

NOVA ET VETERA

SVAZEK 30. V ZÁŘÍ 1918.

Wilhelm Schuler: Dřevoryt.

ŽIVOT SVATÉHO BRUNONA PATRIARCHY KARTUZIANŮV

nejprve vynikajícím mužem a obojího práva
doktorem velevýtečným a převorem první
kartouzy Františkem de Puteo sepsaný, po-
tom ctihodným a přenábožným otcem panem
Petrem Blomevenne, převorem kartouzy ko-
línské, poněkud rozhojněný a na konec Vav-
řincem Suriem z obou sestavený
a parafrasticky podaný.

Z latiny přeložil P. Ludvík Vrána

Přeblažený Bruno, posvátného řádu kartuzianského první průvodce a tvůrce, rodem Němec, v proslulém Kolíně rodiče měl rodem i ctností slavné, jimž on a tím i veškeré rodině své svatostí svého života většího lesku přidal. Už od dětství, ana milost Boží ho řídila, snažil se prospívatí vždy k lepšímu a přes to, že ještě pacholík byl, nevedl sobě nijak dětsky, ale překonáváje léta vážností mravů a podáváje jakoby nějaký vzor budoucí řehole, byl mnoha mnichům nebem za otce a učitele připravován. Dostalo pak se mu losem od Pána duše dobré, abychom slovy Písma mluvili, přeskvělého nadání, zářících schopností, pevné paměti, vůle k dychtění po všem nejlepším úsilně náchylné. I byl poslán do Paříže, aby se tam vzdělal v písmě a ve svobodných uměních, a tam tolik vynikl nad ostatní své vrstevníky, že byl počítán k prvním filosofům a učiněn mistrem škol. Věnovav se také studiím posvátného bohosloví byl považován z bohoslovcův za nejučenějšího a nej-

slavnějšího, o čemž mohou nevšední svědectví vydati jeho spisy, které se zachovaly. Byl pak také kanovníkem církve remešské.

Toho času, když Bruno tak výtečnými studii se zabýval, za přesvatého velekněze římského Řehoře VII. a za císaře Jindřicha III., kolem léta spásy 1082 v Paříži studia písem kvetla; i bylo tam jednak veliké množství studentstva, jednak nemálo vynikajících doktorův. Přihodilo pak se v městě tom tehdy opravdu strašlivé a všem stoletím památné divadlo, které k ustavení života kartuzianského podnět poskytlo, jak to vedla Boží Prozřetelnost, jež o spásu mnohých postarati se chtěla. Jakýsi totiž velmi proslulý doktor, vynikající nad ostatní učeností a vzácnou počestností mravů, jak mnoho ovšem ze způsobu života možno se dohadovati a domýšleti lidem, kteří jen na zevnějšek hledí, ale tajů hrudi viděti nemohou, ten tehdy také nad jiné právě pro onu učenost a osvědčenost poctěný, upadl do těžké nemoci a leže na loži, když nemoc se zhoršila, rozžehnal se světem, byv zaopatřen před tím jako křesťan a katolík církevními svátostmi. A když mu dle obyčeje křesťany přijatého chystány byly slavné pohřební obřady, aby jeho mrtvola byla poctěna, sešlo se ohromné množství učitelův, studujících a občanův, v jejichž průvodu bezduché tělo nebožtíkovo vneseno bylo do kostela, kde je bylo uložiti do hrobu.

Když pak mužové církevní, kteří k tomu byli pozváni, konali obvyklé officium a říkali ona modlení, zvaná vi-

giliemi zesnulých, jak se došlo k tomu čtení, jehož začátek jest: **O d p o v ě z m i**, umrlec na marách se vzpřímil a pozdvihnuv maličko hlavy, kdy to všichni viděli a slyšeli a nad takovou novotou ne neprávem žasli, vysokým a strašlivým hlasem pravil: „**S p r a v e d l i v ý m s o u d e m B o ž í m o b v i n ě n j s e m**“, což pověděv položil zase hlavu na máry. A kdo ta jeho slova slyšeli a pohyby viděli, nemálo tím byli poděšeni, i ustanovili zajisté rozvážně a prozřetelně odložití jeho pohřeb na zítřek, aby vyčkali, co z věci tak neobyčejné vzejde. Druhého dne, když se již pověst o této události po celém městě byla roznesla a naplnila uši všech, sešel se do toho chrámu nesčíslný téměř dav lidí obojího pohlaví. Tehdy zase znova, když opakovány byly pohřební obřady, jakmile jali se říkati začátek zmíněného čtení, nebožtík pozdvihnuv hlavy mohutným zase hlasem volá: „**S p r a v e d l i v ý m s o u d e m B o ž í m s o u z e n j s e m**“, a hned ukládá se na máry. I byli uchvácení všichni přistojící svrchovaným a neuvěřitelným podivem a strašlivé divadlo vzrušilo všecky úžasem. Ale že přece ještě to, co dosud pověděl, jak spravedlivým soudem Božím obviněn jest a souzen, neměli za zjevnou známku jeho zatracení, ano to mohlo vyloženo býti i na dobrou stránku, že zprvu sice byl u Kristovy soudné stolice neprávě obviněn tím, jenž zahubiti všechno spěchá a jenž pro dychtivost utrhati na cti ďáblem, to jest utrhačem, správně byl nazván, později však z křivých těch žalob byl výrokem nejspravedlivěj-

šího Soudce osvobozen : vidělo se všem odložití ještě na třetí den jeho pohřeb. Ten pak když zasvitl, celá téměř obec přiběhla, žádajíc sobě zvěděti tak neobyčejný a strašný soud Boží. A když zase tak opakovány byly pohřební obřady a došlo se ke čtení, o němž jsme mluvili,

tu bezduchý znovu z mar vysokých pozdvihnul hlavy a nešťastníkem se spatřuje, mluvil.

Tak dí u bezměrném hoři a u velikém řevu :

„Ušetřte obřadův, mně nic vám prospěti nelze.

Běda nešťastnému, proč rodičové mne zrodili ?

Ach, ubožák k věčným spěji zatracen ohňům.“

A po té umkl navždy a svalil se naznak.

Na ten hlas kdož by mohl býti tak železné hrudi, by všecek ze sebe nevyšel ? Správně pravil prorok : **S o u d o v é B o ž í p r o p a s t m n o h á**. Muž ten byl všemu lidu znám, a čeho nikdo ani dost málo o něm se nenadál, spravedlivým soudem Božím za zatracena se prohlásil. Onen strašlivý hlas : „**S p r a v e d l i v ý m s o u d e m B o ž í m z a t r a c e n j s e m**“, pronikl až do morku a kostí, a všichni přistojící zdáli se býti téměř bez ducha. Neměliť před sebou všední výstrahy, ani nebyla ta věc jen hříčkou anebo malého významu : zatraceným od spravedlivého soudu Božího se prohlašoval ten, jenž tak mezi lidmi živ býti se zdál, že ode všech byl považován za svatého. Pravili sobě lidé : „To-li se přihodilo tomuto tak velikému muži, tak výbornému,

čeho nám ubohým dlužno čekati?" Posléze však úsudkem všech bylo, ježto právě veřejně vyznal, že spravedlivým soudem Božím jest odsouzen a zatracen, aby veškeré pomoci Církve, ba také církevního pohřbu, za nehodna byl uznán a pochován na místě nesvatém do hnojiška, což se i stalo.

Někteří tvrdí, že na trvalou vzpomínku tohoto děsného soudu, jsou od té doby v tom čtení, jehož jsme již tolikrát vzpomněli, vypuštěna tato dvě slova : O d p o v ě z m i. Bylť věru účinnou pobídkou k nápravě života i ducha tak neslýchaný zázrak. Vždyť i sám ctihodný Bruno byv přítomem a vnímaje svýma očima a ušima vše, co se mluvilo i dále, byl nad míru strašlivou tou výstrahou omráčen a všecek rozplývá se v slzách hořce plakal, uvažuje u sebe přísnost Božího soudu, nejistý konec tohoto života a jak strašlivě jest upadnouti v ruce Boha živého. Zděšen tedy a spasitelně byv zkrušen, povolal k sobě několik důvěrnějších druhů a žáků svých : mistra Lauduina, který byl po něm prvním představeným nebo převorem Kartouzy, dva Stěpány, burgenského a diensského, oba kanovníky svatého Rufa, Hugona, jehož nazývali kaplanem, poněvadž jediný z nich byl vysvěcen na kněžství, dva laiky Ondřeje a Guarina, kteří rovněž při té podívané byli, a dí jim usazen : „Aj bratři a přátelé moji, mně v Kristu jediní drazí, viděli jsme v těchto dnech a slyšeli jsme věci podivné a zrovna i úžasné, jež by mohly nám přinést veliký prospěch, jestliže tohoto nebožtíka, všecka přenešťastného, nikoliv nebezpečí

anebo pochybná příhoda, nýbrž zcela jisté zatracení učiní nás ostražitými a pečlivými o usmíření Pána, jehož ruky zniknouti nikdo nemůže. A kdož, jářku, byl by tak kamenné hrudi, aby ho takováto výstraha nejen nevyzývala k dílu pokání, ale i nedoháněla? Anebo kdož by tak smrtelným tížen byl spánkem neřestí, aby nešťastnými výkřiky, ba zrovna hřímáním tohoto nešťastníka, nebyl vyburcován a neprobudil se k péči o spásu svou? Znali jsme tohoto muže jako nadaného mnohou moudrostí, ozdobeného mravy, čistého, stydlivého, rozumného, ode všech ctěného a chovaného u veliké vážnosti. Než nyní z úst jeho jsme slyšeli, že spravedlivým soudem Božím byl zatracen. Nad hlas ten což možno pověděti nebo mysliti sobě strašlivějšího? Kdož by slyše jej všecek se netrásl? Vždyť co jest býti zatracenu, ne-li upadnouti v bědy, jichž žádná mysl pochopiti, žádný jazyk vyjádřiti nemůže? Ovšem kdyby někdy muka ta se končila, mohla by jakž takž zdáti se snesitelnými; ale že jsou nezměrně krutější a žádného konce jim nikdy nebude, ani po nekonečných myriádách let, nemohou nebýti největšími ubožáky a nešťastníky ti, kdož jsou v ně uvrhováni. Vizmež nyní, bratří moji, co v pekle prospěje mu tolikerou prací získané vědění, když tam stížen bude věčnou slepotou a nevědomostí? Co bohatství a hojnost, když ani jediné kapky vody míti nebude, aby jí sobě občerstvil žáry horoucího pekla vyprahlý jazyk? K čemu pocty a rozkoše, když nyní mu tolik jest trpěti muk po celou věčnost, kolik ve světě měl požitkův?

Viděli jsme jeho tělo u svrchované potupě pohřbívati v hnojiště : uvažujme o jeho duši, která navždy hořeti bude sirnými plameny pohřbena jsouc v pekle, kde červ jejich neumře ani oheň nezhasne, kde oheň zuří nesnesitelný, zápach mučí ohavný, bolest pustoší nevýpravná. Uvažujme o tom, bratří moji, a nikoliv letmo, ale vážně uvažujme a chopíce se spásného léku duší našich, postarejme se o sebe, abychom i my s ním spolu nezhy-nuli. A jediný zbývá lék, pravé pokání, an i Spasitel praví: Nebudete-li pokání činiti, všickni podobně zahynete. Písmo jest plno hlasů, vybízejících k pokání. Toho se tedy chopme, bratří nejmi-lejší, chceme-li zniknouti spravedlivého soudu Božího. Budťež nám slzy naše chleby ve dne i v noci a těmi rozpouštějme nečistotu hříchův svých. Ony hlasy, kte-ré jsme slyšeli, nebyly vydány pro toho, jenž nebožti-kem jest, ale pro nás, aby nám prospěly, na něž trpěli-vost Boží dosud shovívavě čeká. Neodkládejme, pro-sím, s nápravou života ze dne na den, ježto nevíme, které hodiny Pán náš přijde. Vždyť ten, jakž dí přeb-la-žený papež Řehoř, jenž kajícníku prominutí zaručil, hříšníku neslíbil zítřka.“

Těmi slovy byli všichni ti kajícně zkrušeni srdcem a planoucí touhou si žádali věnovati se pokání, ale jak a kde, toho dosud neviděli. A tak Lauduinovi, muži uče-nému a zbožnému, dotazujícímu se na to, svatý Bruno odpověděl: „Divadlo, jež jsme viděli, pokud nás spasným hořem naplnilo, jež pobouřilo a uděsilo nás, a strachem

z trestu věčného přivedlo k pokání, to v nás způsobí, abychom tímto světem z celého srdce pohrdli a pokud to možno, z něho uprchli. Přispějž nám, co o sobě pravil kdysi svatý David, zkormoucený ve cvičení svém a pobouřený hlasem nepřítele a rmutem hříšníka ; kdy srdce jeho v něm pobouřeno bylo a hrůza smrti padla na něho, též bázeň a třesení přišly naň a zahalily ho mrákoty, čehož všeho, jak víte, i my jsme zakusili. Kdo ž m i d á praví, křídla jako holubici a poletím a odpočinu? Hle vzdálil jsem se prchaje a odpočinul jsem v poušti. Napomíná nás, abychom utíkali veliké společnosti lidí, podnětův ke hříchu a dleli na poušti, jež jest místem vhodným ke skutkům pokání, učitelkou ctností, zjevovatelkou slávy. Nuže po té náleží nám všemi silami pátrati, v ní s největší pečlivostí prodlévati a až do posledního dne života nohou z ní nehnouti. Vzory máme i na Spasiteli, o němž jest známo, že často vyhledával pustých míst, aby nás vybídl k skutkům podobným. Jan Křtitel, nad něhož mezi zrozenci žen nepovstalo nikoho většího, byl na pustinách až do dne, kdy se ukázal. Dlouho by trvalo vzpomínati ostatních přesvatých lidí, kteří se ukryli do hlubokých pouští, nechtějíce míti s tímto přešalebným světem žádného společenství."

Při tom rozplameňují se duše jejich a hoří touhou po samotářském životě. Ale když neměli jistoty, kam by nejlépe se bylo odebrati, praví svatý Bruno, že třeba pátrati po nějakém dobrém a věrném muži, jenž by jim

vhodné místo ukázal. Tehdy dí dva Štěpáni, burgiinský a dienský: „Nedaleko Valencie, k níž náleží náš klášter svatého Rufa, jest město Gracianopolis a v něm blažený biskup Hugo, jehož my jsme často vídali a dobře známe. Jest to muž přesvatý, spravedlivý a přímý a bojící se Boha a také ve všelikých ctnostech řádně vycvičený. V jeho diecesi jsou hory převysoké a v nich pustých míst přemnoho, od všelikého obcování a bydlení lidského dalekých, a tak z toho důvodu ke skutkům pokání zvláště vhodných. A když svatý biskup slovy i vzory všech povzbudí ku pokání, až k němu přijdeme, příchod náš mu bude velevítaným a přání našemu vyhoví. Jestli až milo vlídný, dobrotivý a milostiv. My pak vám budeme vůdci na této cestě, kterou jsme často proputovali.“

Hned také kněz Hugo praví: „Slyšel jsem i já mnoho o tomto muži, neb jeho pověst již všude vůni rozlévá; a zcela jistě vím, že ten muž jest světec a o spásu duší svrchovaně horliv, a není pochyby, že milerád nás přijme a seč bude nám přispěje ku pomoci. A ač já již chabých let a chatrného jsem zdraví, a tato cesta jest strmá a nesnadná, přece že cesta, jež vede k životu úzká jest a žádná léta nejsou pozdní na pokání, rozhodnete-li se, že tam půjdete, vydám se s vámi a nic nás od sebe neodloučí, leč jediná smrt, ježto Kristovou láskou jsme trvale spíati a spojeni.“ Tutéž odhodlanost ducha a ochotu ukázali také Ondřej a Guarinus, laikové a lidé neumělí, a žádali krátce býti poučení, jak by obětovali Bohu hodné ovoce pokání. Což když blažený Bruno byl učinil a vzpo-

mněl též něčeho o křehkosti a nestálosti tohoto života, o marnosti a šalbě světa, o nejistém odchodu z tohoto života a o nedávném zatracení doktorově, z očí všech vyprýštily se sladké potůčky slz. A hned na novou vojnu Krista, věčného krále, všichni zároveň přísahají, prosí všemohoucího Boha, aby je ve svatém úmyslu upevnil a poslal jim dobrého Anděla svého, který by jim vůdcem cesty byl a dovedl je na místo Velebnosti jeho milé. Potom když o věcech a svém majetku byli rozhodli a vše, co měli, správně spořádali, loučí se s přáteli a se známými a vedeni Duchem Svatým, když Anděl Páně je předcházel, řídil a chránil, ubírají se dlouhou a strastnou a také tvrdou cestou k přeblaženému Hugonovi, biskupu gracianopolskému. Na té cestě uchylují se k nějakému velmi zbožnému poustevníku, aby se od něho jako zkušeného poučili o životě samotářském. Jehožto řečmi a zbožným povzbuzováním nabyvše větší chuti a rozplamenění byvše větší láskou k tomu životu, hbitě se berou do Gracianopole.

Téhož pak času viděl svatý biskup Hugo ve snách Boha na pustině, které se říkalo kartouza, an staví své Velebnosti dům. Též viděl sedm hvězd barvy žlutavé jako zlato, po okrsku rozložených a od země maličko pozdvižených, od oněch nebeských polohou, pohybem, barvou i leskem se lišících, a ty mu ukazovaly cestu. A když o tom vidění uvažoval, sedm mužův, totiž blažený Bruno se šesti druhy, stojí u dveří paláce. Toho vzpomíná ctihodný Guigo v Životě téhož blaženého Muže,

jež napsal. A praví: „Jest tu mistr Bruno, muž pověstné zbožnosti a vědění, důstojnosti a vážnosti i všeliké zralosti jakoby nějaký vzor. Měl pak druhy nahoře vzpomenuté; hledali místa vhodného k poustevnickému životu a dosud nenašli.“ Toto Guigo. Když tedy oznámeno bylo biskupovi, že přede dveřmi stojí sedm mužů, kteří si žádají s ním mluvit, ihned je káže uvést. Když vstoupili a položili se pokorně k jeho nohám, uděluje jim žádaného požehnání. A když od něho pozdvižení byvše zároveň sobě usedli, pozorně se vyptává na příčinu jejich příchodu. Svatý Bruno vypráví, co byli v Paříži viděli a slyšeli, a jak se vespolek svatě spřísáhli, věnovati se životu samotářskému, a žádá na biskupu místa vhodného ku pokání. Ten sice zprvu nad novotou toho žasne, ale když důkladně uvažuje jejich obrácení, srdnatost ducha, veliký užitek strmému úmyslu, jenž velmi mnohým někdy prospěje a s viděním jeho souhlasí, s nesmírnou radostí je objímá a nejen rád, ale i uctivě je přijímá a chová se k nim velice laskavě a dobrotivě. A byv Duchem Božím poučen, chápe již vidění a celé jim je vykládá a praví, že místo, o něž žádali, mu bylo již nebem ukázáno. Nic totiž nepochyboval, že sedm mužů věcmi pozemskými pohrdajících, hledajících pustých míst a rozechvělých jako hvězdy touhou, horlivostí a láskou po věcech nebeských, jest naznačeno oněmi hvězdami, jež viděl.

A tak chtěje jich povzbudit k vytrvalosti, již jediné dostane se nejvznešenějších korun věčné spásy, uvedl

z apoštola Pavla ono místo, kde praví takto: Svatí, jichž hoden nebyl svět, strádající, soužení, trýznění chodili v bravinách a v kožích kozelčích, po pustinách bloudíce, po horách a po slujích a po doupatech země. A řekl: „Jejich vzorů následovati a po jejich šlepějích se dáti, jest chvalno a velmi spásno, ale jistě nesnadno, zvláště v těchto mrazivých krajinách, které nejsou jako Egypt a Palestina. Vám pak místo nebem naznačené jest pustina v nejvyšších horách, již jmenují kartouzou, rozlehlá sice, ale zcela nevzdělaná aniž kým obydlená, přístupná jen dravé zvěři, lidem však a domácím zvířatům pro drsnost místa téměř neznámá a nedostupná. Jsou to vysoká a zde onde jako vylámaná skaliska a bradla, i rostou tam jen stromy lesní a plané; a jest tam nadmíru zima a po velikou část léta bývá ten kraj zapadlý sněhem. A k tomu jest ta pustina tak přeryta a jalova a neúrodná, že ničeho v ní ani síti ani žiti možno není. Také přístup a příchod k ní jest nesnadný a nebezpečný pro dvě převysoká skaliska, jež strmí přímo do výše a ve vrcholcích jako by splývají, takže vstupujícím jsou k hrůze i k postrachu. Uprostřed ní jest bystřina, jež sebrána jsouc s těch hor, s nesmírným hukotem jako přívaly nebo vodní zátopy sbíhá. A abych mnoho několika slovy pověděl, taková jest drsnost té pouště a hrůza taková, že zasluhuje spíše jména nějakého žaláře než lidského bydla a nezdá se věru snadným, že by tam kdo bez zvláštního dobrodiní přemocného

Boha bydliti anebo aspoň dlouho setrvati mohl. Ale víte i vy, bratří moji, jak hanebno a potupno jest po přiložení ruky k rádlu ohlížeti se nazpět. Víte, že Lotova žena, kde se ohlédla, tam se zastavila a proměnila se v solnou sochu, aby opatrným byla na výstrahu.“

Když toto a mnoho jiného onen přeblažený biskup pověděl, svatý Bruno odvětil: „Opravdu strašlivo jest místo ono, nejdůstojnější otče, a mohlo by touto svou divokostí zastrašiti nás, kdybychom sem v jiném duchu byli přišli, než aby se dostalo takového místa nám, kteří si žádáme z lásky ke Kristu všecko trpěti. A ač křehcí jsme a zajisté mdlí, přece důvěřujeme v Boží milosrdenství, na něž spoléháme, a nikoliv na síly své, jsme zcela přesvědčeni, že Ten, jenž udělil nám ducha i ochotnou vůli sem přijíti, dá také schopnost setrvati. Pročež pokorně a úsilovně prosíme, abys přání našeho neodkládal a nás v této žádosti naší neodmršřoval.“ Pozoruje tedy blažený biskup jejich srdnatost a neochvějný úmysl vytrvati, mluví k nim takto: „Věru tuto svatou tužbu vaši, nejmilejší, i velice schvaluji i svrchovaně si přeji ji splniti, a nyní hned vás zavedu na to žádané a nebem ukázané místo.“ I dal jim pustinu kartouzskou a cokoliv na ní práva a jednání měl. A slíbil také, že téhož dosáhne i od těch, kdo si na ni nějaké právo osobují; potom též, že vystaví dům na mostě, jenž jest mezi těma dvěma skalisky, jak jsme pravili, aby mohl zabráněn býti přístup ženám a mužům, nosícím zbraně; posléze že tam zakáže všelikou honbu a rybaření. Po-

tom je objímal a nad každým radostí plakal, chvále Boha a dobrořeče mu za jejich příchod; a zadržel je u sebe a staral se ve své laskavosti, aby jsouce cestou znaven několik dní se zotavovali.

Po těch dnech vystoupili na horu a obydli pustinu kartouzskou kolem slavnosti narození svatého Jana Křtitele, léta spásy naší tisícího osmdesátého čtvrtého, a blažený biskup Hugo je předcházel, provázel a řídil, ve všem je podporoval a také věcmi potřebnými je zásoboval. I vystavěli si na vyvýšené části hory, které se nyní říká „u blahoslavené Marie de Casalibus“, kostel a domky nebo malé celly při prameni, jenž až do nynějška slove „pramenem svatého Brunona“, nedaleko toho kostela, ale jednu od druhé oddělenou, aby druh druhu nerušili pokoje a samoty. A v každé té malé celle bydlili bratři po dvou a tak jako dávní egyptští mniši oddávali se mlčení, modlitbě, čtení, čistotě srdce a rozjímání božských věcí, věnujíce se také v jisté hodiny práci rukou, zvláště psaní knih, jednak aby si pomohli z nedostatku, jednak aby nedávali záminky těm, kteří hledají záminky, by svatý ústav jejich tupili, jako by nic nepracovali pro Církev Boží, ale zabývali se jen svými věcmi. Neboť nezkušené ty, kdo jsouce od lidí oddělení, věnují se jen Bohu a sobě samým. Nevědí lidé takoví, duchovních věcí nepovědomí a nevzdělání, kolik zmohou u Boha prosby svatých, dlících i v nejskrytějších pustinách, a to pro čistotu života a nevinnost, které si snáze uchrání ti, kdo

žijí mimo lidi, než kdo se přiměšují ve hluk lidský, ač-li jich k tomu neváže svatá poslušnost; neboť i pohan kterýsi říci mohl, že nikdy nebyl mezi lidmi, aby se nevrátil menším sebe. Než naši přesvatí otcové, kteří položili první základy života kartuzianského, v ničem takovém si nepovolujíce stanovili si věnovati se také psaní knih a i svých nástupcův k tomu vybízeli, aby aspoň rukama kázali slovo Boží, když ústy nemohou. Tak totiž mluví stanovy otcův dávných.

A tak těmito a jinými zbožnými cvičeními se zabývajíce veškeru péči svou, jak Žalmista napomíná, vrhali na Pána a nebyli nějak o zítřek starostliví, ale všechno myšlení o věcech zítřka zůstavovali Pánu, dobře znajíce slova Prorokova: Já pak žebrák jsem a chudák, ale Pán starostliv jest o mne, jehož jest země a plnost její, kterýž dává dobytčům potravu jejich i krkavčatům volajícím k němu. Tak veliká pak byla v nich láska, že druh druhu ve vzájemných službách předstihovali; a tak veliká pokora, že o závod za to, co správně učinili, chválu a slávu druh na druhu přenést si žádali. Ale tak se stávalo, že co každý chce pod stínem druhého se ukrýti, odražený lesk ctností všechny tím jasněji ozařoval. Bylať ve všech osvědčená vážnost mravů a zralost a o nic menší při toliké zdobě ctností hrůza a opovržení k všelike marnosti, která nejinak než mol látky vsecky ctnosti a zásluhy šířá. Bylo lze na nich andělskému diviti se životu. Žili ve mnohé trpělivosti, ve bděních,

postech, v čistotě, ve věděni, v dlouhočekání, v dobrotivosti, v Duchu Svatém, v lásce neošemetné, ve slovu pravdy, v síle Boží.

Na počátku ovšem, když do této pustiny přišli, vystavěli sobě spíše chatrče než celly. A přesvatý muž Bruno, mezi nimi žijící a základy kartuzianského řádu kladoucí, slovem i vzory přeslavně je vzdělával. Neboť jako mezi hvězdami slunce, tak vynikal on mezi jinými svatostí života. V jeho hrudi jako ve vznešeném hradě sídlil Kristus Pán, věčná Moudrost věčného Otce, a Duch Svatý v ní založil sobě přemilý příbytek. Neboť budoucímu staviteli vznešeného a přísného ústavu náleželo vynikati zvláštním prvenstvím nebeské milosti. Ovšem také viděti, že už před bydlením na Kartouze byl mužem vzácné jakési svědomitosti, bezúhonnosti a vážnosti, o čemž z části svědčí to, co nahoře bylo pověděno, a což potvrdí také věci jiné, jež pověděti míníme. Z toho tedy snadno usouditi možno, jakým tehdy byl, když už celým světem pohrdnuv volil žíti životem poustevnickým, to jest věcem tohoto světa mrtvým a jedině po věcech nebeských dychtícím. Tenť zajisté, jenž mezi lidmi živ jsa a světa tohoto přízní a štěstím kveta ctností byl pilen, jistě mnohem slavněji a vznešeněji zřídil se na strašlivé oné pustině, že nejen ctností pilen, ale též vybraným leskem ctností všech ozdoben právem viděn býti může. I není divu, že z jeho vynikající svatosti rozlily se po všech klášteřích kartuzianské řehole skvělé vzory ctností, čímž se stalo, že řád kartuzianský ještě

dnes nad ostatní, což však v pokoji se všemi řečeno budiž, onu dřevní svou přísnost, jak se zdá, si uchovává; ne že by nic z ní nebyl zmírnil, ale že neodchýlil se od ní tak, aby slýcháno bylo o nějakém velikém jeho pádu. Zmírněny byly poněkud málo komu možné újmy, ale přece trvale zůstává požívání ryb, mnoho postův, dlouhá bdění, dlouho trvající modlitby a mnoho jiného, tělu věru těžkého.

Dále přebлаžený biskup Hugo, o jehož svatosti slavná pověst již po krajinách se rozlétla, ač všechny ty, kdo se svatým Brunonem v kartouzské pustině dleli, velice miloval, tož přece jeho Brunona, poněvadž pozoroval na něm větší ozdoby nebeské milosti, v tak veliké měl úctě a vážnosti, že poslouchal jeho rad nejinak než příkazův opata. A ač, jak píše v jeho Životě Guigo, už dříve všecek hořel žáry božské lásky, tož přece jejich vzory a jejich důvěrným obcováním nejinak se rozpálil ve cvičeních nebeské kázně, než jako by někdo planoucí pochodeň obložil množstvím jiných hořících. A byl s nimi ne jako pán anebo biskup, ale jako druh a nejpokornější bratr a k službám všech, pokud na něm bylo, nejochotnější, takže ctihodný muž Vilém, tehdy převor Svatého Vavřince, později opat Svatého Theofreda, k mistru Brunonovi i také řeholním slibem značně připoutaný, jenž s blaženým Hugonem bydlíval, (neboť tehdy bydlili v každé celle podvou) u mistra Brunona nemálo si stěžoval, že téměř všecky služby vztahující se k pokoře v celle mu uchytuje, a jsa biskupem nechová se k

němu nejen jako druh, ale spíše jako sluha, nedovoluje mu, tvrdil zarmoucen, ze služebných prací, jež podle obyčeje bylo jim střídavě vykonávat, ničeho se dotknouti, vše mu uchvátí. Tolik pak zbožně a horlivě v pustině, bydlíval, že mistr Bruno ho nezřídka vyháněl řka: „Jděte, jděte k ovcím svým a těm, čím jste povinen, splácejte.“ Chtěl také toho času vzplanuv velikým zánícením k chudobě a k pokoře, všecka svá spřežení rozprodati, peníze rozdělit chudým a choditi pěšky a kázati. Ale člověk hlubokého srdce mistr Bruno s tím nesouhlasil, obávaje se, aby snad Hugo u sebe se nevyšoval nebo od ostatních biskupů nebyl nařknut z podivínství, anebo (o čemž nebylo pochyby), že by toho pro drsnost a nerovnost cest nedokázal. Tak totiž v Životě blaženého Hugona píše, jak jsme pravili, Guigo, spisovatel zvláště důležitý a víry nejhodnější. Možno pak na tom jasně viděti, v jak velké vážnosti a ceně byl blažený Bruno u biskupa tak výborného, když ho nejínak než jako svého opata vzácným vzorem neobyčejné pokory poslouchal pro jeho nepochybně vynikající svatost a moudrost. Někteří píší, že týž biskup přijal od blaženého Brunona též klášterní habit kartuziánské řehole. Také jeho úsilím a přičiněním všichni okolní sousedé, jak duchovní tak urození a z prostého lidu, ochotně dali blaženému Brunonovi a jeho bratřím, poznávše jejich tak svaté, počestné a nábožné obcování, cokoliv práva měli na horách kartouzských a v mezích té pouště.

Ač pak blažený Bruno, kdysi ve světě slavný, nyní po slávě tohoto světa šlapající, v poušti se skrývati a k jedinému Bohu planoucí láskou a touhou lnouti svrchovaně se snažil, též okoušeti, jak libý jest Pán, a mimo něho naprosto ničeho sobě nežádati, tož přece nemohl dojíti svého přání. Neboť když necelých šest let v oné nepatrné sice, ale svaté družině byl prožil, papež Urban II., jenž býval kdysi žákem blaženého Muže, byv povýšen na onen vznešený vrchol zvláštní cti, a žádaje si takový úřad důkladně spravovati : dobře jsa pamětliv výborné ctnosti a stkvělé učenosti svého učitele, povolal ho písemně do služeb svaté Církve přísně mu ukládaje, aby do Města přijíti neotálel. Po přečtení toho rozkazu veleknězova nesmírná bolest padla na bratry a na všechny syny jeho, aniž se nechávali potěšiti osvědčující, že dokonce nijak v té pustině setrvati nemohou, budou-li oloupeni o otce tak velikého; že zůstanou sice, zůstanou-li on, ale odejde-li, odejdou oni rovněž. Přesvatý Muž byl silně slzami jejich poděšen a velikou soustrastí dojat, a že i jemu velice trpkým se zdálo, po takovém pokoji přátelské pustiny a takovém klidu ducha a jasů svědomí povolán býti do starostí a hluku tohoto světa, snažil se jich lahodně potěšiti. Vědělť, že psáno jest : *K d o v á s s l y š í, m n e s l y š í*, a zase : *V š e l í k á d u š e m o c n o s t e m v y š š í m p o d d á n a b u d ě*, a také z toho důvodu nepřijal rozkazu veleknězova jinak, než by byl přijal hlas s nebe k němu mluvící, i praví k bratřím : „Zůstati s vámi, v Pánu nejmilejší bratři, jest mi pře-

milo, odloučiti se od vás přetěžko, ale rozkazův apoštolských poslechnouti, jakž i vy víte, jest nezbytno. Víte, že papež nastoupil na místo toho, jemuž Kristus řekl: *P a s o v c e m é*. Nemůže se tedy počítati k ovčím Kristovým, kdo nechce poslušen býti toho, jemuž Kristus svěřil k pasení ovce své. Zdaž pak by něco prospělo zde s vámi tělo trýzniti, hladem a posty, tvrdými pracemi řehole na se vzaté je mořiti, kdybych zatím neposlušností hubil duši svou? Neskličujte tudíž, bratři moji, nevčasnými těmito slzami srdce mého a bolestí svých na bolesti mé nenavršujte, ale ve kterém povolání povolání jste, v tom zůstaňte a na tomto místě setrvejte. Důvěřujiť v Pána, jehož blažený biskup Hugo byl viděl, jak skrze nás nepatrné staví sobě na této poušti příbytek, že nedopustí, aby uchystaná jeho milost tímto naším rozchodem byla zmařena, ale dopřeje spíše ve své dobrotě, abych já v této zkoušce, mně jistě přetěžké, byl poslušným a věrným nalezen a s hojnějším jeho požehnaním k vám vesel se vrátil. Aniž vám sluší pochybovati, i když tělem od vás na čas se vzdálím, že s vámi budu stále duchem."

Po těchto jeho slovech všichni se slzami v očích pozdvihují hlasův a praví mu: „Tys, otče ctihodný, po Bohu nadějí naší, ty útočištěm naším, ty útěchou a radostí naší. Ty-li tedy odejdeš, co sobě počneme? A tebe-li tu nebude, ke komuž se utečeme? Budeme opravdu jako ovce nemající pastýře. Pročž táhne-li tě poslušnost k papeži, s tebou nás táhniž jedna vše převyšující

láska, která jest v Kristu Ježíši, již rozloučiti ani vyrvati nebude možno ni smrti ni životu ni jakému tvorů.“ Slyše to blažený Bruno a pozoruje, že žádné nepřipouštějí útěchy, aniž je bude moci přemluvíti, by zůstali v Kartouze: aby ono místo Bohu již věnované neupadlo znovu v ruce laikův a lidí světských, čehož rozumně se obával, svěřil a dal je ctihodnému muži Siguinovi, opatu Chýše Boží, který byl z prvních dárcův; přece však učinil to tak, že pevně si umínil se svými vrátiti se do Kartouzy. Když pak všecko dokonal a přijal požehnání od přeblaženého biskupa Hugona, že rozkaz papežův naléhal, bral se do Říma. Možno pak i na tom nejasně viděti, jak vynikající byl silou nadán, když oni řeholní bratři tak na něm viseli, že i život jim byl zcela nelibý a trudný, bylo-li jim žiti bez něho.

A když blažený Bruno přišel do Říma, příchod jeho papeže neobyčejně rozradostnil; i přijal ho velmi laskavě a že ho nad jiné miloval a ctil, míval ho stále mezi prvními a důvěrnými rádci a věrnými přáteli, používaje vždycky jeho rad v těžkých potřebách Církve. I sešli se u něho vedeni Duchem Božím všichni bratři, jež měl u sebe v Kartouze, a velmi se rozlítostnili; a on převělice litoval, že pustinu kartouzskou, kterou si Pán byl vyvolil, opustili. Na mysl zajisté nevstupovalo jim maso, ni okurky ni melouny, jak oněm reptajícím israelským na poušti, ale svatá rozjímání, vroucí modlitby, horlivá čtení a duchovní útěchy, jichž požívali v pustině kartouzské; i nemohli zadržeti deroucích se slz, když viděli,

že z tak hlubokého pokoje a klidného mlčení uvržení jsou do nejtrapnějších lomozů a v různé vřavy světa. Když však blažený Bruno možnosti od papeže odejítí dosud vyžádati si nemohl, přemluvil bratry, aby se do Kartouzy vrátili, a vymohl od papeže list k opatu Siguinovi, aby jim pustinu kartouzskou zase vydal. A představeným za sebe jim učinil převora Lauduina, pod jehož vedením všichni vrátili se do Kartouzy. I z toho pozoruje čtenář, jakým mužem byl blažený Bruno, když také pastýř veškeré Církve tak si ho vážil, že ho u sebe na tak důvěrném a důležitém místě míti chtěl. Podrobností vypisovati nebudeme, abychom nebyli rozvláčními.

Když pak bratři přišli s Lauduinem do Kartouzy a opatu Siguinovi podali papežský list, ten za souhlasu bratří toho kláštera u přítomnosti svatého Hugona, biskupa gracianopolského, a Hugona, arcibiskupa lugdunského, svobodně jim poušť kartouzskou vrátil a jak jim tak jejich nástupcům odevzdal v trvalý majetek. A to byl první list římského velekněze o řádu kartuzianském, jenž velikým jest svědectvím, že řehole kartuzianská jest už od počátku Stolicí Apoštolskou schválena. Od toho pak dne pustina kartouzská zůstala povždy v moci kartuzianův a řehole kartuzianská tam také až do nynějška trvá. Když pak svatý Bruno žije na dvoře papežové o bratřích těch se dověděl, že bez úrazu se vrátili do Kartouzy a že místo ono obsadili a v tichém pokoji a klidu ho užívají, často jim psával napomínaje

jich, aby na cestě Páně pevně setrvali. Ale nechyběl v tom duchovním ráji zavilý onen had a starý ještěr. Tuše totiž už tehdy, jak veliké na něho shrnou se pohromy a škody z onoho přeslavného, vznešeného a andělského způsobu života, k němuž tehdy byly kladeny základy, uvrhl do oněch bratří nesmírnou malomyslnost a zmatek, použiv k tomu za nejvhodnější nástroje nějakých zlostných, lstivých a šalebných jazyků, kteří vytýkajíce jim novotářství pravili, že se vrhají v náručí smrti. A zmohli tím aspoň to, že předobří otcové upadli v naprostou nejistotu, co sobě počítí, jednak pro strohost života, jehož se podjali, jednak pro hrůzu a pustotu oné pouště, kdež i je na řeči oněch ničemných lidí jímál už strach, by se neoctli v nebezpečí života. Naproti tomu však nemálo se báli, aby neurazili, odejdou-li odtamtud, Boha a vůdčích hvězd, které biskup Hugo byl viděl. Když těmito zmatky nějakou dobu hodně mnoho byli zmitáni, aj, nejdobrotivější Bůh, jenž nikdy neopouští doufajících v něho, posílá k nim, ani o těchto věcech vespolek hovořili, ctihodného muže šedivé hlavy, kučeravých vlasů, kterýž jim praví : „Jste zmateni, bratří, máte-li zůstatí na tomto místě anebo z něho odejítí. Já však vám pravím slovy všemohoucího Boha, že nejblahoslavenější Rodička Boží, tistavičná Panna vás na tomto pustém místě zachová, umíníte-li si k její cti říkati denně její Hodinky.“ Po těchto slovech byl náhle s očí jejich vzat. Oni pak zanícení byvše neuvěřitelnou radostí, vyvolili sobě onu svatosvatou Pannu, o níž věděli, že její Syn,

nesmrtelný král všech věků, jí ničeho odepřítí nemůže, patronkou celého řádu kartuzianského a přeblaženého Jana, Předchůdce Páně, patronem. A o tom člověku, jenž se jím byl zjevil, dohadovali se, že to byl svatý apoštol Petr, zvláště z toho, že jeho náměstek Urban II. na sněmu klermontském uložil veškerému duchovenstvu říkati Hodinky nejblahoslavenější Matky Boží. Tím pak viděním byli v Pánu tak posílení, že ni smrt ni život jich odloučiti nemohly od lásky Kristovy.

Když pak blažený Bruno nejvyššímu veleknězi po několik let horlivě byl pomáhal a nemálo Církvi Boží prospíval svou radou, rozšafností a moudrostí, přetěžce zatím nesa lomož a povyk dvora, jichž sobě necenil; stále si přával vrátiti se do tichého přístavu samotářského života. Na konec nemoha již strpěti plamene touhy tak mocné, prve než papež odebral se z Piacenze do Gallii, mnoha úsilnými prosbami posléze přece dosáhl, že mu dovoleno bylo vrátiti se do své pustiny anebo aspoň vyhledati si jiné, uvidí-li se vhodno. V té době na pokyn téhož papeže byl zvolen přesvatý Muž arcibiskupem církve regijské, kteráž jest první metropolí celé Kalabrie, a papež Urban už byl na tom, že ho v té hodnosti potvrdí; on však dobře věda, kolika nebezpečím, kolika starostem a trudům bývají takové církevní úřady vydány, nechtěl volby přijati, a nikoli umíněně, ale skromně a pokorně jediné z lásky k pokoji zachovav k papeži poslušnost a podrobenost a k bližnímu lásku. Posléze v dobré vůli a s požehnáním papežovým ode dvora odešel,

aby si vyhledal v Kalabrii pustých míst, přibrav si několik mužů téhož smýšlení, které již libá vůně jeho života a vřelé povzbuzování byly přivedly k povržení světem. Dověděl se, že v kraji kalabrijském jest mnoho pustin ke skutkům pokání a k stíhání života poustevnického velmi vhodných. Byl by se sice raději, jakž také často u sebe si umiňoval, vrátil do Kartouzy k předrahyým bratřím, jež tam odeslal, ale poněvadž papež se svým dvorem bral se do Gallie, na jejíž hranicích Kartouza leží, obával se, že i když on tam se uchýlí, buď nebude moci vyhnouti se dvoru, nebo se bude zdáti, že ho neopustil, ale že jde za ním. I vidělo se mu tedy vhodnějším jíti do Kalabrie, ale nijak zatím nezměnil úmyslu, navštívití své bratry v Kartouze až se věci urovnají a upokojí. To dosti projevuje list, který psal z kalabrijské pustiny bratřím žijícím v Kartouze, jenž se končí takto: „O mně pak, bratři, věztež, že jedinou mi po Bohu jest touhou dostati se k vám a vás spatřiti, a jakmile mi bude možno s pomocí Boží skutkem to vykonám.“

A v té Kalabrii přišel na nějakou poušť, jejíž jméno jest Turris, v diecesi skvillacké, a tam si vystavěli ne nějak nákladné celly, anoť nebylo zač, nýbrž nepatrné chatrče z prostého sice staviva, ale v Kristu cenné. V jaké pak bezúhonnosti a svatosti života se svými obcoval, jakým se oddával svatým a zbožným cvičením, kdož slovy vyloží? Vysvitne to však poněkud z listu, který psal svatý Muž Radulfovi, tehdy správci církve

remešské, později biskupu, kdež mezi jiným dí: „V končinách kalabrijských se zbožnými bratřími a s několika dobře vzdělanými, kteří trvajíce na strážích Božích očekávají návratu Pána svého, aby, když zaklepe, ihned otevřeli jemu, pustinu obývám, od příbytků lidských dosti odevšad vzdálenou. O jejímž půvabu, o mírnosti a zdravosti podnebí nebo o rovině širé a rozkošné, táhnoucí se daleko mezi horami, kdež jsou zelené nivy a kvetoucí pastviny, což říci hodného? Anebo pohled na pahrbky odevšad mírně se zdvihající, na úvaly stinných údolí s milou hojností řek, potůčků a pramenů, kdož dostatečně vylicí? Nechybí také svlažovaných sadův a úrody rozličných stromův. Co však při tom tak dlouho prodlévám? Jinéť jsou počitky muže rozumného, mnohem rozkošnější a potřebnější, poněvadž božské jsou. Ale chabý duch, přísnější kázní a duchovními studiemi unavený, oněmi často se zotaví a sobě oddechne. Vždyť luk ustavičně napiatý povoluje a k službě už dobře se nehodí. Ovšem kolik užitku a lahody přinášejí svým milovníkům samota a mlčení pouště, to znají jediné ti, kdož zkusili. Zdeť možno mužům horlivým na kolikž libo v sebe vcházetí a pobývatí u sebe, výhony ctností úsilně pěstí a ovoce ráje šťastně požívati. Zde nabývá se onoho oka, jehož jasným pohledem raněn jest Ženich láskou, jímž, čisto-li a nezkaleno jest, spatřuje se Bůh. Zde činná nečinnost se slaví a v pokojné odpočívá se činnosti. Zde za lopotu boje splácí Bůh zápasníkům svým touženou odměnou, to jest pokojem, jehož nezná svět,

a radostí v Duchu Svatém. Toť ona Ráchel sličná, krásná na pohled, Jakubem více milovaná, dítkami méně plodná než Lia úrodnější, ale krhavá. Neboť synův rozjímání méně jest než synův čin. A přece Josefa a Benjamína otec více miluje než bratry ostatní. Toť ona stránka nejlepší, kterou Maria vyvolila, již nebude odňato. Toť Sunamitka překrásná, nalezená jediná ve všech končinách israelských, by hřála a oteplovala otce Davida.“ Toto píše v onom listě Muž svatý a k jeho vzácné oslavě bylo by možno mnoho z něho vybrati, ale my přecházíme k věcem jiným.

Hned na počátku, jak se blažený Bruno s druhy v pustině turské usadil, stalo se řízením Božím, že jednoho dne byl Roger, kníže kalaberské, s nemalou družinou svých a s velikou smečkou psů v těch samotách na honě, i přišel nemaje o ničem tušení k místu, které si v obydlí vzali sluhové Boží. A když tam psi po různých stopách zvěře bystře slídili, přiběhli až k chatrčím, v nichž bydlel blažený Bruno s bratřími. Tam zarazivše krok silným štěkotem ohlašovali svému pánu, že našli tučnou kořist. Kníže zpozorovavši to hbitě se svými doletí, zastihne otce v jejich chýších na kolenou, ani s pozdviženými k nebi tvářema a rukama spolu se modlí a chválí Boha. Tu on jat byv velikým podivem s koně, na kterém seděl, seskakuje, zbožně a vlídně je pozdravuje a zevrubně se vyptává, proč tam přišli a jakého jsou povolání. Když od nich všechno zvěděl, nesmírně se radoval, chvále a oslavuje Boha, jenž hodným ho usoudil

takové kořisti. Bylť přesvědčen, a to ne na prázdno, že jich zásluhy a prosby jemu a jeho zemi u Boha pomáhati budou a pokoj zachovají. Také z toho důvodu, aby tam mohli pokojněji živi býti a déle setrvati, dal jim chrám Svaté Marie a blaženého Štěpána z Pouště. Ovšem též často je tam navštěvoval a věci potřebných k životu jim udílel a co spásy duše se týkalo, to rád od nich slýchal. Blaženého pak Brunona, pastýře a otce ostatních, nejen nad jiné vřeleji miloval, ale též častěji ho k sobě zval a velikou mu prokazoval úctu. Ve svém domě vždycky ho míval na prvním místě, jeho rad ochotně poslouchal a do jeho modliteb, v něž přemnoho důvěřoval, stále se poroučel. A očekávání ho nezklamalo, neboť Pán pro zásluhy blaženého toho Muže vysvobodil ho z hroziícího už nebezpečí a z nastrojených úkladův, což kníže samo ke slávě Boží a aby rozhlášena byla všude svatost svatého Brunona, zůstavilo potvrzeno ve svém listě těmito slovy: „Já Roger, z milosrdenství Božího kníže kalaberské a sicilské, chci, aby známa byla všem věrným křesťanům dobrodiní, kterých mně hříšnému dopřál Bůh na prosby ctihodného bratra mého Brunona, přezbožného otce bratří, již bydlejí při chrámech Svaté Marie z Pouště a svatého Štěpána prvního mučeníka, ležícími v mé zemi mezi městy Stilum a Arenou. Když jsem byl prvního března při obléhání Kapuy, a učinil jsem Sergia, rodem Řeka, velitelem dvou set ozbrojencův z jeho národa a vůdcem vojenských hlídek, on návodem satana byv zaskočen, slíbil už dříve samému

pánu kapujskému, jenž mu nabízel nemalé množství zlata, k napadení mne a mého vojska v noci poskytnouti přístup. Noc zrady nastala; pán kapujský i se svým vojskem podle slibu byl připraven do zbraně. A když jsem byl v tuhý spánek pohroužen a značná část noci už minula, stál v mé ložnici nějaký stařec, ctihodné tváře, v rozedraných šatech, slzám stěží se bránící. I řekl jsem mu ve vidění, proč náříká a pláče, a zdálo se mi, že slzí ještě žalostněji. A když jsem se znovu tázal po příčině nářku, praví takto: „Pláči duší křesťanských a tebe s nimi zároveň. Vstaň co nejdříve, chop se zbraně a Bůh tě dopřejž vysvoboditi i duše bojovníků tvých.“ I zdálo se mi nadobro, že jest to celičský ctihodný otec Bruno. S nesmírným strachem jsem se probudil, viděním jsa poděšen. Hned chopil jsem se zbraně a zavolav na vojáky, by ve zbroji sedli na koně, spěchal jsem se přesvědčiti, bylo-li vidění pravým. Na ten hluk a řinčení bezbožník Sergius a jeho nohsledové dali se na útěk, hnali se k pánu kapujskému doufajíce ve zmíněné obci nalézti útočiště. Při tom vojáci zajali raněných i zdravých sto šedesát a dva, kteří nám potvrdili, že vidění bude pravým. Dne dvacátého devátého července vrátil jsem se z vůle Boží do Skvillacia, uvedené už obce kapujské, a tam jsem patnáct dní v jednom stonal. I přišel zmíněný už otec Bruno se čtyřmi ze svých bratrů a svatými a zbožnými svými hovory mne těšili. I vykládal jsem ctihodnému tomu Muži své vidění a pokorně mu děkoval, že o mne, ač vzdáleného, ve svých modlit-

bách péči měl. Ten pokorně tvrdil, že to asi nebyl on, jakž jsem uvěřil, ale anděl Boží, jenž stává při knížeti za války. I prosil jsem ho také pokorně, by z toho, co mám ve Skvillacku, ráčil za to přijati hojně důchody, jež jsem mu darem dával. On však odmítl a pravil, že proto odešel z domu otce svého i z mého, aby všeho vnějšího zcela jsa prost sloužil svému Bohu. Byl v celém domě mém jakoby prvním a velikým. Na konec stěží jsem u něho zmohl, aby z lásky přivolil vzíti nepatrný můj dar. Daroval jsem totiž otci Brunonovi a jeho nástupcům v trvalý majetek bez časného jařma klášter svatého Jakuba s osadou, též přemnoho zboží jiného s nejrozsáhlejšími svobodami, ve zmíněném listě podrobně uvedenými." Tak ono kníže.

Z této štědrosti a z knížecího daru založil tam blažený Bruno nejprve chrám ke cti Matky Boží u podzemní jeskyně, v níž bydlel. Potom vystavěl také druhý, nedaleko něho, ke cti prvního svatého mučeníka Štěpána připojiv k němu klášter, v němž bydlili ostatní bratři, sloužíce pod dohledem a správou otce tak velikého ve vojsku Kristovu. A svatý Muž setrval s nimi až do posledního svého dne v tom způsobu a drsnosti života, jaký začal dříve na Kartouze a jemuž učil; zatím také pečlivě se staraje o ty, kdo žili na pustině kartouzské, dal jim představeným, jak jsme pravili, mistra Lauduina. A muž ten ctihodný, aby od šlepečí a stanov otce tak velikého a učitele se neodchyloval, a svých jinak nespravoval než jak od něho s bratrskými druhy

byl vyučen, vydal se na předlouhou cestu až do té pustiny kalaberské, aby se ho na jednotlivosti zevrubněji vyptal. Ale když od přesvatého Muže se navracel, upadl v ruce schismatika Giberta a nemoha býti od svého smýšlení odveden, pro obranu spravedlnosti držán byl ve vazbě; odkudž když zanedlouho potom byl propuštěn, odevzdal brzy svého nepotřísněného ducha Kristu.

Také přeblažený Bruno upadl do velmi těžké nemoci a když choroba se vzmáhala, jeho bratři a synové píší o tom, jak se mu dařilo, v jakémsi psaní těmito slovy: „Abyste věděli s jak velikou jistotou, s jak pevnou nadějí na jeho vysvobození modlitby vysíláte, podáváme vám krátce vědomost o jeho smrti, by dle skonání svatého Muže odhadnuta byla pravost a dokonalost minulého života. Věda totiž, že přichází jeho hodina, aby přešel z tohoto světa k Otci, svolal své bratry a rozvíjeje jim po sobě hned od dětství svůj život, celý jeho běh, hodný vědění a myšlení, jim vypověděl. Potom ve dlouhé a hluboké řeči jim vyložil svou víru v Trojici a zakončil takto: „Věřím také ve svátosti, ve které věří a které v úctě chová Církev a zejména, že chléb a vino, konsekrované na oltáři, po konsekraci jsou pravým Tělem a pravou Krví, jež i my přijímáme na odpuštění hříchů našich a v naději spásy věčné.“ Po té nejbližší neděle byla svatá ona duše sprostěna těla, 6. října léta Kristova 1101, a bratři ho tam uctivě pohřbili. Na jeho hrob byl položen takový nápis:

Prvním zakladatelem ovčince Kristova na této pustině
býti jsem si zasloužil, jenž kamenem tímto jsem kryt.
Mé jméno jest Bruno, mou rodičkou Německo,
ke Kalabrum mne přenesl vděčný pokoj hájův.
Byl jsem doktorem, hlasatelem Krista, mužem po světě známým,
což byla milost shůry, ne zásluha.
Tělesná pouta den šestý v říjnu uvolnil,
kosti jsou v hrobě, duch spěje k hvězdám.

Po jeho přesvatém životě a drahocenné smrti stalo se
mnoho zázrakův, jež Kristus učinil pro jeho přeslavné
zásluhy. Když zemřel a byl pochován, poslali bratři jeho
kláštera, jakž bývá obyčejem, listy do různých zemí až
i do Britannie, jimiž jednak oznamovali jeho odchod ze
života, jednak prosili, aby Pánu za svatou jeho duši o-
bětovány byly modlitby. Věděli totiž, že není spravedli-
vého, aby nezhřešil. A nejprve ovšem bratři a jeho žáci,
potom také jiní, kdož ho znali a komu známo bylo vy-
nikající jeho vzdělání a svatost života, připsali o tom na
ty listy buď prosou nebo veršem svědectví. Čehož všeho
kdybychom vzpomínati chtěli, budeme příliš rozvláčný-
mi; a zase přejdeme-li všechna ta svědectví tolika nej-
vážnějších lidí, neunikneme výtky nevděčnosti a ne-
stoudnosti, zvláště když v nich zcela jasně spatřiti možno
vynikající svatost blaženého Muže. A jest věru prospěš-
no dobře znáti, co pověděti míníme, už zvláště proto, že
nějací hlupáci nechutní opovážili se sobě i jiným namlu-
viti, jako by blažený Bruno byl oním doktorem, o němž

jsme řekli na začátku tohoto vypravování, že byl zavržen. Ale to čirá jalovost jest a smyšlenka nevím kterého blouznila, anof jest dostatečně jisto, že onen zavržený doktor byl přeblaženému Brunonovi a jeho druhům příčinou, aby o světějším uspořádání života vážně mysli, všeho v tomto světě zanechali a odebrali se na strašnou poušť.

Mimo to jest ještě mnoho přeslavných svědectví (jež jsme však pro stručnost přešli mlčením) od veleslavných mužů, vynikajících kollegií a osob, která, nemýlím-li se, vrchovatě dostačují, aby ukázána byla vynikající učenost, počestnost mravův a svatost života přeblaženého otce Brunona, i kdyby nebylo žádných zázraků. Ale on, jak se čte, i mnoha zázraky proslul; a nemohu bez bolesti vzpomenouti, že nebyly s náležitou pečlivostí zaznamenány; nebo byly-li zaznamenány od mnichův řehole jiné, kteří jeho klášter zabrali, byly zprvu poněkud nedbale opatrovány a pak ztraceny. Převýborný Muž byl pohřben ve svém klášteře svatého Štěpána za hlavním oltářem. U jeho hrobu vyvívá živý pramen, který z moci Kristovy a pro jeho zásluhy přináší přemnohým nejrozmanitější léky na uzdravení. Slepým se tam rozsvětluje, hluší slyší, chybní a mrzáci bývají uzdravováni, malomocní očišťováni, posedlí ruče vyklizováni. Ale nad všecky tyto zázraky jest nejzázračnějším to, co tolikrát opakují uvedená už svědectví, že mu bylo možno veškerou slávou a ctí zhrdati a v takové přísnosti života, v bezúhonnosti a dokonalosti setrvati.

Také nikdo se úzkostlivě neznepokojuje, když prameny toho u hrobu blaženého Muže už neviděti. Prameny zázračně vytrysknuvší nebývají totiž vždycky trvaly, neboť někdy pro lidské viny bývají taková dobrodini Boží odňata. Zázraky totiž dějí se s nebe, aby byly doporučeny a ukázány zásluhy svatých, když však se vidí, že dosti už vešly ve známost, zázraky nezřídka přestávají. Také nelze se mnoho diviti, že onen pramen zmizel, ježto vyhoštěn byl z tohoto kláštera onen přesvatý způsob života, kterýž tam velesvatý Muž zavedl. Když totiž Bruno v Pánu usnul, žilo se v onom klášteře dle kartuzianské řehole pod pěti převory, kteří po něm nastoupili, až do ctihodného Guigona, převora na Kartouze. Ale když potom ve Francii řád kartuzianský se rozmáhal, onen jediný kalaberský klášter v zápalu a svatosti blaženého otce Brunona ochladl a se zvrhl. Jeho obyvatelé žádali sice z Kartouzy dohlázele a oprávně, ale pro přílišnou odloučenost míst nebylo toho možno snadno vykonati. A tak přijali řeholi cisterckou, kterýžto řád právě tehdy vznikl a byv podivuhodně rozšířen vynikající svatostí a velikým úsilím svatého Bernarda, muže, jemuž nebylo rovného, trval u velikém zápalu. I setrval do té doby onen klášter v slibech řehole kartuzianské šedesáte let. Ale když i cisterciaci tam časem zvlažněli, klášter svatého Brunona stal se posléze údělným, jak jest až do dneška za přesvatého papeže Lva X.

Tento papež, když byl z mnoha zpráv často slýchal

o vynikající svatosti blaženého Brunona, nezkoumav ani zázraků za nedůstojno měl, aby ten, jehož přemocný Bůh v tomto životě tolika obohatil dary a milostmi, a jemuž nyní nebeské blaženosti dopřává, nebyl na zemi oslavován skvělou chvalou a velebením, a aby povinná svatá officia nebyla konána ke cti toho, jenž odpočívá u trůnu slávy Boží a jemuž Pán dal srdce k příkázání a zákon života a kázně. A tak nejen z moci apoštolské milostivě dovolil, ale i ustanovil, aby po všech klášterech celého řádu kartuzianského a v jejich kostelech a svatyních byl svátek přesvatého Brunona vyznavače rok od roku vždy 6. října, kdy se s životem rozžehnal, slavně a vhodně slaven a jak náleží zbožně oslavován, také aby jeho tělo a památky chovány byly v Pánu v důstojné chvále a úctě; by jemu ke cti konáno a zpíváno bylo příslušné officium a denně v Hodinkách aby ho bylo vzpomínáno. Mimo to uvedl dům svatého Štěpána, který byl blažený Bruno v Kalabrii založil a v kterém odpočívá jeho svaté tělo, týž velekněz z majetku cisterciákův opět na kartuziany léta spásy 1514, aby se v něm pak už žilo dle řehole řádu kartuzianského.

Zatím co se toto dalo, převor kartouzy neapolské, jemuž věc dána byla k pilnému a příznivému vyřízení, poslal ctihodnému otci pánu Františkovi, převoru veliké Kartouzy, část čelisti se dvěma zuby svatého Brunona; a píše, že opati svatého Štěpána, kdež, jak pověděno, svaté tělo blaženého Brunona odpočívá, s takovou pečlivostí posvátných ostatků vždy opatrovali, že z bázně,

aby si jich kartuziani nevzali, uložili kosti na rozličná skrytá místa, která často měnivali, takže mimo opata a jiného hodnověrného muže nikomu o nich nic zvěstno nebylo. Potom léta Kristova 1514 byly ty svaté kosti přeneseny, při kterémžto přenášení byl pán Matouš, převor kartouzy boloňské. Ten aby svatá hlava nebyla položena s kostmi na oltář, držel ji v rukou, a zástupy bojící se, aby jim svaté ostatky přemilého patrona vzaty nebyly, upokojil takto: „Jest potřebí, aby svatá hlava byla od kostí oddělena a ozdobena zlatem, stříbrem a drahým kamením.“ A když byl těmi slovy lidu všelike podezření odňal, na zvláštní papežské dovolení částku hlavy vzal a udělil z ní jiným, zvláště ctihodnému otci Řehoři, převoru freiburskému, který léta 1515 rozdal částčky po domech provincie rýnské, jejímž byl visitatorem. A že svatý Bruno narodil se v Kolíně, daroval pán Matouš částku jeho hlavy pánu Petru Leidenskému, převoru kartouzy kolínské, jemuž ten dar byl převelice milý a jenž vrátiv se domů uložil s úctou velikou tu vzácnost léta 1516, dne 3. srpna, ve chrámě kartouzy kolínské.

A svaté tělo přeblaženého Brunona přenesl, jakž praveno, Jan opat svatého Rufa léta 1514 a uložil je ve chrámě svatého Štěpána do hlavního oltáře, vystavěného z bělostného mramoru. Na patnáct tisíc krokův od tohoto kláštera jest velmi posvátná jeskyně v soutěsce mezi horami, obklopená lesy, které ono údolí vzadu zavírají a úplně neschůdny a lidem nepřístupny jsou. Nad

touto jeskyní byla založena neveliká svatyně s oltářem ke cti svatého Brunona, mistra kolínského, prvního zakladatele řádu kartuzianského na poustce Svaté Marie de Turri, jehož také malovaný obraz tam se spatřuje. V té jeskyni setrval onen Muž Boží od té chvíle, co tam přišel, až do svého skonání v neuvěřitelném zápalu ducha. A na důkaz a oslavu jeho svatosti až do dneška na onom místě, kde po vytržení v rozjímání jeho vysílené údy padaly na holou zem, na míru jeho těla nikdy neroste trávník, ač dokola jest zeleno. A že tento tak skvělý zázrak tam se děje, o tom jistojistě ubezpečují tamější sousedé. Kromě toho jest tam na dohození kamenem kostel nejblahoslavenější Marie, kterýž vystavělo kníže Roger služebníku Božímu mistru Brunonovi a mistru Launinovi Nortmannovi, jeho druhu. Na tato místa davové lidu, starci a děti, mužové a ženy, urození i z lidu, knížata i mocnáři ve zbožné oddanosti k přeblaženému Brunonovi o závod se sbíhají, aby si vyprosili jeho dobrodiní; a v myslích si ho nejinak rozjímajíce než jako by v těle dlel, uctivě tam přistupují, koří a modlí se. Zvláště pak do oné jeskyně, v níž téměř sám vždy Bohu sloužíval, s takovou úctou a věrou a zápalem chodí, že přemnohé od zmíněného kláštera viděti se tam brátí jen bosky. Jiní lezouce po kolenou onu posvátnou jeskyni, zemi i skály ze zbožnosti líbají a v slzách obcházejí; nad to také někteří z oné jeskyně si škrábávají, aby to měli za veliké ostatky a tak radostně odcházejí po svém. A jistě nikdo nevyloží slovy, v jak veliké

úctě a oddanosti chovají přesvatého Muže kalabrijských biskupů, opatů, prelátů a řeholníků, také knížata, hrabata, baroni a všecek lid. Na konec nedaleko nad zmíněným klášterem jest velice rozsáhlý les, jemuž říkají Folo, určený Mužem Božím jen na obnovu domu. Tož kdyby někdo ve své zaslepenosti proti této jeho vůli jednati se odvážil, takový, jak svědčí pověst, u všech Kalabrářů dlouhou zkušeností potvrzená, Boží pomsty neznikne. A to činí přemocný Bůh, jenž, aby ukázal svatost vele-věrného Služebníka svého, koná též přemnoho jiného, jemuž buď čest a sláva na věky věkův. Amen.

Misi Friedmann-Otten: Dřevoryt.

N Ě C O O V A R H A N Á C H

Varhany zabíraly příliš důležité místo při liturgických obřadech, aby se smělo o nich pomlčeti. Byly známy již u starých, jak se lze poučiti z mnoha a mnoha svědectví, zejména z vyobrazení, jež viděti na jedné medaili Neronově.

Nalezli jsme v Brussele v sešitě nápisův sebraných od Wingheho mramor, na němž jsou dvoje varhany, holubice a řecký epigraf.

Na patě obelisku Theodosiova v Cařihradě viděti dvoje vzduchové varhany, jedny se sedmi a druhé s osmi píšťalami. Dva mužové, stojící na měších, strojí se je uvést v činnost. Labarte (I. 304) mluví o dvojích zlatých a o dvojích stříbrných varhanách stráží cirkových v paláci magnaurském.

Na jednom mramoru u svatého Pavla Římského,

na němž jest epigraf Rustikův, spatřují se varhany sestávající z objemné komory vzduchové, z klávesnice o mnoha klapkách a ze dvou řad píšťal nad sebou, jichž ústí pro vycházející vzduch jsou na značena dole; vše jest na podsloupí, ozdobeném mezi jinými kresbami obrazem slunce.

Po stranách jednoho sarkofágu u Svatého Maxima, kde se spatřuje vzkříšení dcery Jairovy, viděti u vchodu do domu varhany stojící na varhaništi a opatřené mnoha píšťalami.

P. Delattre mezi svými zajímavými objevy v Karthagině našel na starověkých svítilnách obrazy varhan.

Jedna neobyčejná báseň Publia Porfyria Optantia, obsahující chvalořeč na Konstantina, skýtá nám popis jedněch varhan; podle tohoto dokumentu nejdelší píšťaly, a tedy varhanový bas, byly po pravé ruce hráčově, opačně než u našich varhan a jak tomu též u harfy. Píšťaly byly bronzové a seřazeny do čtyřhranu; otvírající neb zavírající se ústí byla asi přímo na klapkách.

Varhany, jež popisuje Klaudian (narozený r. 365), měly též píšťaly bronzové.

Poslyšme, jak nám líčí varhany, na něž se hrálo při chvalách Kristových, křesťanský básník z V. století Prudencius:

Čímkoliv v kově dutém zahnutá hlas sesilující trouba zvučí,
cožkoliv z tajemna chrlí těžký dech prsou,
cožkoliv cudná chelys, cožkoliv loutna hraje,
varhany s nestejnými píšťalami čím ladně vzduch rozchvívají,
čím pastýřské jeskyně se o závod rozléhají:
to Krista společně oslavuje, Krista pěje, všeliká Krista
tvář i nemá svatou roznícena hudbou hlásá.

Tu jest popis, který nám zůstavil Kassiodorus o varhanách své doby: „Varhany jsou jakási věž, skládající se ze svazku flét, jimž dodávají měchy hojného vzduchu. Aby příjemně ladily, sestrojují se dovnitř dřevěné jazýčky, jež hráč ovládá svými prsty a rozezvučuje je buď bouřlivou hudbou nebo líbeznými melodiemi.“

Sidonius Apollinaris chválí krále Theodorika, že nepřipustil varhan do svého paláce.

Svatý Fortunat v jednom listě k pařížskému kléru uvádí tento nástroj mezi těmi, jichž se užívalo na doprovázení hlasu, ale nepraví výslovně, že by se naň bylo hrávalo ve chrámech.

R. 757 Pipin zasedaje na soudě v Compiègne dostal darem varhany od císaře Konstantina Kopronyma; podle popisu mohutné měchy sbíraly tisícové praménky vzduchové, které potom vycházely ze zlatých komor!

Jest-li pak někdo protiví si ódy strunné
a přeje si více, než bije-li tloučkem v struny,
na nichž Žalmista zbožný když žalmy zpíval,
a dychtí mysl mocnou opájeti melodií
i se zpěčuje brát za vděk líbezným zpěvem,
tenť nejraději tisícerym vánkům varhan naslouchaje,
zkonejšuj sluch svůj větrnými vánky,
nechť si ostatní sebe více se blýská pozlacenými skříněmi.

Karel Veliký dostal též varhany, jež mu poslal
císař Konstantin Michael a jež nám popisuje mnich
svatohavelský.

Rozličné listiny uveřejněné Ughellim (díl V. str.
604, 610) dokazují, že v dobách Karla Velikého
kostel veronský měl již varhany.

Jan VIII. (872 — 882) zřídil v Římě varhany, jež
prý byly pro Itálii vzorem k mnoha jiným takovým
nástrojům.

Zartino praví, že byly v IX. století v mnichov-
ské kathedrále dosti velké varhany, jichž dřevěné
píšťaly byly válcovité.

V Gorim nalézáme reprodukci jedné maniatury,
již kladou do doby Karla Velikého.

Anglie se proslavila, jak se zdá, v X. století stavě-
ním varhan. Svatý Dunstan († 988), arcibiskup

canterburský, dal vyrobiti pro Malmesbury varhany, na nichž se četl v bronzu tento nápis :

ORGANA DE SANCTO PRAESUL
DUNSTANUS ADELMO
PERDAT HIC AETERNUM QUI VULT
HINC TOLLERE REGNUM

(Varhany od svatého Adelma biskup Dunstanus, ztratilž království věčné, kdo by chtěl odtud odnésti.)

Velmi zajímavý popis varhan nalézáme ve Wolstanovi, když mluví o jednom biskupu winchesterském: „Tam zdvihají se varhany, jakých nikdo nikdy neviděl; jsou rozloženy do dvou poschodí. Dvanáct měchů nahoře spojuje tam své úsilí; dole dmýchá střídavě čtrnáct měchů. Šlape je sedmdesát mužů, s kterých se, ač bývají bráni nejsilnější, leje pot. Povzbuzují se navzájem, aby statně nadmýchali potřebného vzduchu a tak aby nástroj hučel ze svých nadmutých útrob. Čtyři sta klapků seřazeno pod rukou zručného varhaníka, jenž je ovládá. Dva řeholníci jednotné mysli sedí před nástrojem a každý tam řídí abecedu své klávesnice. Ze čtyřiceti jazýčkův, jež zacpávají ústí, udržuje deset v jich pořádku, otvírá brzy ty brzy ony. Sedm rozmanitých hlasů připomíná radost a proměšují

se v lyrických zpěvech půltony (semitoni). Považte si nyní, jak železný hlas tohoto hromu tepe v uši řevem, jakého nemohou snést a který se rozléhá po celém městě.“

V Žaltáři utrechtském spatřujeme na jednom obrázku dva ty varhaníky, o nichž mluví Wolstan, s pravé a levé strany varhan; válce umístěné dole jsou na udržování zásoby vzduchové. Dva největší z oněch válců odpovídají každý čtyřem píšťalám sestaveným do tetrachordu a řízeným varhaníkem.

Miniatura v žaltáři, řečeném svatého Edwina, nám zobrazuje varhany téhož druhu ovládané dvěma varhaníky a s obou stran dva šlapači vhánějící vzduch do tří válců, jež jsou uprostřed; píšťaly sahají nahore do nestejných výšek. Rukopis, ač ho asi nelze klásti až do VII. století, náleží přece beze sporu do doby anglosaské. Jest uložen v kambridgeské koleji Nejsvětější Trojice.

Miniatura z jednoho žaltáře z X. století v knihovně stuttgartské nám představuje varhany rázu odlišného a podobající se ohromným dudám; před svazem píšťal jest kožený měch naplněný vzduchem, ten souvisí jedním vedením horním a dvěma dolními s vodorovnými nádržemi, do nichž vhánějí vzduch. Tři muži sedící na měchu stlačují jej po-

dle potřeby a zhušťují vzduch v píšťalách, jak toho vyžaduje harmonie. Malíř zobrazil příčky, držící píšťaly, červeně.

Učený Gerbert, jenž se stal papežem pode jménem Silvestr II. (999—1003), vymyslí varhany parní; věc ta se zdá neobyčejnou pro dobu tak dávno, a přece svědectví Viléma Malmesburského a Vincence Beauvaiského jsou příliš zřejma, abychom je směli zavrhnouti. Vilém, jenž viděl tyto varhany v chrámě remešském, praví, že „dutí působené vroucí vodou plnilo dutiny nástroje: „*Organa hydraulica, ubi mirum in modum aquae calefactae violentia ventus emergens implet concavitate barbiti, et per multiforatiles transitus aenae fistulae modulatos clamores emittunt.*“ Vincenc Beauvaiský podává, mluvě o svatém Bertinu Artoisském, obdobný popis. Základ těchto svědectví jest jasný, byť i chybělo zřejmosti v podrobnostech; možno se dohadovati, že proud parní nahrazoval obyčejný proud vzduchový, nebo ovšem hnal Gerbert parou dmychadla. Tento velikolepý genius, tak přehlížený svými vrstevníky, byl by tedy předstihl o devět století objev, jímž se tak honosí moderní Evropa.

Jistý počet obrázků nám ukazuje, jaké bývaly varhany ve věku XII. V latinské bibli v knihovně

lyonské (č. 35), malované r. 1180, viděti na jedné miniatuře varhany, jež mají klávesníci a varhaníka s jedné strany a s druhé strany stojí muž držící páky od měchů, jimiž vhání vzduch do nádrže. Trs píšťal, tyčící se uprostřed, jest semknut uprostřed dvojitým skříženým pásem.

Hefner uveřejňuje miniaturu z téže doby, na níž spatřujeme varhany způsobu, jaký si osvojí často věky příští. Rada píšťal jest sestupná, takže mohutnost jejich zvuku jest úměrna jich velikosti. Jsou dole opatřeny ústími, jimiž vychází vzduch, a jsou na podstavci ozdobeném prolamovanými vlysovémi okrasami. Nejzajímavější z tohoto obrázku jest veliký čtyřboký pilíř po straně, na němž kdosi jako by psal neумы.

O stavbě varhan ve středním věku možno se snadno poučiti z knihy *Schedula artium*, kde se v několika kapitolách o tom promlouvá. Přeložil to abbé Bourassé.

Asi začátkem století XIII. byla v Benátkách v kostele Svatého Spasitele ponejprv zavedena stupnice chromatická.

Jeden dokument z r. 1221 nám ukazuje už varhany visuté: „Organa vestra in majori ecclesia nostra, quod in aliis ecclesiis fieri praecepimus suspendentes...”

Ale podle miniatur nejčastěji to bývá řada stupňovitě seřazených píšťal a postavených na skvostných podlohách; toho rázu jest obraz, jež nám skýtá Francouzská Apokalypsa v Národní Bibliothéce (zás. fr. 403.).

Varhany bývaly často nepatrných rozměrů a dosti lehké, by je bylo lze přenášeti; často je vídáme v rukou andělův a svatých; možno se o tom přesvědčiti na jednom rukopise z XIII. století v téže knihovně (8846, fo. 173).

Soudíc podle miniatur, přenosné varhany se velmi rozšířily v století XIV. V Národní knihovně vidíme několik ukázek: v latinském rukopise 365, který se datuje z dob papeže Jana XXII. (1316—1334), stojí anděl a hraje na varhany, jež drží na své levé paži; na latinském rukopise 5286 (fo. 77) jsou přenosné varhany zakončeny po obou stranách kapličkou. Rukopis 603 (fo. 88 verso) zobrazuje anděla, jak drží v rukou varhany. Též to viděti v Bruselu v žaltáři Karla V. (9961, fo. 57) a v konstituci Jakuba II. (9169, fo. 2).

Bylo by nesprávně si mysliti, že pro nepatrnou velikost neměly už tehdy žádné důležitosti. Svědčí o tom pěkný hudební výjev zobrazený v jednom rukopise (lat. 8500) neb Putování lidského života (fr. 823, 11, fo. 100 verso). Rozkošný bas-reliefek

v Rouenu na jižním portálu katedrály vyobrazuje nám varhany pevné, ozdobené sličnými ogiválními oblouky. Vpředu sedí na zemi varhaník a hraje na klávesy při samé podlaze; ze zadu vyhlíží hlava muže, který obsluhuje měchy.

V žaltáři Karla V. v bibliothéce brusselské jest jeden z nejzajímavějších dokumentů k historii varhan. Nástroj se skládá z osmnácti kovových píšťal, jež se zmenšují s leva na pravo, vyjma poslední, která jest ze všech nejvyšší a nejtlustší. Píšťaly ty jsou chovány v dřevěném domku s půvabnými ornamenty; vlevo je podpírá věž s cimbuřím a s arkaturami. Varhany se spatřují se strany kalkantovy, ministranta to, jehož vidíme od zadu, an střídavě zdvíhá a spouští dva měchy; dmychadla jsou ověšena okrasnými růžicemi. S druhé strany stojí varhaník, jemuž viděti jen hlavu (rukopis 9961, fo. 66). Klávesnice asi málo vystupovala, jak zřejmo v Gentu na Van Eyckově obraze svaté Cecilie.

V Paříži byla zřízena první hra varhanní ve chrámě svatého Severina, a to za panování Jana Dobrého. Varhany ty se stavěly po dlouhou dobu jen o jediném jazýčkovém rejstříku zvaném *regale* a nástroj se nazýval *regabellum*. Když se varhany zdokonalovaly, přidávalo se více rejstříků, a to po-

stupně zdvojujících v oktávě, v kvintě a v tercii, až každá klávesa oznívala celým akordem: tak vznikly rejstříky mutační.

Koncem století XIV. učinil se nový krok ve varhanářství. V kostele Naší Paní Anverské jsou varhany postavené Filipem de Lannoy r. 1394 pro konvent augustiniánek v témže městě; ač byly mnohokrát opravovány a doplňovány, jsou do dneška základem hlavní klaviatury. V těchto varhanách není táhel, jichž ostatně při nevalné důležitosti nástroje nebylo potřebí.

Vážně nabývají ceny varhany až ve století XV. Tvar klapky byl tehdy změněn a zmenšen. Až do-
tud bývaly na čtyři nebo pět palců široky; ve středověku bývalo jich devět až šestnáct; těžko se stiskaly, i brávali si varhaníci ke hře palečnice neb tlusté rukavice.

Máme ještě mnoho jiných památníků, jež svědčí, jak varhany nabyly nové důležitosti a jak bývaly krásně zdobeny. Uvedme dvě dvojice varhan v kathedrále sienské, z nichž první u hlavního oltáře sestrojeny r. 1457 od Petra Ungaro; z usnesení továrny, jež mu povoluje s uvyklou cenou i právo na odškodnou, vysvítá, že užil píšťal cínových za olověné, jichž se užívalo dříve. Druhé var-

hany nade dveřmi do sakristie byly postaveny r. 1459 od Vavřince, syna Jakuba di Prato.

R. 1441 varhany orvietské upadly do tak žalostného stavu, že je bylo třeba přestavěti. Práce svěřena dominikánu Niccolo da Siena. Zavázal se přestavěti tyto varhany v kaple korporální, v délce a šířce šesti loket, dvojité, to jest otevřené z předu i ze zadu; píšťaly měly býti zpředu pěkně hlazeny, by byly jako stříbrné; každá dvojice těch varhan měla míti přes čtyřicet píšťal se všemi potřebnými púltóny; jejich dvanáct měchů měli ušlapati tři čtrnácti až šestnáctiletí hoši, atd.

R. 1470 prý jakýsi Němec, zvaný Bernhard, varhaník v Benátkách, vymyslíl klávesnici pedálovou, ale po pravdě jen ji rozšířil.

V témže století XV. připojeny k varhanám hry napodobující lesní roh, lidský hlas, fagot, trubku a ustanoveny pro píšťaly rozměry 32, 16, 8 a 4 stopy. Rejstříky byly osamostatněny a rozlišeny zvláštními jmeny.

Proslulé varhany v kathedrále remešské, jež sestrojil Gerbert a o nichž jsme se zmínili, byly r. 1227 nahrazeny jinými a znovu je přestavěl varhanář Oudin Hestre r. 1481. Z těch zůstávají nám jen nepatrné výplňkové ozdoby dole, neboť při opravě v století XVII. vše zničeno; ale na štěstí

dochoval se nám úplný obrázek těch varhan v rukopise Cellierově. Podle této pérokresby byla to pravá budova s věžemi, s kulatými výstupky, v předu spodklenutým balkonem a s přemnohokvětými ozdobami po vkusu doby. Krásné ty varhany se odhalovaly jen při bohoslužbě; jindy pro uchování zakrývaly se okenicí, jež byla všecka pomalována liliovými květy.

V Solliès-Ville (dép. Var) jsou varhany z XV. století. Můžeme uvést též varhany norimberské, nordlinkské, dortmundské, tirlmondské, perpignanské. Varhaniště v kathedrále štrasburské se datuje z r. 1489.

V štalách u Nejsvětější Trojice ve Vendôme jedna řezba zobrazuje varhany.

Krásné varhaniště jest v konventuálním chrámě svaté Kateřiny v Sioně ve Švýcarech; pišfaly s obou stran jako by tvořily dvě věží, jež věncí vroubkování.

Varhany kostela v Alcala de Hénares slušno též připomenouti pro XV. století.

Viděti po předchozích stránkách, že varhan se užívalo již od nejstarších dob a že za prvních knížat křesťanských bývaly v císařském paláci.

Není pochyby, že brzo po získání pokoje hrálo se na ně, ne-li ve chrámech, tož aspoň za nábo-

ženskými účely. Prudencius při hudebních oslavách na počest Kristu vidí již také varhany.

Z Východu posílají varhany v podar knížatům karolinským.

Z miniatur se dovídáme, že u Anglosasů v X. století varhany nabyly nemalé důležitosti a rozléhaly se daleko; malíři, spisovatelé nám líčí, jak se četní měchošlapové do úpadu drou vhánějíce vzduch do zásobovacích nádrží.

Brzy veliký genius Gerbert, předstihuje o devět věků své vrstevníky, kteří jej ve své nevědomosti obviňovali z čarodějství, bral při nich na pomoc páru.

Mnich Théophile nám odhaluje ve XII. století do nejmenších podrobností, jak byly vyráběny a kde stavěny, totiž podobně už jako varhany v našich kostelích.

V století XIII. píšely se řadí stupňovitě; jsou chovány v půvabných uměle pracovaných domcích, s prolamovanými ozdobami, s květovými příkrasami a s vížkami, jichž vroubkovaná cimbuří jako by chránila vzácných harmonií, jež se k nim vznášely. V století XIV. komplikuje a zdokonaluje se system her. V století XV. doplňují se klávesnice a upravují k snadnější hře; varhaniště odívají se nádherou, bohatými ornamenty a malbami.

Dnes nabyly varhany ve chrámě důležitosti vůdčí a možno v tom viděti výstřednost; podivuji se zajiště té vážné melancholické hudbě, jež vyjadřuje tak dobře před oltářem lidská úpění, modlitby a doufání: přece však nelze popřít, že varhany ublížily skorem všude církevnímu zpěvu a že se vzmáhaly, jak krok za krokem upadala ona dávná hudba. Jest známo, co to byl chorál, který prý bral původ až z Řecka, který svatý Athanáš zavedl do Alexandrie, svatý Ambrož do Milanu a jemuž svatý Řehoř dal definitivní formu: jest známo, že to jest spojení mnoha hlasů zpívajících týmž tónem. Tož v stoletích XIV. a XV., v době, kdy jsme udali, že se varhany nejvíce zvelebily, vzniká nová hudba; místo přísných zpěvů dávných křesťanů slyšeti motetta, mše s hudbou, oratoria, jimž varhany přály; věřící zpívali čím dál tím méně, a toto smutné mlčení stalo se naprostým za našich dnů při hřmotu a učených melodiích našich varhan. Jak každý pozoruje, jest tu vybočeno z mezí. Každý jen polituje s námi, že hlas lidu se již nerozléhá v chrámě a zmlká bázlivě před marnivými výtvary draze placených varhaníků; duše potřebuje se sjednotiti, zvláště duše lidu, ve zvucích modlitby obecné, v ozvěnách liturgie; jsa nucen mlčeti pro hudební nesnáze, jež se mu předkládají, zmlká, neodvažuje

se již mluvíti a zpívati, jak by bylo tak vhodno v domě jeho Otce; hudba se mu stává nikoliv už modlitbou, nýbrž koncertem, to jest nemístným pobavením. Doufejme, že se potlačí tyto zlé návyky, že se dá varhanám místo skromnější a že se vrátí lidu právo, by zpíval u Hospodina.

Z díla *La Messe* od Ch. Rohaulta de Fleury.

L e o n B l o y

Z A S T O L E M V Í T Ě Z Ů

„Vzadu na konci síně, v levo, postel číslo 27. Žádala si vás celou noc, ale věru myslím, že ubohá stařena již není při smyslech, a byly bychom velice udiveny, ctihodný otče, dobudete-li z ní něčeho.“

Na tato povzbuzující slova milosrdné sestry františkán ze Svaté Země tich se odebral k označené posteli, aniž zdálo se, že vidí příklady bolesti nebo fysického zpuštění, rozptýlené po ostatních lůžkách nespavosti.

Došel k číslu 27., zastavil se před nehnutým tvarem, troskou staré ženy, vysokým reliefem z alhamber Bída a Zoufalství.

Jak leželo ztrnulo a oči zamhouřeny, jako přelud děsu na hrobě popravencově, bylo by bývalo potřebí nějaké námahy, byste mnili, že jest ještě živo, toto stvoření zřejmě zpuštěné demony, nebýti pravidelného pohybu rukou, zaujatých lehounkým uhlazováním prostěradel.

Hroznou podívanou jsou ruce umírajících. To do nich jako by se utíkala všecka naše duše v posledních okamžicích, aby výrazně byl doložen neúprosný zákon, že *dáváme* svůj život. Většina jich násilně se krbí, jako ruce ztroskotancův a těch, kteří se řítí do propasti. Některé se křečovitě zkrucují nebo se nadobro zavírají. Jiné jako kdyby něco odstrkovaly, odrážely. Posléze bylo viděti takové, jež se hledaly spnouti nad pupkem, dýchacím to ústrojí *těla astrálního*, dle starých Mudrcův.

Poslední zdroj, bychom byli slyšeni člověkem na sotnách, toť dotyk nebo položení rukou na ruce. Františkán to věděl, a oči umírající ihned se rozevřely, jakmile tak učinil.

Jaké oči! Dvě zamrzlých okenních tabulek, za nimiž náhle by vyšlehl požár. Neboť nebyly smyty a bezbarvy než na vteřinu, tyto bledé lazurity smrti, jež ihned se staly, spatřivše kněze, planoucímí karbunkuly pekel.

— Dala jste mne zavolati, paní. Hle, jsem přichystán abych vás vyslechl, jste-li s to mluvíti.

Nastalo ticho více než trapné, neboť chorá upírala na cizince šílené oči, jež jí dávaly po-

dobnost s některou z oněch mask útlaku, vynalezených ohavným geniem Nejzazšího Východu.

— Zapřísahám vás, moje drahá sestro, pravil ještě řeholník, nekormuťte se mou přítomností. Jsem maličko, ale není vám neznámo, že mám v moci poskytnouti vám opravdových útěch, a hábit, jež nosím, dosti vám říká, že náležím do rodiny přátel Chudého. Vzpamatujte se, žádám vás o to jménem Ježíše v agonii, a mluvte s důvěrou.

Načež děsná tvář se uvolnila, sveřepé oči poněkud zpřívětivěly, a stařena, s namáháním přitahujíc ruce, uložila si je na prsou. Byly to ruce šedesátnice, bědné, vyčerpané, znetvořené tisknutím zla, ale ne ženy vychované v strohých pracích, a které mohly bývat krásny. Na prstenníku levice bylo zříti malounek zlatý prstýnek.

— Často jsem myslívala, pravila pohlížeje na ně, že by bylo bývalo třeba je utíti. Co učinily, toho jsem nikdy nepověděla než jedinké osobě, a *nevím, budete-li moci to vyslechnouti*. Ale umru co nevidět, Bohu díky! a nechci alespoň, aby Ten, jenž mne bude souditi, mohl mi vytýkati, že jsem měla rty

zamčeny až do konce. Prosila jsem vás, abyste přišel, můj otče, protože jste jedním z těch, kteří ostrřihají tam v dáli Božího Hrobu. Myslíla jsem si, že mne vyslechnete snad s menší hrůzou než jiní, kteří nejsou ani s to uhájiti prasečího chlívka a kteří nechtějí nic věděti z toho, co je přečnívá. Budu tedy mluvit, ne vám, ale před vámi, zobrazujíc si, že mluvím před Hrobem Ježíše Krista. Není pochyby, jsem z těch, kteří nejvíce potřebují, by On byl umřel. Nepřerušujte mne, prosím vás o to. Zbývá mi málo sil. Neshledáte-li v mých slovech ani pokory ani lítosti, nesejde na tom! Rcete si přec, že vypravování, na něž se chystám, jest přes to přiznáním nejdrásavějším, úsilím nejbolestnější, jakých tvor jest schopen podniknouti na svoje odpuštění.

Otec málo čekal takové promluvy, již strašný pohled na chorou nebyl by mu mohl dáti předvídati. Byl připraven na jakou takou ubožáčku, a znenadání se octl v přítomnosti duše výjimečné, u vchodu do duše-jeskyně plné strach nahánějících hlasů, zároveň světelné i ponuré, jako do sebe přecházející propasti...

Jsa člověk prostý, pochopil, že formulky běžně užívané nic by tu nespomohly, a vzav

si židli, pokojně se usadil u postele, aby lépe vyslechl.

Ten, jenž mi dal tento prstýnek, začala stařena pozdvihuje levé ruky, zemřel, je tomu dvacet let, za války, v Svatém Zikmundu, v Loiretu, právě z rána bitvy Loignyjské, zastřelen Bavoráky Thannovými. Měl s sebou dvě z našich dětí, mladšímu nebylo než devatenáct let, a byli popraveni se svým otcem. Doslechla jsem se, že tito demoni zavraždili zprvu ubohá pacholata, jak nejkrutěji dovedli, střílejíce do spodních částí, aby ten, jenž je zplodil, je viděl dlouho se trápit u svých nohou, než se mu samému dostalo smrti.

Ale toto není nic, pravila v zachraptění, jež se podobalo vzlyku. Tito Němci se pomstili po svém. Můj choť byl mužem veliké odvahy, jenž jim učinil mnoho zlého. Obětoval polovici našeho jmění, by zorganizoval malou četuharcovníků, kterým se říkalo Pytláci Neuvilleští a jejichž odvaha byla neobyčejna . . . Nikdy jsem nebyla s to se dovědět, co se stalo s těly . . . Snad vám není nepovědomo, že jest

v Loigny pod kostelem krypta, kde viděti kosti vybílené a symetricky sřazené tisíce tří set vojáků francouzských. Několikrát jsem vykonala tuto pout, pokoušejíc se ujistiti, že je přenesli sem, moje drahé nebožtíky, a modlila jsem se za ně tak, jako vinnice může se modliti . . .

Poslouchajte nyní. Byla jsem samotna kterýsi večer, s naším posledním dítkem, hezkým děvčátkem desetiletým, v našem domě při silnici Chateaudunské. Nevěděla jsem nic ještě, leda že je se vším zle. Nepřítel se scházel se všech stran. Sousedé se dali na útěk . . . Kéž se líbilo Bohu, abych byla učinila totéž! . . .

Uviděla jsem vejít k sobě, vyraženými dveřmi, nejméně dvacet sveřepých hovad, kteráž ihned se dala do drancování, řvouce abych jim dala pití a jídla. Zůstavila jsem jim vše, mníc se šťastnou, že v své osobě jsem nebyla ztýrána. To tehdy jeden z nich mne zpravil s chechtotem o smrti mého manžela a dvou mých synů. Sílena zoufalstvím vrhla jsem se na toho muže a zakousla se mu do tváře tak krutě, že jsem oči měla plny jeho krve, a že tak jsem vyhlížela jako plačíc jeho krví, jeho mrzkou krví! . . .

V této minutě se naplnil můj úděl. Byla jsem zbita, podupána, *znásilněna* všemi těmito bandity a vyhozena posléze skorem umírajíc na hromadu hnoje přede dveřmi, kde jsem nebyla vytržena z dlouhých mdlob než nadlidskými křiky své dcery, zamčené do mého domu, jež sežíral požár...

Posloucháte mne pozorně, můj otče? zeptala se nešťastnice, nyní ještě zachmuřenější a hroznější než prve. Ah! Dlužno, byste mne vyslechl, nedím abyste mne rozhřešil, ale abyste byl mým svědkem. Neboť tyto křiky mé ubohé dcerušky, jež budu slyšeti po celou věčnost, toť můj poklad, vidíte, můj statek, poslední posila mé hrozné duše, až stane před Bohem, jenž požaduje na svém stvoření, aby tolik trpělo!...

Ah! opravdu jsem se pomstila, opravdu ďábelsky, opravdu děsně jsem se pomstila!... dodala hlasem tak hlubokým, že františkán se zachvěl. Doufala jsem takto, pohansky, že se zbavím těch strašných výkřikův. Ale nepřežila jsem minuty, vězte to, již dvacet let, abych jich neslyšela, a budu je slyšeti vždycky... Neboť *Nevinnost se neukrotí*... Naplňují mne, obklopují mne, až pak můj Soudce

na mne shlédne, položím je na svá stará prsa jako krunýř bělosti, podám mu jich rukou pravou i rukou levou, rozprostru je v nohách jeho trůnu a po všech ulicích jeho Nebes, jež snad se stanou potom druhým Údolím Slzí, připomínajíc mu křiky jeho vlastního Dítěte ukřižovaného, jehož nechtěl slyšeti!...

Gorgona mateřská se zpola vztyčila, by vyřkla tato slova šílenství, jež oznívala v knězově duši jako překlad odvěčné Zoufalosti *v cizí jazyk*.

Tato zpustošená stařena se mu jevila obrazem lidské vášně bez míry, vášně nekonečné, jíž by se roztrhl svět, kdyby mnoho duší bylo jí schopno.

Co pověděti této bědovatelce Z Dola, jež zázračně se živila po dvacet let Eucharistií svého hoře, a jež přijímala svátostně třista-kráte za den křiky své dcerušky za živa upálené?

Nijaké naděje ostatně, by ji zadržel. To bylo cítiti, jakmile jste se podívali jí v tvář, poničenou jako pole náplavu, rozryté smrštěmi, sežženou oněmi pekelnými pláči, které prý jsou s to vyžrati kovy, kdež se boulilo, nahánějíce rozjímateli, dvě oči Molochových,

dvé vyražených vikýřův lodice v plamenech. A pakli občas jako bledý oblak kalná rohovka zde vyplynula, na vteřinu, věřili jste ve vssátý nemožný dojem čehosi ještě neúprosnějšího. Bylo by bývalo třeba veliké Davitelky, by jí zabránila, aby nedošla až na konec této podivné zpovědi, jež jí skýtala snad, v její poslední den, dobrotivé chiméry opětného vybrodění se v své Pomstě.

Byla jsem statná žena, ručím vám za to, a po kraji mi říkali *granátnice*. Po třech dnech agonie v škvárech svého domu vydala jsem se, abych vyplnila svoji vůli. Nač jsem se rozhodla, tomu jsem chtěla, jako Bůh chtěl světu.

Brala jsem se týden německou armádou, směrem na Mans, a přešla jsem její linie. Mohla jsem projít, aniž se mi dostalo mnoha nadávek, neboť jsem se podobala žebračce a jistě jsem vyhlížela jako pomatená. Ale sešla jsem tak hluboko, že nic od nynějška nemohlo mne dosíci, a ostatně jsem se cítila ochraňována Demonem.

Posléze jsem se dostala k příbuzné mého muže, která měla cosi jako zámek v okolí

Ferté-Bernardském, v departementě Sarthy. Byla jsem jista, že se mi dostane zde dobrého přijetí a věděla jsem obzvláště, že tudy potáhne množství Prusů, neboť čtyři armádní sbory pod velením prince Fridricha Karla se vylily v tuto oblast Francie jako proud sto dvaceti tisíc mužů.

Té chvíle jsem nevěděla ještě dopodrobna, co mi poradí Duch nový, jenž ve mně dul; ale, buď jakkoliv, běželo o to, způsobiti utrpení.

Dospívám k činu, neboť se cítím padající v černo a chci... chci ukončiti. Dostává se mi toho, že mne užívají jako ošetřovatelky nemocných a *kuchařky* v tomto bohatém domě, kde byli ubytováni vysocí důstojníci.

Byl zde — oh! budu jej viděti, tohoto, v hnilobě své rakve! — byl zde generálmajor od brigády hessenské jízdy, veliký stařec neskonalé tvrdý, ježž měli za velice schopného a jenž nikdy neudělil milosti. — Ještě! říkal mi, ještě! *Mehr! mehr!* — Sečkejte, uvidíte. Měl syna, pěkného hejtmánka, na mou věru! kterému nebylo třicet let. Ten byl raněn a *svěřen mé péči*, mé dobré péči. Jeho otec, jenž dával bombardovati ambulance, necho-

díl se naň podívatí, jeho druhové také ne, a byl opravdu jedině můj, v odlehlé jizbě. Dlouho se neplahočil... Neměla jsem potřebí nijakého přispění... Tyto ruce, jež vidíte, dostačily, a nestáhla jsem tohoto prstýnku... Načež jsem odnesla tělo na místo ve sklepe, kam nikdo nikdy nohou nevzkročil.

Mehr! mehr! gute französische Küche! Ano, můj otče, po tři dni to jedl, generál! Ah! výtečný mozeček telecí s máslovou omáčkou, solí, pepřem, muškátovým ořechem, žampiony a cibulkami, jehož jsem mu nejprv nachystala, a jejž si nechával rozplývatí v ústech popíjeje château- margaux! Opět si toho žádal, starý žráč, ale odpověděla jsem mu, že toto bylo jediné tele, kterého jeho mužové nezrekvirovali, a že bylo zabito zcela zvlášť pro něho. Tedy, že ano? bylo věru spravedливо, aby dostal svinutých kotletků a dušených řízků se slaninou a čekankou. Pozval několik důstojníků na druhý den. Ustrojila jsem jim eskalopek, ledvinky udusila na víně, ustrojila telecího s bílou omáčkou, chrupavek s hráškem, prodívaného s rosolem, a pečeného. *Mehr!... mehr!...* Ti pánové si pohodovali, dostalo se na všecky, a potkani dožrali ostatek hluboko

ve sklepě. Ovšem, že jsem uchovala *srdce*, poněvadž třeba naložiti je do láku nežli je nabodnete na rožeň, a otec pěkného hejtánka od dragounů zhltl srdce svého syna třetího dne.

Nadarmo byste mi mluvil o Bohu všemohoucím, věru bych mu nedůvěřovala, že mi poskytne v svém ráji radosti větší. Myslila jsem, že štěstím již umru. Ale to nestačilo, chápete? Bylo dlužno promluvit.

— Že ano? řekla jsem mu, že jsou dobré *na rožni pečené dítky*, můj generále?

Když se na mne podíval nechápaje, toliko udiven touto familierní otázkou, dodala jsem:

— Jest to srdce vašeho dítěte, které jsem zaškrtila svýma dvěma rukama, jeho srdce jste právě dojedl, starý padouchu! to jeho masem, jeho sprostou mršinou jsem vám posloužila včera i předvčírem!

Jistě jsem doufala, že mne zabije. Jal se mile usmívati..., milounce..., *gute französische Küche!* TÓPRA FRANCÓSSKA KUCHYN!... jeho oči pohasínaly..., a téhož večera ještě byl expedován v truhle někam daleko do Němec...

.

— Jest všecko? otázal se františkán, jemuž zuby jektaly.

— Můj ctihodný, vece jeptiška přiblíživši se, což nevidíte, že tato žena jest mrtva *již čtvrt hodiny?*

Přeložil Bohuslav Reynek

H U N O V Ě

podle Ammiana Marcellina, kn. XXXI., kap. II.

Vší pak zhouby setbou a původem rozličných pohrom, jež Martův běs obyčejným požárem vše rozněcuje způsobil, tuto zvěděli jsme příčinu. Kmen hunský starým památníkům nevalně známý, za bažinami maeotickými při Ledovém moři bydlicí, předstihuje všelikou míru divokosti. A tam, poněvadž hned od narození nemluvňatům meči hluboko pořezávají tváře, že míza chlupů, když čas přijde, vyrážejíc svráštělými jizvami chřadne, stárnou bezvousí a bez jakékoliv leposti, podobni kleštěncům: všichni jsou jadrných a silných údův a mohutných šíjí; úžasné podoby a zkřivení, že bys je měl za dvounohé šelmy, jak se třebas vytesávají a zpodobují neuměle kmeny stromů při rou-

bení mostů, v podobě však lidské. Tolikéž ve svém životě tak zdáli se drsní, že ani vařených ani připravovaných pokrmů nepotřebují, ale živí se kořínky polních bylin a polosyrovým masem z kteréhokoliv dobytka, jež si dávají mezistehna a hřbety koní a chvilku ohřívají. Žádnými stavbami se nikdy nekryjí, ale vyhýbají se jim jako hrobům odděleným od obecného bydliště. Neboť ani chyše, třeba jenom třtinami kryté, u nich nenalezneš. Ale táhnouce kočovně přes hory doly, mrazům, hladu a žízni přivykají od kolébky. V cizině nevcházejí pod střechu, leč z největší nouze: aniž se miní u nich, že jsou v bezpečí pod střechou. Oděvy přikrývají se lněnými nebo sešitými z koží lesních myší, a nemají jiného šatu po domě a jiného do shromáždění; davše si jednou na krk suknici sprosté barvy, neodloží ji aniž vymění, leč až dlouhým teřením na hadříky se roztrhá a rozpadne. Hlavy si pokrývají zakřivenými klobouky, chlupatých hnátů si chrání kožemi kozelčími, a jejich střevíce úplně bez formy brání volnému kroku. Proto k pěším bitvám jsou málo způsobilí: ale na koních, otvrdlých sice, ale nevzhledných, jsouce zrovna přibiti a nezřídka sedíce na nich jako ženské, konají obyčejné práce. S nich kdokoliv v onom národě ve dne v noci kupuje a prodává, jí a pije a skloněn na úzkou šíji

soumarovu oddává se tvrdému spánku ba pestrým snům. A dlužno-li uvažovati o věcech vážných, v tomto stavu, všichni dohromady se radi. Vedeni však nejsou žádnou přísností královskou, ale spokojují se na kvap sehnaným vůdcovstvím šlechticů, prorážejí, cokoliv se naskytne. A bojují nezřídka podrážděně, ale jdouce do bitev klínovitě, za rozličných příšerných zvuků. A jak jsou ke svižnosti lehčí a nenadálí, tak byvše uvedeni v nepořádek rázem se sbírají a v neurovnaném šiku děsně řádíce se rozptylují: že, ani když udeří na valy ani když pustoší tábory nepřátelské, nespátríti jich pro nesmírnou rychlost. I řekl bys snadno, že to jsou válečníci ze všech nejzuřivější, poněvadž z dálky utkávají se mrštivými oštěpy, které jsou s neobyčejnou umělostí opatřeny ostrými kostmi místo kovových hrotů, jsou však výtečné, zblízka bojují mečem, sebe nedbajíce, a zatím co nepřátelé si ohledávají rány bodců, svázavše jim cípy šatů spoutávají je, aby, zapletouce údy odporujících, znemožnili jim jeti na koni nebo se zpěčovat. Nikdo u nich neoře, aniž se kdy dotkne kleče. Neboť všichni se potloukají bez stálých sídel, bez pána a zákona nebo pevného řádu, vždy se podobajíce utíkajícím, s karami, v nichž bydlí: kdež jim manželky tkají hnusné šaty, scházejí se

s manžely, rodí a až do jinošství vychovávají hochy. A nikdo u nich nepoví, otážeme-li se ho, odkud jest, byv jinde počat, daleko odtud zrozen a ještě dále vychován. Za příměří jsou nevěrní, nestálí, každému záchvěvu naskytnuvší se nové naděje hravě poddají, všecko obětují nejprchlejšímu vzteku. Zrovna jako nerozvážlivá hovada, zhořelí nic neznají počestného nebo nepočestného: v řeči jsou dvojsmyslní a potměšilí, nejsou rušení žádnou úctou pověrečnou nebo náboženskou: hoří nesmírnou žádostivostí zlata: tak jsou vrtkaví a k hněvu náchylní, že někdy téhož dne, aniž jich kdo popudil, odtrhují se od spojenců a zase se usmiřují, aniž jich kdo obměkčuje. Toto volné a nezkrocené plémě lidské, hořící nesmírnou žádostivostí drancovati v cizině, olupující sousedy, toulající se a vraždící přišlo až k Alanům, starým Masagetům.

O. A. T.

BOHUSLAV REYNEK

S M U T E K Z E M Ě

P Í S E Ň P O K Á N Í

Zpoléhám na svém loži jako Job na hnojišti,
a hrůza, hnus a hniloba a ošklivost z mne prýští,

ale duše má si toho ani už nevšímá:
patří na tě, Ježíši, zděšenýma očima,

vidí tě, Pane, na kříže loži —
vidí tě naha, strašlivou vidí Nahotu Boží!

A dívám se jako na Noema Chám!
A radost divnou, jako z Zahrady rajské z tebe mám:

Hledal jsem tě od malička, nemohl jsem tě nalézt —
proto žes byl oděn — ale teď z vinice mých neřestí

jsi velmi zpil se, ležíš nah, a posléze tě znám:
Jsi Bídy, Bídy, Bídy Chrám —

Bídy nenasytné, Bídy, jež věčně Chce,
Bídy, jež jest Bůh, jež vírem Lásky vychází od tebe
a od Otce,
Bídy jež jest Duch, chrám vnitř i zevnitř ohněm jsi zlatý!
Jeho oblouky z pouhých paží, žádostmi vztažených
jsou spiaty,

jeho základové vylámání z nejholejší hladu skály,
jeho věže jsou z plamene žízní, rudého nad korály!

Ne, Pane, tvojí Nahoty ni Sém ni Jafet už mi nezahalí!

V E Č E R N Í D Ě Š T

Po dlouhé době déšť jako lásky šepotání,
po dlouhé době déšť teplý jako růměnec skrání,

po dlouhé době déšť jako šumot vlasů,
jako dítko úsměv bez lsti, bez úžasu,

po dlouhé době déšť jako těžké víno po nemoci,
déšť modravý a dlouhý jako dech noci,

déšť pokojný jako zrn a ovoce nalévání,
jako láska matčina jež kojíc nad dítkem se sklání;

déšť líbezný a nasycený přetesknými vůněmi —
až se mi zdá, že to poslední déšť na zemi,

že se bojím, zda Tvář Páně v mracích pláčem se nechvěje,
zda se to slzí lítosti Boží neřinou krůpěje,

zda není ta sladká prška úsměvem na rozloučenou,
že snad se za ní oblaka ohně jako dravci za zvířátkem
ženou.

O Bože, děkujeme tobě za sladkost tohoto deště.
A usínáme-li v něm na smrt, probud' nás ještě;

**Bolest tvá nás probuď, děti svoje, z sna,
doufáním svým zpevni srdce úzkostná —**

než dlaň Věčna, dusíc, dolehne nám na ústa. . .

P R O S B A Ú P Ě N L I V Á

Bože můj, kdy mne už z bojácné, počestné lodi,
Jonáše-hříšníka v běsnící moře Lásky tvé, shodí!

Ejhle, všickni na lodi se modlí, volají k tobě,
toliko mé srdce na dně spí jak němé ještě robě,

srdce mé, jež Tváří tvojí do Tharsis utíká...
Ale ať je svrhnu v moře hluboká

tvé Lásky! ať je vrhnou do velryby břicha!
Ah, až mne obejmou hlubin nezměrná ticha —

nade mnou, v dálce, vlny a víry, jak tančící, hučící
až budu tak všeho, všeho, všech lidí prost, hvozd —

až chuti Lásky tvé okusím, až nebudu než Duchem tvým
potom, můj Bože, potom se stane takový div: živ,

potom tě poprosím v naději světlé a živé:
„Propust mne, Otče můj; poslechnu; půjdu za bratřími
do Ninive“...

22. VII. 1917

S V A T E M A R T Ě

Odpoledne, po sladkém, bílými clonami postřeném ráně,
volám tichou výhni k svaté Martě panně

která pokornou a dobrou jesti Ráje hospodyní,
ať mne takto nenechává žebrati v zatuchlé síni

v níž jest v létě plno lezouců a hlodajících havěti
a v níž tolik černo na podzim, v níž v zimě k zmrznutí —

jíž jest země, pořád ještě neosvícená a dávno prokletá,
na níž malátnosti pln jsem od léta zas do léta...

Načež: „Svatá Marto, jež jsi bránila Pánu našemu
aby Lazarovi neotvíral, hrob že páchne mu,

mně tak nečiň, ale řekni Pánu, ať mne ihned nějak vzkří-
že jsem malomocný nakažlivý, hnisající, slepý, lysý, sí,

a že nedovedu nic, ať činiti mi dá co chce;
ať mne tedy v čisté dítko promění a zkonejší mne v ko-
lébce,
aneb ať svůj Oheň třikrát svatý vmete mi již do srdce!

29. VII. 1917.

S M U T E K Z E M Ě

Den červencový, horkými rty líbající se všech stran,
políbení jako meče dlouhé, žádost nových dýchá z ran,

žádost, by se roztrhl neb shořel krví těžký závoj těla,
aby láska jako šíp se do prsou Božích rozletěla!

A hle: plameny zlaté se rozproudily rukama vztaženýma;
v duši mé modrý hvozd se vznímá;

v něm tisíce ptáček zpívá píseň svou nejkrasší,
těšíce se: posléze pokoj, pokoj, nikdo již nás nesplaší,

hradby ohně|posléze kol nás, od světa jsme odděleni,
nikdo již smáti se nebude našemu nejapnému pění. . .

A jak se tak těší a jak se znenáhla tiší
úchvatem žáru, zdá se jim, hlas že volá je s výší —

myslí si, nezkušení, těší se, že umírají, umírají. . .
Ale jest Boží odpoledne, v výhni mdlobou usínají —

přesmutni zítra se probudí v zeleném, studeném háji...

D A R

Pane, vrhám se v tvůj žhoucí klín jak v chládek lesů;
syťostí i hlady rozpálen jsem, — dar ti nesu:

dar ti nesu těžký, nemohu ho unést, nastav dlaně:
položím v ně rozdrásané, krvavé své skráně,

složím v ně jak v utěšení hedvábných a dobrých vod
hlavu přetěžkou — jak s stromu spadší plod

ji složím, otlučanou, zpronikanou ranami rudými. —
A blyskne-li nějaké jádérko světla z dužniny

a vypadne až rozlomíš, ať ruce tvé je dají
požehnavše, těm, kdo zmdleni tebe nehledají...

TUŠENÍ JESENĚ

Zas září nastává a zas mi sládne krev
jak hroznů šťáva. Tichý žalozpěv
se v srdci rodí; keře šípků rudnou
sty srdéček. A na duši mou bludnou,
by spočinula po bolestech žní,
se snáší ohně závoj zamžený
jak potní roucho z pavučin.
Tvář nítí se mi tichem úsvitu
a ústa prýští, rána hluboká,
a prosí: Bože, zda již v tomto podletí
jak modrá vlaštovka
má duše rozletí se, v novou zemi rozletí —
a napojí se cestou v moři pokoje? . . .
A krev má každým slovem sládne.

T I C H Ě O D P O L E D N Ě

Hedvábné slunce svítí,
řídké zářijové kvítí
se na mne dívá,

tráva a zlatistá slída ;
úsměvy jim odpovídá
má duše živá ;

„Podzimní meze milé,
nadešla naše chvíle,
teď nejvíce máme se rádi ;

je vás už tolik málo
tichému hoří jež dalo
jeseně slast mi už v mládí...”

Ruka má po srdci sahá,
nabravši hrst plnou blaha
modravé bodláky hladí,

řebříčky, doušku mateří —
spěchá, než v srdci se zešeří...

S V Ě Ř E N O V L A Š T O V K Á M

Vlaštovky, černé a bílé povzdechy,
vlaštovky, sestry mé útěchy,
zas se stěhujete ;

slípky Dáně, vlaštovky veselé,
samy snad čtete mi na čele
co mne v srdci hněte :

Tolik rád bych se vznesl s vámi!
a tělo by již zžehly dychtění plamy —
ale duši těžkou cos mámí, zle mámí. . .

Tvář má ráda by se stěhovala z léta do léta.
Ale duše, bědná duše nevzlétá,
v bolest země zakletá. . .

N E D Ě L E

Den Páně: se všeho stvoření sňata jest kletba.
I duše má dnes usmívá se — ani nedbá,

že zítra zas ji hadi výčitek obtočí.
Sladké zvěři usmívá se do očí,

dobrým zvířatům, drobným i velikým,
volá je, ptá se jich, mluví k nim,

chodí s nimi po lesích, po mezích,
ssaje přívětivost pohledů jich oddaných —

jen před lidmi úsměv do dlaní noří:
lidé ho něchtějí. Lidé jsou smutni; jsou choří...

Tolik jich potkala má duše na smrt osamělá —
ale zda potká již, koho by potkati chtěla,

a zdali prvý On na ni se usměje —
a ona jemu vstříc plamenem naděje —

a potom vzpiata, uchváčena tiše se rozezpívá
duše má na smrt osamělá, žízní jen živá?

Z Á Ř Í V K R A S U

Večer tajemný a teplý
jako přiblížení milostných dvou tváří.

Večer jako tichá hora hroznů.
Vinice voněly mořem a moře vinicemi,
a vlny planuly jako moře modrých hroznů.

Hebký popel země zavítými růžemi smokví
obsypán.

Večer jako tůň medu,
jako prales myrt.

A nad mnou veliké červené krůpěje v marhaníku,
těžké slzy radosti a lásky.

Vzdmuvši se mé srdce,
roztrhlo divnou, nachovou pásku
zadrhnutou.

K R Á S A P O D Z I M U

Jesenní potoky posvátné,
srdcím nejtišším pohostinné,
chladné, živé proudy nejčiřejší,
čistotou těžké
vody spravedlnosti.

Na zhnědlých mezích krůpěje zvonků,
světélka pokory,
dobroty modř.
Klekám, čelem i rtoma
se jich bratrsky dotýkám;
červenou slzičkou
čistím si oči:

načež vzhledám,
v bělavém nebi na slunce,
veliké jablko lásky,
dlouho se usmívám.

SLUNNÁ CHVÍLE

Na strništi bílé hejno husí,
za šípkovým keřem u nich v černých šatech
dívka zlatých lící.

Rád bych k ní, než
nevím co jí říci.

Modravé nebe pavučinu ssílá
babího léta.
Dýchám na ni, vzlétá,
mléčně bíla
o zlaté jí otáčí se hrdlo.

A zavál větřík,
probudil úsměv
na rudém lůžku rtů;

pohledy vytryskly —
hbité rybky čirých vod jesenních,
pod bledým plamenem vlasů.

P O D Z I M N Í M O D L I T B A

Bože, kol tvých zářných zdí má duše chodí sirá,
patří toužebně a nikdo, nikdo neotvírá,

neotvírá oken, neotvírá dveří.

Zlaty, teple jsou tvé stany, ale zde se záhy zšeří,

a v mé duši plamének již chladne, pohasíná:
k svému Světlu pust ji, smutní sina

a bojí se zimy. Viz, jak mouchy, brouci
v pokoj spánku chystají se. Láska vroucí

tvá je sečteny má. — Přece méně není
duše má než oni!.. Ale čím jich snění

jest mi... Nechci. Bože, otevři mi.
Bože, pust mne k teple; bojím se zimy.

Jdou všichni v Tebe; děti tvé, ne hosti.
Jen já jsem venku. Draví, tiší jdou a prostí.

Bože, otevři mi. A ne v spánek: do Radosti...
Bože, otevři mi do Radosti.

H L E D Á M O D P O Č I N U T Í

Modli se za mne,
Nevěsto Smrti!

Vzhledám na tvář Boží,
pohlédne-li
očima pokojnýma jako stromy večera,
promluví-li
jazykem ohně,
a dvojostrým mečem tím nesmírným
krvavým probodne mne,
abych láskou chrle vzkřikl!

Modli se za mne,
Nevěsto Smrti!

Opírám se o hrud' Boží,
kvetoucí horu,
nejsladší háj:
ryji se k Srdci —
klubku blesků,
by mne jako paže
ohněm ovinuly,
abych pln lásky
tichostí sršel!

Modli se za mne,
Nevěsto Smrti!

S T E S K

Paní, prostřed soumravného ticha
tvář má po loktech tvých vzdychá,

by se oči mé v nich vyplakaly;
bolesti mha bodavá je halí,

ohlížejí se jak po tisícím prsu kojeňátko.
Tedy v dobrotě se nakloň ke mně, matko,

rukama mne na hruď svoji přitiskni
sladkou jako nebe když se dní,

nechať posléze si čelo moje příliš vinné
ulehčí a po kamenech odpočine,

na nichž noc jak noc již plno krve spalo;
matko, přitiskni mne k sobě; ne, ne málo —

rozdrť, rozdrť mne ó křišťálová, žhoucí skálo

L' A D I E U

Opět, země, loučíme se, na dlouho-li?
Říjen tak jest krátký — tvář již bolí

po Dušičkách, kdo ví, zda se ještě políbíme,
snad dnes naposledy srdce moje dříme

v zlatém světle... Černé paže agonie
čekají zas. Půjdu. Bez objetí smutněji je.

Budeš bez citu a spánek žaly tvoje usmíří.
Budu živ a krev mi ssátí budou upíři.

Zima opět pošle na mne vrahy...
Sladká sestro, vzbud' se a vstaň záhy,

vzbud' se než mé srdce v černý led se promění,
usmějte se brzy tvoji rtové růměnní!

A než ještě usneš, dobrá tichá zemi,
pokoj z rukou Božích vzatý tvoji rtové vlíbejte mi —

díků modlitbou by vroucně rozšeptal se žal můj němý.

P R O C H Á Z K A N A P O D Z I M

Pod borovicemi
ohýnky osyk.

V chuchvalcích modrých, kulatých zrn jalovcových
červené slunéčko skryto.
Kolkolem husto siných jehliček.

Ó pelu vroucí péče na všem!
Dechu Otcova,
bolestného!
Dotýkám se tolikeré krásy.

Země svolává teď svoje dítky
a teple je vítá.

Na olšovém listě jako krev červené slunéčko.
Již se dívati nesmím,
duše se bojí.

Země jako Noemova archa
tvory Boží ukrývá potopě zimy.

Temné rybky prokmitují v křišťálové vodě
oči vkládám do dlaní a pláči horké slzy,

**a tvrdé mé červené srdce
volá po veliké děvě Smrti
na milostný boj !**

O D C H O D

Dobrymi pohledy naposled stromy mne hladí,
z křovin mi ptáci šeptají, že ještě mne mají rádi,

rybníky s úsměvem mi mluví stříbrnou tváří,
pole mne za ruce berou teplou, zlatou září. . .

Jenže světlo, jehož se duše nassála, uniká
jí jako voda nabraná hrstí z potoka,

v žilách neproudí již krev a v srdci děsí
vlhká tma již čišívají v listopadu lesy.

Ptáčata vnitřních radostí zřídka, na krátko se budí,
sotva zatikají u cest chocholouši chudí,

v duši mé se hostí, v duši moji chvátá
zima, smrt a prázdno místo tepla a zlata,

odejde mi všecko, všecko na zemi. . .
Nechceš-li, bych zhynul, Pane, vzbud' mi naději:

srdce rozšiř, na horoucí vrhni se: ó Meči, probodni
mou hruď, nechť Naplněním posléz' v ní se rozední!

**Takto hned, ó Pane, budu s tebou v Ráji!
Hned, jak kosti rozdrceny zapraskají!**

**A mé srdce, srdce tebou proklané se rozletí,
radostí se dusíc ztrne v slastném vzepietí,**

**úpějíc : *posléze jsem roztrženo, posléze smím s tebou býti,*
Meči těžký jako balvan, dusící jak hora kvítí,**

Meči Lásko, Lásko, kterou navždy hladoví se sytí !

DE PROFUNDIS

V zvrhlém těle, z krvavého, nečistého dna
Bože volá tě má duše hrůzou těhotná,

duše moje ruce hladové své vzpíná —
ale nikde nic, jen tma jest kol ní siná.

Bože utěš, světla dej a nasycení!
Bože, života dej duši, která *není*

když s ní nejsi ty!
Bože, hvozde obludný mé samoty

jehož marně hledám — a v němž jsem,
a v němž bloudím, nemlč, vzněť se, rozviž, praskotem

se zveselím; v bleších duše má se rozhoří:
— Jeden dej jí, nechať na něm vyrazí jak na oři —

pusť ji, v svět se vrhne, lačná srdce pustá
sžene v krutý Hvozd, jenž prahne, vyšlehuje, vzrůstá —

tisíciramenná milenka, ztepilá, žhoucí, tisíciústá!

P O D Z I M N Í V E Č E R

Vysoký černý strom,
holý, v něm srpek měsíce září:
stříbrné hnízdo..

Zlovili rybník,
černý teď náplav,
v něm stříbrná rybka se třpytí.

Měsíc se s dobrotou na ni dívá,
němí stříbrně hovoří.

Mé pak horké srdce
vnořeno v modrou večera vůni
medem se kochá života člověkova,
nadějí hoříc
jako lampa čistá.

Ó by vstal teď Bůh a viděl nás!...

P R O S B A P O S L E D N Í

Pane, dej mi ještě, jako odsouzenci, týden krásných
Na vše s důvěrou a láskou ještě pohlédnu, dnů...

dojdu si k bílým, zářícím zdím,
všecko, co dá se, horoucně pohladím,

a všemu povím slovo, jež rádo a málokdy slyší;
(bude jako prosba pokorné a úsměvu tišší).

Pane, dej mi ještě několik dnů krásných, nechať rozsiji
všecku plnost srdce svého v pokoji,

sladkost věcí utěšením vstřebám v sebe,
sladkost, jíž mne živí země tvá i plynoucí nebe:

pokynu v povětří ptákům, ve vodách rybám,
pně stromů, haluze i lístky zlíbám,

oddané sbohem dám dubům i osykám,
travin i povadlých kvítků se zdotýkám...

Noc pak poslední, o Pane, sviť měsíc jasný a širý:
tehdy se rozžehnám pln bázně, pln těžké víry,

slzami smáčeje místa kdys slunná,
šeptaje prosebně : „*Pulchra ut luna*,

Pulchra ut luna . . .“

Všech Svatých 1917

K. B A L M O N T

P R O M Ě N Ě N Í O B Ě T I

(S l u n e č n í m y š l e n k a)

Slunce pije Vodu, Voda oddává se Ohni, přestane být Vodou, stane se mlhou, oblakem, mrakem, objímá se s bleskem, slívá se s Ohněm, a znova, davši se v oběť, vylívá se na Zemi jasnou svěží dešťovou vodou. Slunce vábí zrno, které se skrylo v Zemi, zrno se probouzí, bere z hroudy zemské šťávy, a hroudy mu dávají živící šťávy, v zrně tichounce pohne se živý smaragd, klíček rozrývá zemitý strop noční své komnatky, bere v sebe vzduch a světlo, a Vzduch a Světlo se s ním sdělují a rostlina pak kvete a odkvétá a trousí v zem semena a odevzdává Zemi své mrtvé stéblo, aby ono stéblo stalo se znova Zemí. Ptáče pje na větvici jarní svou píseň a píseň jeho slyší nejen družné ptáče, ale i já, ukrytý pod stínem větví, a zvuky písně vcházejí v mou duši; a přijímám ve svou duši i svěží dech lepkavých lístečků a chvění světél po lupení a za večera chvějný svit Hvězdy, a přijav to vše od světa, složím zvonivý verš nebo laskavé slovo, které daruji druhé duši, nebo zvláštní třepetání štěstí v srdci, a Svět stává se bohatším mým štěstím, třebas ho snad nikdo, nikdo nevidí. Všemi strunami zavane Vítr, a všechny struny pějí Stvoření. Ale aby byl Vesmír se svými zlatými strunami, nutno

také, aby se struny trhaly, aby struny, jež pěly tak zvonivě, občas byly přetrženy, a aby Vítr, v plnosti všeho Stvoření, byl i chladným a ostrým, aby pěly i vánice. A jak pějí vánice, to zná ten, komu se přihodilo ležet a stydnout pod sněhem.

Nahlédl jsem v mnohalistou knihu legend, a z různých listův jejích, smaragdových i bílých i krvavě červených i nažloutlých, na mne hleděla jedna a tatáž myšlenka, zlatá myšlenka o Oběti a o Proměnění Oběti, zlatý prelud i krvavě červený, strašný, lekající i nekonečně utěšující.

Jest taková peruanská legenda. Tvůrce všech věcí, Koniraija, měl zvyk chodit po zemi v hadrech, takže každý, kdo ho viděl, mohl v něm vidět nějakého špinavého nuzáka. A jak tak bloudil, přišel do sadu, udělal ze semínka plod, proměnil se v ptáče a když pod stromem, na němž sedělo to ptáče, usedla Kovillaka, on jí shodil ten plod na kolena. Ona okusila a počala. Narodil se jí chlapeček. Uplynul rok, a všichni bohové se shromáždili, aby zjistili, kdo jest jeho otcem. Všichni přišli v bohatých oděvích, a v obyčejných svých cárech přišel i Koniraija. Otcem se nepřihlásil nikdo, nechali samého chlapečka hledat, čím jest, a on bezelstně přilezl ke Koniraijovi. Kovillaka věděla, že její těhotenství i narození jejího chlapečka byly zázračny; mohla tedy i v onen okamžik důvěrně hledět do očí Sudbě, očekávajíc pokračování zázraku. Ale ona ukázala se malodušnou, nehodnou toho štěstí oběti, s kterým přistou-

pila k ní Sudba. Se studem a hněvem dala se na útěk. A v tentýž okamžik zatřpytil se na Koniraijovi zlatý šat a Slunce vzešlo. Kovillaka však obrátila se v kámen. V bezplodný — snad i krásný — ale bezplodný mrtvý kámen. (Paul Ehrenreich. Die Mythen und Legenden der Südamerikanischen Urvölker. Berlin 1905.)

Jako by doplňovala tuto legendu, jest jiná, siamská pověst, nadmíru jí podobná. Malomocný, jehož celé tělo pokryto bylo vředy, vydělával si na živobytí práci v ovocném sadu. Často býval okolo jedné jabloně, i přešla jeho bytost ve šťávy stromu a v jablkách bylo jeho semeno. Pojedla z těch jablek královská dcera, obtěžkala a porodila hošíka. Po roce zachtělo se králi zvědět, kdo jest otcem. Na jeho rozkaz shromáždili se na jednom místě všichni obyvatelé krajiny. Každý měl lahůdky a ovoce v rukou. Ke komu chlapec půjde, až bude procházet řadami, ten také bude otec. A chlapeček šel k malomocnému, ačkoli ten byl pln vředů a v rukou neměl než kousek studené rýže. Chlapec ho vzal za krk a hned se dal do rýže. Otec byl nalezen, a rozhněvaný král byl by s vinníkem naložil po královsku, totiž rozkázal by i malomocného i princeznu s chlapečkem vrhnout do řeky. Ale princezna od tajemného otce svého chlapečka neutekla a malomocný v okamžiku obrátil se v krásného mládence. Síla lidské důvěry způsobila, že to, co počalo se obludností, končilo krásou. (Legenda vzata z téže knihy.)

Obrátíme se k dalšímu. Ve vsi Verchotišance ve Vo-

roněžské gubernii, nyní snad již neexistující, ve druhé polovici minulého století ještě zbožňovali oheň. (F. I. Buslajev: Istoričeskije očerki, sv. I.) Aby spíše rozdmýchali oheň, říkali: „Svatý ohýnku, dej se nám!“ Ctili i měsíc, neboť nový měsíc dává zdraví. Za svatou považovali vodu a hříšno bylo pít z celého vědra — rozliješ — nebo lít vodu přes ruku. V onom pohansky prvobytném selě bylo hříchem očkovat děti: jest to vtiskovat jim znamení Antikristovo. Kdo umře neštovicemi, bude na onom světě chodit ve zlatém šatě. Zmínka o Antikristu nezatlačuje čistě pohanské představy o zlatých šatech, v které na onom světě proměňují se hněsivé neštovice. Jen neštovicím jsou dány zlaté šaty: Proč? Sami znalci zmlkají. „To už jest tak od počátku věků.“ I u Srbův nemoc ta nazývá se bogině. V současném Řecku si ji myslí jako nadpřirozenou ženu, obdařenou zázračnou pomocí. A zatím co germánský „elf“ jest duchem světla, ohně, vody a vzduchu, řecké slovo „alf“ značí nemoc, kožní strupy. Co zde jsou strupy — to jest tam světlá, zářivá říza.

Přenesme se nyní v starobylé Mexiko. V knize Dona Mariana Veytia (z 18ho století. — D. Mariano Veytia, *Historia Antiqua de Méjico*, sv. I. str. 39—40, Méjico 1836) vypráví se tato pověst. (V překladě Heleny C.)

Prý na širokém poli, uprostřed něhož byla hranice, nebo vlastně prohlubeň sálající hroznými plameny, sešli se všichni mudrci; urození a hrdinové toho kraje přikázali jim se sejít a řekli jim, že ti, kteří budou míti

statečnost a sílu vrhnout se do ohně, budou obráceni v bohy a vzdají se jim pocty božské. Na to vyzvání se nikdo nehýbal a začali se přiti, komu náleží vrhnout se tam prvému.

Zatím co se přeli, bůh Sinteotl, bůh kukuřice, jemuž dávali také jméno Inopintcin, bůh sirota, osamocený a bezrodný, přiblížil se k jednomu z uchazečů, který už mnoho let trpěl ranami, snášeje s velikou trpělivostí a vytrvalostí své muky, a řekl mu: „Co ty zde děláš? Proč nepospíšíš utkat se s plamenem, zatím co tovaryši tvoji se zdržují planými hádkami? Uvrhni se v hranici, abys učinil konec svým bolestem, které jsi s takovou hrdinou vytrvalostí tolik let snášel, a potěšíš se a dojdeš nekonečných poct božských.“

Člověk plný ran, naplněný tou nadějí, sklonil se, jakoby zahanben, přiblížil se k hranici a vrhl se do ní. Velký byl údiv a nadšení, které způsobil u všech přítomných čin tak odvážný, a ještě podivnější bylo, když uzřeli, jak pozvolna se rozplývající, rozzářilo se tělo jeho a proměnilo se v plameny ohně, nezanechavši po sobě ani stopy. Zároveň uviděli, jak spouští se s nebe Orel, velmi krásný a mohutný, a noří se do hranice a vychvacuje drápy i zobákem ohnivou kouli, v níž proměnil se člověk ranami posetý, jak ji vznáší a skládá v nebesa. Slunce!

Povzbuzen tímto příkladem jeden z přítomných mudrcův, touže utěšit se podobnou slastí, hrnul se také k hranici. Ale plameny ohně již vyčerpaly svůj nejvyšší

žár na přeměnu onoho prvního, živost jejich byla mnohem menší a mohly ho již jen přetvořit jiskrami, které viděti bylo v hloubi hranice, a mudrc obrácen byl v Měsíc a vznesen na nebe, ale na místo nižší než Slunce.

Jest druhé, starší a pestřejší čtení toho podání, zaznamenané v knize nejlepšího starého historika Mexika z 16ho století, Fray Bernardino de Sahagun: *Historia General de las Cosas de Nueva España*, sv. 2. str. 246–50, Mexiko 1828. (Rovněž v překladě Heleny C. podáno.)

V pravěku Světa sešli se bohové na místě, které zove se Teotiuakan, i řekli jedni druhým: „Bozi, kdo přijme úlohu, býti světlem nad světem?“ Neváhaje odpověděl na ta slova jeden z bohův, jehož jméno Tekucistekatl, i řekl: „Beru na sebe povinnost osvěcovat svět.“ — Tu znova vyzvali bohové: „Kdo bude druhý ještě?“ Upřelo se ihned oko v oko a radili se, kdo to bude ten druhý, ale ani jeden se neosmělil zaslíbit se té službě — všichni poslouchali a pochyľili se ustrašení.

Jeden z bohův, odstrčený a pojízvený, nehovořil, jen poslouchal řeči druhých bohův. Druzí obrátili se k němu i řekli: „Zkus to ty, být svítícím, ty pojízvený.“ A on ochotně se podrobil a odvětil: „Přijímám jako blahosklonnost to přísouzení. Ať se tak stane.“

A ihned ti dva vstoupili v kající okruh čtyř nocí. Tu zažehli oheň v otvoru skály, jež se nyní nazývá teuteckalli. Bůh Tekucistekatl přinesl oběť a vše při ní bylo drahocenné: místo větví pestrá vzácná péra, která se

zovou mankvetcalli; místo žvanců sena zlatá jádra; místo trní mageja trny z blýskavých kamenů; místo okrvavených trnů červený korál; a kopál, který on přinesl, byl velmi krásný. Pojízvený, jemuž jméno bylo Nanaguatcin, vložil oběť a místo větví bylo zelené rákosí, svázané po třech, celkem devět stébel, přinesl hroudy sena i trní mageja a okrvavil je vlastní krví a místo pryskyřice kopálové darem jeho byly strupy jeho ran. A každému postavili věž, podobnou hoře. Uvnitř těch hor dokonávali oni pokání čtyř nocí a nyní to návrší zovou tcakvalli.

To, čím se zakončilo čtyřnoční pokání, dokonalo se na hranici, na konci jeho. Když noc se naklonila k půlnoci, přistoupili k dokonání obřadův. Někteří jim před jejím přelomem přinesli jejich oděv. Toho, jenž se nazýval Tekucistekatl, oblekli v úbor z per, actakomitl, a v tkaný lněný kaftan. Pojízvenému, jemuž jméno Nanguatcin, ovinuli hlavu papírem, amacontli, a oblekli ho ve splývající oděv z papíru a v podobnou makstli.

Přišla půlnoc, všichni bohové sestoupili se v kruh kol hranice, co se zove teuteskalli. Tam rděl se oheň čtyry noci. Dvě řady bohův po obou stranách ohně. A dva, vystoupivše s tváří upíatou do ohně, doprostřed dvou řad bohův postavených, provolali k Tekucistekatlovi a řekli: „Tak což, Tekucistekatle, vstup v oheň ty!“ Tu on si namířil, aby se vydal plameni; ale velký byl oheň a velmi žhavý, pocítil žhavost a bol Tekucistekatl a neosmělil se vrhnout tam a obrátil se nazpět. Znova

se rozběhl, dodávaje si zmužilosti, ale příběhna zastavil se a neodvážil se pohroužit v hranici. Čtyřikrát se pokusil, ani jednou se neodvážil. A bylo ustanoveno nikomu nedovolovat pokusit se víc než čtyřikrát. Když tedy se dokonat čtvrtý pokus, řekli bohové k Nanaguatcinovi: „Tak což, Nanaguatcine, pokus se ty.“ A sotva vyzvali ho bohové, on posílen zavřel oči a vrhl se a ponořil se v plameny a hned zapraskal a zajiskřil se na ohni, jako ten, koho spalují. Když to uviděl Tekucistekatl, že vrhl se tam a hoří, namířil si i on a vrhl se v oheň. A prý vletěl za ním orel a taktéž shořel a proto jsou jeho péra skořicová neb černá. Pak vešel i tigr, ale neshořel, jen se popálil, a proto jest černě a bíle kropenatý. Odtud vznikl obyčej muže obratné a bystré ve vojně nazývat Kvautl-oseljotl, Orel-Tigr — a první jest jím Kvautli, neboť první orel vešel do ohně, a potom praví Oseljotl, neboť tigr do ohně šel za orlem.

Sotva ti dva se ponořili v oheň i shořeli, hned začali bohové žádat si a očekávat, že rychle vyjde Nanaguatcin. Byl veliký okamžik čekání, začervenalo se nebe a se všech stran vzplanula záplava Záře. Tehdy prý bozi sklonili svá kolena, čekajíce, kde vyjde Nanaguatcin, stavší se Sluncem. Hleděli na všechny strany, kruhem otáčeli oči, ale nemohli ujasnit si, ni myslí, ni slovem, s které strany vzejde, a neustanovili se na ničem. Jedni mysli, že přijde se strany Hvězdy Poutníků a upírali zraky k ní; jiní v protivnou stranu; na všech stranách hledali východu, neboť všude byla záplava Záře; jiní

upřeli se v stranu, která se začala nazývat Východem, a tvrdili, že tam, na té straně, vyjde Slunce. To bylo pravda. Ti kteří k Východu zřeli, byli prý Kvetcalcoatl a Teckatlipoka a Menickoa, kteří jsou nescíatelní. A když vzešlo Slunce, stálo tu velmi červené a zdálo se, že se kolébá, a nikdo nemohl hledět na ně, neboť oslepovalo oči, třpytilo se a nesmírnost paprsků vrhalo, a všude se rozlévala jejich zář. A potom vyšel Měsíc na téže východní straně, podle Slunce. Prvé vyšlo Slunce a za ním Měsíc. Tímtéž pořádkem, jak vstoupili do ohně, přišli i proměnění.

A vypravovatelé pověstí praví, že osvěcovali rovným světlem; a když uviděli bohové, že jest jednaká zářivost jejich, svolali zase druh k druhu a řekli: „Ó bohové, jak to bude? Jest-li to správné, že jdou zároveň? Jest-li to správné, že svítí stejně?“ A bozi rozhodli a pravili: „Ať se stane takto.“ A jeden z nich se rozmáchnul a mrštil králíkem v lice Tekucistekatla, i potměla tvář jeho, zasmušilo se světlo a jeho obraz se stal takovým, jak jest nyní.

A vzešli nad zemí a stanuli, Slunce i Luna. A znova zareptali bohové: „Jak můžeme žít? Nepohne se Slunce. Budeme-li žít uprostřed nízkých? Pomřeme všichni a jemu ať bude zrození skrze naši smrt. A ihned vzduch přijal na sebe pobíjení bohův a ubil je všechny, jenom prý jeden, Ksoljotl nechtěl umřít a vykřikl k bohům: „Ó bozi, já jsem neumřel.“ A plakal, a od slz naběhly oči jeho; a když se přiblížil ubijce, dal se na útěk a ukryl

se v kukuřičné pole a proměnil se v klas kukuřice, která má dvě stébla, a rolníci zvou ji Ksoljotl, ale byl spatřen a nalezen uprostřed kukuřice. Znova dal se na útěk a skryl se uprostřed mageje a obrátil se v magej, který má dvě těla a nazývá se Maksoljotl; znova byl uviděn, utekl i vrhl se do vody a obrátil se v rybu Aksoljotl, a tam ho chytli a ubili. A jakkoli prý mrtví byli bozi, proto přece Slunce se nerozkolébalo. Ale zahučel mocný vítr, zavál a pohnul jím, aby se dalo svou cestou. A když ustoupilo Slunce, zůstala Luna, kde byla. Potom však za sluncem šla i Luna. Tak se odloučili i chodí v různý čas. Slunce prodlí ve dne, v noci tvoří Luna.

Odvrátíme-li se od těchto květnatých a pestrých legend k pozoruhodnému a v Rusku úplně neznámému kosmogonickému pojetí Slowackého „Genezis z Ducha“ (Modlitwa z rukopisu J. Slowackiego. We Lwowie 1874), obdržíme abstraktní paralelu, která objasní myšlenku skrytou v obrazech legend, barvitě legendy dostanou myslitelný podklad, na němž jak v záplavě nočního požáru hmatatelná bezprostřednost vypsaného vystoupí vypukle a zřetelně. Slowacki nazval svůj pomysl modlitbou a počítal ho za svůj nejvážnější výtvor, za alfu a omegu, jako Edgar Poe svůj kosmogonický výtvor „Eureka“. „Genezis z Ducha“ jest také napsána rytmem vysoké modlitebné nálady, jež objala um genialní a prvorodně tvůrčí.

Uvedu nejvýraznější místa a ostatní spojím výkladem.

Na skalách okeanských postavil jsi mne, Bože, abych si připomněl věkovité děje ducha svého; a já jsem se náhle ucítil v minulosti nesmrtelným, synem Božím, tvůrcem viditelného, jedním z těch, kteří tobě přinášejí dobrovolnou lásku na zlatých girlandách sluncí a hvězd.

Neboť duch můj před počátkem tvoření byl v Slově a Slovo bylo v Tobě a já jsem byl v Slově. (Já byl jsem Ne-já, neboť „Já“ to jest tvářnost, a tam nebylo ještě tvářnosti. Evangelium praví o Bohu: „V něm byl život a život byl světlem lidí“ — ne však osobností lidských. Neboť kdyby mé Já bylo současné s Bohem, člověk byl by vrstevníkem Boha.)

A my, Duchové Slova, zatoužili jsme po formě — (jest-li Já — toť už forma) — a tu jsi nás učinil viditelnými, Pane, dovoliv, abychom my sami ze sebe, z vůle své a z lásky své vyvedli první formy a objevili se před Tebou.

Duchy tedy, kteří vyvolili si za formu světlo, jsi odloučil od duchův, kteří zvolili si projevení temnotami; a oni na sluncích a hvězdách a tito na zemích a měsících začali práci forem, ze kterých Ty, Pane, bereš neustále konečné vytváření lásky, pro kterou jest vše stvořeno a skrze kterou vše se rodí.

Zde, kde za zády mými planou zlaté a stříbrné skály, ozdobené výběžky, jak gigantické štíty, o nichž se zdálo očím Homéra, tu, kde vzdálená slunce oblévají má ramena paprsky a kde v šumotu mořském slyšeti nepřetržitý hlas pracujícího o formách Chaosu, kde duchové

toutěž cestou, jako já kdysi, vystupují po Jakobově žebříku žití; nad těmi vlnami, na kterých duch můj tolikrát pouštěl se v neznámé horizonty, hledaje nových světův — zde dovol mi, Bože, abych jako děťátko vyžvatlal dávnou práci života a vyčetl ji z forem, které jsou nadpisy mé minulosti.

Neboť duch můj, tak jako první Trojice ze třech osob, z ducha, z lásky a z vůle složený, letěl, přivoláváje bratrské duchy podobné sobě přirozenosti, a láskou vůli v sobě probudiv, proměnil jeden bod neviditelného prostanství v rozblesk sil magneticky přitažných. A ty staly se elektrickými a bleskovými a rozehrály se v Duchu.

Ale když, ochabnuv v práci, duch můj zanedbal dobývat ze sebe slunečnosti a rozešel se s drahou tvoření, tys ho, Hospodine, bojem vnitřních sil a roztržkou jich pokáral, ne již světlem, ale ohněm hubitelem přinutil zaplanout a učiniv ho dlužníkem měsíčních a slunečních jasův, proměnil jsi ducha mého v kotouč ohně a zavěsil ho nad propastmi.

A tu na nebesích druhý kruh duchův svítících, kruhu ohně podobných, ale čistší a vykoupené přirozenosti, zlatý anděl s vlajícími vlasy, silný a prudký, uchvátil jednu hrst globův, stočil ji jak duhu ohnivou a odvedl za sebou.

A tehdy tři andělé, sluneční, měsíční a anděl koule zemské se potkali spolu a ustanovili mezi sebou první zákon závislosti, pomoci a váhy, a já od té doby jsem

začal to, co osvěceno bylo, nazývat dnem, a čas zbavený světlosti nazývat nocí. Věky minuly, Hospodine, a duch můj ani v jeden z těch dní minulých neodpočal, ale bez přestání pracuje, novou myšlenku o formě přetvářel ve formu, shodnuv se s slovem země stanovil zákon a dle toho poddával se vlastnímu zákonu, aby na základě tak založeném stanul a nové vyšší dráhy vymýšlel.

A již ve skalách, Hospodine, leží Duch jako výtvar dokonalé krásy, ještě spící, ale připravený pro formy člověčenstva a duhou myšlenky Boží povitý jako šesti-násobnou girlandou. Z bezedna toho on vynesl matematické vědění forem a čísel, které dosud založeno nejhlouběji v pokladnici ducha a zdá se být vloženo v ducha bez jakékoliv vědomosti o tom a zásluhy; ale ty víš, Hospodine, že forma démantová složila se z forem živých, a vody počaly lít se z viditelných, zlehka svázaných a rovnováze se učících, a na zemi vše bylo životem a změnou; a toho, co nyní zoveme smrtí, to jest přechodem ducha z formy do formy, nebylo.

Hle, vyzývám před Tebe, Bože můj, ony krystaly tvrdé, prvá kdysi těla ducha našeho, nyní již opuštěná od jakéhokoliv pohybu, ale ještě ověncená živými mraky a blesky; neboť to jsou Egypťané prvé přírody, kteří si strojili těla na tisíc let, pohybem pohrdali, libovali si toliko v trvání a v pokoji. Kolik Ti, Hospodine, hromů bylo třeba, bijících v basaltové skály prvního světa, kolik ohňů podzemních, kolik zemětřesení, abys ty krystaly rozbil a proměnil v zemský prach, který nyní

jest jen třišti prvých, přitažností ducha zbudovaných obrů. Povelel-lis Ty, aby Duch sám se zničil? Neb on sám poražený svalil na sebe vystavené klenby? Až z rozklaných skal dostal ohně, oné prvé jiskry, která snad velikému měsíci podobna vylítla z třesku kamení, obrátila se v ohnivý sloup a stanula na zemi jako anděl ničitel a dosud ještě leží v hlubině zemské pod sedmidenní skořápkou prací našich a popelův.

Tehdy, Hospodine, první a již k tobě jdoucí duchové v ohnivé muce složili Tobě ohnivou oběť. Obětovali sebe na smrt. To, co pro ně bylo smrtí, v očích Tvých, Bože, bylo toliko usnutím ducha v jedné a probuzením jeho v druhé dokonalejší formě, bez jakéhokoliv vědění o minulosti a bez jakékoliv vzpomínky předspánkové. A první oběť toho hlemýžďe, který prosil Tebe, Bože, abys mu v úlomku kamenné hmoty dovolil se rozveselit plnějším životem a potom zničil ho smrtí, byla již jako by obrazem oběti Krista Pána a nestala se marnou; neboť Ty, Hospodine, nahradil jsi tu smrt, objevivší se v přírodě po prvé, darem, který my nyní nazýváme organismem, živým tělem. Z té smrti jakožto z oběti nejprvnější zrodilo se nejprvnější zmrtvýchvstání. Z milosti tvé, Hospodine, dána byla duchu zázračná moc, aby utvářel podobnou sobě formu, kteroužto silou duchové v různém počtu ojedinělí, stýkajíce se druh s druhem a rozvíhajíce svou moc, stali se tvůrci forem sobě podobných.

Umírat a z mrtvých vstávat tedy duchové začali, a ne již se skládat, slívat, slučovat a rozlučovat se v

plyny. A ačkoli vím, Hospodine, že vložený v prvou jiskru duch můj již v kameni v celku svém žil, přec pro mé chabé oči teprv od oné smrti a od oné prvé smrtelné oběti Duch viditelně žít začíná a stává se bratrem svým.

A tak jedno obětování se Ducha na smrt, vykonané celou silou lásky a vůle, vydalo potomstvo forem nesčíslné, zázraky tvorův, kterých dnes ústy lidskými nevypočítám Tobě, Pane, ale Ty víš o všech, neboť žádná forma následující nezrodila se z předcházející bez Tvé vědomosti. Tys ducha prosícího vzal napřed v ruce svoje, vyslechl dětinné žádání jeho a podle vůle obdařil jsi ho novou formou. A formy ty jsou zároveň moudré i dětinné. Neboť každý Duch dlouhým trpěním v domě svém a jeho dočasným stísněním mučený věděl a se slzami prosil Tebe, Bože, o zlepšení jeho ubohých stěn; a ať byly z perel neb z diamantu, vždy obětoval Tobě, Pane, něco z minulých svých výhod a pokladů, aby přijal za to víc pro Ducha dle jeho potřeby.

Starý Oceane, pověz mi, jak v lůně tvém dokonávala se první tajemství života organického? první rozvinutí květů nervových, v nichž rozkvétal duch? Ale tys dvakrát smazal s tváře země ty divotvorné a neumělé formy prvotního ducha a nyní již asi nevyjevíš divů, které v lůně tvém viděly oči Boží. Obrovité houby a rostliny-plazi vycházely ze stříbrných vln, živočichové sty noh stanuli na zemi, ústa k půdě země obrátivše. Hlemýžď a škeble od kamene, otce svého, přijali těla obrněná a přilnuli ke skalám, udivení životem, pokryti kamennými

štity. Ostražitost se napřed ukázala v různých slimáčích; potřeba ochrany a strach, způsobený pohybem života, přilepily ústřici ke skalám. I zrodily se v lůně vody obludy ostražité, lenivé, chladné, opírající se zoufale pohybu vln, očekávající smrti na témž místě, na kterém se zrodily, nevědoucí úplně nic o další přírodě. A Ty mi řekni, Pane, jaké byly u těch tvorů první prosby k Tobě, jaké divné a potvorné žádosti? Neboť hle, nevím, které z těch netvorných strašidel, ucítivší v nervové soustavě hnutí a vzruch, zatoužilo po trojitém srdci, a Ty s mu je dal, Pane, a jedno umístiv ve středu, druhá dvě umístil jsi jako na stráž po bocích; a od té doby duch, který takovou formu prožíval, v třech srdcích radost zrození a v třech srdcích osten a bolest smrti od Tebe, Hospodine, přijal. Pověz, který to mučéník Ti z těch srdcí dvě přinesl za oběť a jedno toliko si v lůně ponechal, a veškeru tvořivost a žádostivost obrátil ve zvědavost a stvořil ty oči, které dnes u vykopaných měkkýšů udivují svou dokonalostí, a v prvních dnech stvoření jistě svítily na dně vody jako karbunkuly čarodějné, po první se zjevivší na dně moře, drahé kameny živé, pohyblivé, obracející se, hledící do světa, a od té doby navždy již otevřené, aby se staly svítilnami rozumu, a nyní teprv, Bože, od pochybujících lidí často zavírané, a po první u skeptika nazvané zrádci rozumu, klamateli zkušenosti. Ó Bože, hle, u polypa, u sepie vidím objevení se mozku i sluchu, vidím v podmořské přírodě celý prvotní nárys člověka, všecky své

údy již hotové, již se hýbající, předurčené, aby jednou srostly, a nyní strachem a úžasem porubaného těla pronikající. Až posléze Duch, utrápený bojem s ohromnými vlnami oceanu, tři srdce Pánu obětoval, oči vyrval z očnice, rozplakané až k muce, ústa, prve k nebesům vzdychající, podestlal a upravil za noby své, aby, jsouce již v chodidlech a počtem na několik set rozmnožené, šlávy země vyssávaly, a stal se hřibem živočišným na zemi — tu duch zlenivělý, smeknuvší se z dráhy pokroku, svou nervovou soustavu dokonce obětuje za pokoj, za novou formu trvalejší a méně bolestnou: a Tys, Bože, zničil v onen čas tu přirozenost a ze zvířete, stromu podobného, učinil jsi strom.

Hle, toť ó Bože, opakující se u mne úpadek Ducha. Neboť zlenivění jeho na dráze postupu, chuť delšího pobytu ve hmotě, starost o trvání a pohodlí formy byly a jsou doposavad jediným hřichem bratří mých, Duchův, synův tvých. Pod tím jediným zákonem zakleta pracují slunce, hvězdy a měsíc; a každý duch pokračující, i kdyby nedokonalost měla vadu, již tím samým, že tvář svou obrací k cílům posledním, třebas by ještě dalek byl dokonalosti, vepsán jest přece v knihu života.

Dobrotivý jsi, Bože, že pod dalekými vrstvami potop, pod vrstvou na uhel spálených lesův, zachoval jsi mi onu prvotní ukázkou Ducha, dobývajícího zemi, ono jeho prvotní osazení v prsten nervový, ono trojité zaopatření srdcem zakrvaveným po prvé až v člověku, v Synu

Tvém Kristu po prvé ne nad sebou trpícím. Blahosla-
vení ti, kteří, třebaš bez Ducha Tvého, Bože, dobyli
oné podivné přirozenosti prvních tvorů, osvětili ji sví-
tilnou rozumu a mluvili o mrtvolách, nevědouce, že
mluví o životě vlastním. Svítlna, kterou po sobě v
oněch temných podzemích zanechali, svítla mi, když
jsem v ně vstoupil a našel jsem složené kosti, všechno
již skoro v pořádku života, až na Ducha Tvého, Hospo-
dine, o němž toliko Ty mluvíš, jako cítící nyní ještě bo-
lesti, které bolely kdys na dně časů minulých. Ty sám
víš, kolik ty kosti trpěly.

O Bože, obětoval Ti tedy Duch ústrojné tělo, a zbyt-
kem nesmrtelné síly dobyl země a jiskru života uschrá-
nil ve formách rostlinných. Ohromnost jeho ukázala
se ve vřesích a hněv a odpor proti přírodě v bodlácích,
které přikryly zemi vysokými lesy. Uprostřed hvězd
tvých běžel ten glob šumící, s rozházenými vrkoči,
temný, neboť mlhy a vlhkost všely se jak plachty smr-
telného smutku na čelech oněch prvních předchůdců
přírody. Oko mé se nesmí zadívat v ty lesy. Neboť tam
větev s rouháním proti vichru vztažená bije povětří
hlukem hromovým, a když rozpukne se rozštípené símě
vřesu, tu rozlehne se hlas jak od sta perunův; tam vy-
růstala zpod země pára s takovou silou, že roztržené
skály a do vzduchu jí vržené hory basaltové, padše na-
zpět, rozbíjely se v prach a pyl písečný. Ve chmurách,
mlhách a temnotách vidím tu obrovskou práci Ducha,
to království lesního Pana, kde duch pracoval více na

tělo, než na vlastní andělství. To, co po smrti s něho mělo spadnout, spálené na uhel pně a listí prohnílé, to bylo největším výsledkem práce jeho, kdy Duch sám, již nad formu povznešený, čekal slitování Božího, čekal požáru a potopy.

A tu na odumřelé formy prvotního stvoření, na zka-menělá těla podivných útvarů mořských vletěl sloup ohnivý, druhý ničitel, genij msty, bojující s životem... Čelo jeho mraky ověncené oblito bylo potopou, ohnivé nohy vysušily mořská ložiska, a po celé věky pálila se země červeným požárem, svítícím Pánu na výsostech, ona, která po věcích duchem lásky přetvořena a rozzářena, zaleskne se ohněm dvanácti drahocenných kamenů v rozzáření, v jakém ji viděl svatý Jan, hořící na propasti světův.

Ó Duchu můj, v netvárnosti prvního tvého zárodku byla už myšlenka a cítění. Myšlenkou přemýšlel jsi o formách nových, cítěním a ohněm lásky rozpálený prosil jsi o ně Tvůrce a Otce svého. Tys obě ty síly svedl v jediné body těla svého, v mozek i srdce; a čeho jsi dobyl jimi v prvních dnech stvoření, toho ti Pán již neodňal; ale nátiskem a bolestí přinutil tvou přirozenost ku tvoření krásnějších forem a vyvolal z tebe větší sílu tvůrčí. Ustrašený tedy i rozdrážděný odporem těla, začal jsi v hloubi moře snovat tkáně stříbrné a začal jsi třetí, strašlivé, hadí království. Zdá se, že pně oněch spálených stromů vstaly z mrtvých samy na dně moře, dřeň stromovou zaměnili za soustavu nervovou, mysl

a srdce položili na zemi. A napřed myšlenku, jako předvoditelku, vycházející na zvědy, opatřenou svítilnami očí, poslali před srdcem, s ostražitostí, která svědčila o duchu ulekaném ... Pane, vidím hlavu ohromného plaza, první hlavu, vyzírající z pokojného moře, která se cítí paní celé přírody, královnou všelike dokonalosti. Vidím, jak vážně obzírá celá nebesa, očima se potýká s kruhem slunečným a schovává se zas ustrašena na dně temnosti ...

A teprve po letech stoletého hadího života osměluje se tatáž hlava vyjít na nový boj se sluncem. Otevřela jícen, syknula — a v tom zasyčení dověděla se o daru hlasu, který měl být taktéž prací ducha dobyt. Vrátila se tedy malomyslna do lůna vody, přemýšlejíc, zda nenajde se v minulých, prací zjednaných pokladech něco, co hodno by bylo, aby Ti, Pane, bylo obětováno za hlas, za tu píseň citění a rozumu, která nyní po uplynutí věkův pěje Tobě hymny, a jest svazkem a heslem duchův, jdoucích k Tobě.

Slowacki hovoří pak o tom, jak přispěním smrti těl pokračováno v duchovní cestě, duchovním směru života a smrt stala se zákonem forem, královnou tvárností, pomíjejících ostatků a oděvů ducha, a doposud že jest pouze zjevem bez jakéhokoliv skutečného ohrožování světa. Idea tvoření Ducha rozvíjí se a objímá celý svět, a ve všech prvotních formách již jest zjevení lidstva, jako by dřímota forem, jako by jejich sen o člověku. Člověk dlouho byl konečným cílem tvořícího Du-

cha na zemi. Ale napřed bylo mu všeobecným rozhledem obejmout přírodu, ptákem obletět zemi, uvidět, jak řeky tekou, jak rozložily se lesy, jak jdou řady hor. Duchové země se napřed vznesli na křídlech, ohlédli svá stanoviště, potom křídla přinesli v oběť za formu, jež by byla příhodnější jejich panství nad zemí. S šestým dnem stvoření začala se v Duchu myšlenka o člověku, ale již nejmenší zblo trávy má ji ve formě své logicky napsánu. Pracující Duch kráčel stupňovitě vpřed, tvořil a zas ustával, budoval a na vlastní zákony přistupoval, nejednou usnul na dráze tvoření, ale neodchylně šel vpřed. A každý strom jest velikým rozluštěním matematického úkolu, tajemstvím čísla. Ona první barva, kterou my nyní vidíme na stromech, jest logickým důsledkem vzájemného působení různorodých, ale sdružených příčin, neboť pochází od žlutého světla, jímž žíví se rostliny, spolu s blankytným vzduchem a vodou. Ucíťim-li vůni růže, pronikavě volá Slowacki: Zapomínám na minutu, jako v omráčení, žádostí a smutků lidské své přirozenosti a vracím se takřka v ty časy, kdy cílem duchu mému bylo vytvoření krásy, a vdechování vůně bylo mu jedinou útěchou v práci, jedinou rozkoší; a tak jako by se vracel k prvotním dnům, k původní svěžesti zemského bytí.

Dotýkaje se celé země všeobsáhlým hmatem tvůrčí lásky, Slowacki ovívaný šelestem kvetoucích trav a šumotem větru a moře, shrnuje v čitelnou runu svou základní myšlenku: „Ničím není vědění minulého, ne-

vyjeví-li před tebou celé budoucnosti. Hle v knihách těchto (v Genezi) odkryto leží tajemství smrti a zřetelně zapsán jest zákon dalšího tvoření, totiž: obět."

Z Ducha, pro Ducha, obětí, k slunci božské Moudrosti. Tvářností tělesnou k pravé podobě. Cestou rozzařování, lásky a pochopení, od slunce, do slunce, girlandou souhvězdí v zlatokvět nehasnoucích Sluncí.

Z ruštiny přeložil Dr. Fr. Odvalil

Henri Aliès
O d e j í t i . . .

I

Andrému Gideovi.

Vesnice se narodila ze sladkosti svítání
jako myšlenky se vyrojují z snu,
okna probouzejí se, v nichž hořely nedávno
sladkou vroucností azalky růžové. . .

Ejhle, kráčejí těžcí voli v světlo se oděvší,
a křehounký vzduch trhají hlasy mohutné,
ejhle, zpívají zvony na první Mši,
ejhle. . .

— Umyté jitro dubnového dne!

Na prahu jsem objevil se, zatopen svěžestí topolovek,
bílé, lněné prádlo na mém těle, bzučícím dřímotami,
teplém a ozlaceném jako koutek dlouho sluncem ohříváný!

Ona mladá žena svěží a činná byla moje matka,
s očima krátkozraké, již pro včelku se bylo rdíti,
když u jerišské růže zabrala se v jemných pláten šití,
za jasné hry holých jejích paží — každá lodička sladká!
Můj otec. . .

— Ó můj otče, žhoucí, uzdravující se,
jak žárlivým jsi tisknutím, jako v předtuše chvíle,
kdy samotnému odjítí mi bylo v dobrodružné cestě,
choval v hořících svých rukou moje dětské dlaně bílé!

Ach! od onoho zoufalého dne, kdy bouře
zpusťovala křehkou zahradu, již tvoje péče,
mému štěstí, vštípila v pokojnost písku,
kolik odchodův a bojů, nežli strohá, drsná samota se zteče!

Chtěl jsem všecko opět zříti dnešního dne,
a ty přijal jsi mne beze slůvka,
a zpřísněv, zveličev, taká hrdá výčitka!
Otče, jest mi odejít, nežli slunce zapadne.

Otče, nejsem marnotratný syn.
Nechtěj nikterak, bych nadarmo byl vykonal tu bolestnou
pouť.

Slunce srpnové jest sladké na příslibech kukuřic a rév,
jako pozvání a prosba v Boží dobrotivost.

II

Henrimu Ghéonovi.

Děl jsem větru podzimnímu :
— Větre podzimní,
orvati smíš slední, zlaté listy !
Zetlejí v zimních deštích,
ale pod drsností kor
už zpívá nová šťáva
jaru příchozímu !

Zdaž si vzpomínáte, moje lásko ?
A když přišlo jaro, zda si vzpomínáte
oznívání kroků našich onou čistou nocí,
když jste k ouvodu se brala jako na slavnost
v dubnových mandloní čistotě svaté ?

Ah, věru! kdybyste tu nebyla, dnes večer se svými vážnými
a nad synáčkem naším kloníc těžké čelo, ústy
kdybyste zde nebyli oba dva — balvan horoucnosti
v sochu vytesaný, v tom hned bolestný a žhoucný stín —
myslím, že bych se bál...

Letos jako zloděj přišel podzimu žal —
a s sladkostí... a s hebkostí! a s unylostí!... —
Plachými kroky slabounce tak v srdcí hlubinách nám zaklepal,
že jsme nevěděli již, zda to není smrt a nebo štěstí...

III

Henrimu Bachelinovi.

Sám jsem. Bdím.
Má lampa šepce bzukotem včelčiným.
Venku pracovitá noc našeho kraje,
plna jsouc slavíků, ropuch, hmyzů, blaha,
nad zrající úrodou srpnovou vlaje,
již urozené světlo nebes skrápí jako vláha.

Tedy pravda, opět ve své světnici jsem jinošské,
jež mne vítá usmívajíc se a smutna, jako výčitka matčina!
Tedy pravda, vrátil jsem se mezi všecky tyto věci,
jež jsou jako troška jasné minulosti mojí, která ještě žije!
Vzpomínky, jež bzučíte kol mne, jak úle včel!
Noci obmyslná, těžká pachy opojnými! Drahých osidel!

Nyní, zavřel jsem své okno toku noci,
zamkl jsem své srdce roji vzpomínek.
Zítra, vytrhnu se zmučenému objetí své matky,
zítra, překročím již sešlapaný kámen prahu,
a potom vydám se, neobrátil hlavu,
přímo před se, v cesty, jež jsou sluncem žhavy!

Neb není návratu ni útulku ni oddechu
tomu, jehož myšlenka onoho dne,
kdy jeho rty rtů žhoucích vssály útěchu,
do jiné lásky navždy se vyobcovala.

IV

Tohoto večera prosincového, jenž jest dlouhý a sladký,
zde mám tvoje čelo, v němž je mnoho smutku,
tvoje oči, jež jsou krásná světla,
a svatě prostřené tvé ruce pracovnice.

Kde jsou oči, čelo, tvé tě milovavší matky,
a jež nepřijde již zhřáti si své staré ruce
na slunci, jež z jidášníků strásá jinovatky
růžovými krupkami pod mladým nebem dubnovým ?

Ejhle, malé dítě naše, které spí,
a rozpomeň se, kterak bilo moje srdce
onen večer, kdy jsem složil na svá prsa
břímě jeho krásného, čistého těla !

Přeložil Bohuslav Reynek

E L S A K O E B E R L É

A V I L A

S tolika věžemi a zpustlými zdmi valů,
tak dětský sveřepa, se ukazuje hosti
(dík nevídané vzduchu průhlednosti)
jak primitiv by vmaloval ji do missálu.

Ó žhoucně pittoreskní válečnice, všecku slávu
Západu věsíš na své domy, chmurných tváří,
a slunce zlatá koule jest, jež v znaku září
(má koulí třinácte) avilských stavů.

T O L E D O

Probudil večer ohně toledské svou šedí,
plá rudě přísná roklina
a pod slavnostným nebem město z mědi,
než přece den již zhasíná,

již uličkami plachými tma těká,
oddechem z prsti vyráží:
dlaň jednu na rtech, ticho na ni čeká
na zpustlých zámků zápraží,

jichž těžkou žebrák přirazil teď bránu ...
Toledo kamenné a větrné,
jak dlouhý trn v mém srdci prorazilo's ránu,
v níž odnáší si tě a žhne.

K O R D O V A

Nad Kordovou polední mdlá ospalost.
Slunce na barevných střeších jako paví chvost.
Domy modry jsou a růžovy a žlutý sladce.

Zdiva mešity, jež jako z mědi plají,
vůně těžké tak a obludivé ukrývají,
že jest zpít van v pomorančích na zahrádce.

Chmurné dveřeně všech palácových vrat,
těžkých železem, vím, vedou do zahrad
zpustlých, zarostlých a plných šplhajících růží.

Zástup dítek napodobí corridy
na patiu zkvetlém. Karton Goyův hostí
méně barev, méně malebnosti.

Tobě, dívko shawlem okrášlená,
z svítícího vrkoče v týl dobyly se hvozdíky,
jež jen v Andalúzsku jsou tak žhavy, veliky.

F O N T A R A B I E

Do Fontarabie pojed' v jeseni
kdy slunce dříme nad krajinou Basků,
v den, kdy moře zběsilé má svoji masku
prostosrdečného těšení.

Ulehněme v okr, jímž břeh napuštěn,
a kde ponenáhlu písň Španělska se tiší ...
... Kozy na horách jsou v čiré výši,
vítr uleh, zavírá se den.

Do Fontarabie pojed' v jeseni,
na břehu se nadýchatí vůně boří ...
... Slunce nízko jest, a srdce mé se koří,
chci ti naslouchati, roztržita, v těšení.

E L S A S K O

Hle, na srdci mém dobrá, milá krajina,
již všecku tak bych ráda chovala v své dlani;
mne nikdy neznává tvář její pokojná,
kde slunce, pějíc, v hrozny mladinké se sklání:

Pahorky, které běží, révou pokryty,
až za obzor jak stádo těsně pospolu,
a žírnou pláň a v krásných lukách rokyty
a čistý, urozený obrys u vod topolů.

Když poklid radostný elsaské neděle
se vznáší nad krajinou rolí, rév a kvítí,
jak víno ušlechtilé z mísky spanilé
bych den ten, teplo, léto chtěla pít!

LOTRINSKO

Na sklonku léta vídám ráda
Lotrinsko ono monotonní
s pahrbky tesknými jež voní,

kdy podzimková rez se vkrádá
již do polí a v háje
a na rybnících mha je.

A vítr divoký mám ráda
jenž smýčí kře, hvozd vysoký,
a cesty, chudé palouky.

Topolů pne se řada,
a v obzoru až modrý lem
se dolík střídá s dolíkem.

Toť tvář tvá, kraji lotrinský —
— než chutná mi tvůj drsný dech
a smutek zahalený v stíny.

Tvých zahrad hrušky, merunky,
v pahrbků zrají v záhybech
Lotrinsko, pod nebesy lehounkými.

P R A H A

I

V prstenu řeky město zahalené v dým,
ten obraz ve mně tkví jak osten nemoci.
Svým zpěvem převroucným trhali slavíci
v dvě srdce modré noci nade městem usnuvším.

V sních sadů, jež se nadnášely květně bíly,
jas luny lokty opřel se. Jak rozkřepčené
plameny v řece — jako ptáčata, jež žene
horoucnost léta — v srdci mém jak křídly bíly!

Lítost a žhavost červnových těch dnů
vždy, Čechy, budou kresliti tvář vaši!
— Linie, jež se čista, pokojna a hrda vznáší,
linie Hradčan na nebesích z karmínu.

II

Já nezapomněla svěžestí andělských
té zahrady, jež úbočím se rozprostírá,
již zasypaly zkvetlé kře jak sníh,

když píseň zněla střídavá rozkošně čirá --
slavičí hlasy temnou zelení tak žhnuly --
kdy město u mých nohou v mhu se zavíjelo,

když v každém domě světla svá již rozžehali
před světcem z dřeva, Pannou z kamene,
kdy každý oblouk mostu pln byl plamene!

Jak tryskal světly oltář světce Jana!
Jak vynořovala se, tragická a nezvratná
korunou městu černě vytesána

Zámecká silhouetta ... V svém nejdražším si duše
dnův opojení, město plné krás. schrání
Toť samo jaro bylo, samo milování,
jímž českých slavičků rokotal hlas.

Přeložil Bohuslav Reynek

CHARLES GUÉRIN
FRANCIS JAMMESOVI

Tvůj, milý Jammese, dům tvé tváři podobný je.
Vous břečtanu jej věnčí, smrk jej stínem kryje
a nikdy, jak tvé srdce, mládí neztratí,
byť vítr, mráz i bol mu bylo přečkati.
Mech zídku tvého dvora vystlal do zlatava,
dům má jen nízké patro, všude pučí tráva
kol vavřínu i studny. Když jsem zasténat,
jak mroucí ptáče, slyšel mříže u tvých vrat,

cit vlaze dojatý mně v hloubi duše vyvstal.
Já dávno už se k tobě, Jammese, jíti chystal,
a našel jsem tě tak, jak snil jsem o tobě.
Tvé hravé psy jsem viděl dřímat na dlažbě,
tvůj klobouk černobílý jako peří straky
a pod ním teskně smát se upřímné tvé zraky.
Máš okno k obzoru, pár doma dýmek svých
a skříni zasklenou, kde zrcadlený hraje
uprostřed knížek básní dálný obraz kraje.

Když zrodit se, i stárnout osudem je knih,
kde my jsme plakali, tam jiní najdou smích:
než my si pamatujme, Jammese, onen den,
kdy rukou pevný stisk byl námi vyměněn.
Den něhou roven kráse časů podletních;
my naslouchali zpěvu sýkor v živém plotu,
co zvonů hučelo, co vozů míjelo tu...
Neděle Květná byla, truchlivá a dlouhá;
ty, zlomen nad láskou jak nad hladinou třtina,
jež chví se ve vlnách a utajeně vzlyká,
já, k smrti dychtě vyplout mořem do dáli,
kde zmítají se čluny bez kormidelníka.
Tu naslouchali jsme, jak zvonky cinkaly,

nás oba jiné hoře stejně rozželelo
pod nebem šedivým, jež na duše nám lehlo.
V tvou dětskou světnici zda spat se vrátím zas,
zda vrátím se, hrou vánku nacuchaný vlas,
pod tvojí střechou čekat první hvězdy jas,
a v taji vdechovat nad růžovou tvou skříní,
kde stará čísi psaní žloutnou v uzavření,
lásku, již věcí prach a zánik nepřemění?
Z tvých oken, Jammese, pohled volně doletí
na villy, pole, sníh a obzor nad horami;
tam v máji básně čteš, hlas tlumě v dojetí,
a blankyt nebeský po střeše plyne ti. . .
Příteli, sladký dome, zda se shledám s vámi?

Však zítra, běda! lépe o včera je snít.
Bez vlasti duše našla zde v mém těle byt.
V ten večer, z nejtěžších, jež kdy mi život skyt,
když mořem rozestřený, slavný slunce třpyt
v západu zlatil břeh, když zmáčen pěnou vln,
provát a rozcuchán, jak v řece kamení
unášen silou snu, jsem kráčel tebe pln,
mne moře volalo v strašlivém hučení,
hlas sopek, ostrovů a zemí beze stínu;

**tam bílý oblázek jsem dal na znamení
— byl mléčný, s žilkami jak v hladkém rameni —
dne, kdy jsem přešel práh tvůj, Vergiliův synu.**

Přeložil Karel Čapek

(Le Coeur solitaire.)

RENÉ ARCOS
P Ř E D T U C H A

Probudil se prostřed noci, čelo zalito potem a citě velikou únavu v celém těle. Oči rozšířeny, ustavičně patřil v tmách na ohavnou vidinu. Všemi silami se snažil připnouti své pohledy na věci, jež stín nechával spíše uhadovati než zřítí, potom opět až po krk se potopil do vlažnosti lože a neodbytný přízrak znovu jej pojal.

Nebyl obyčejná bytost. Věřil v jisté věci a o tisíce malichernosti s vášní se přel. Slova jej opájivala; usmíval se zalíbením, když je vyslovoval. Věděl každý, že s ustavičností se oddává pracem, ale účel jeho úsilí a příčina jeho nepokojův unikaly většině lidí. Neznaje zákonů hospodaření, nijak ne-

srovnával svých výdajů s rozpočty těžení. Jeho život se spaloval pro nic za nic, ale jako svíce před obrazem v stmělém chrámě, neboť utajená horoucnost v něm přebývala.

Vstal a oblekl se, jak činíval den co den. Nalezl obvyklé druhy svého života. Ale jeho ústa zůstala zamčena a jeho oči na nic se nepodívaly. Listoval v knize, potom v druhé. Sedl si, vstal. Dvacetkrát u okna naléhal o tajemnou radu ulice a nebes.

Úzkostné obrazy ještě jej posedaly.

„Ó matko! Jaká temnotná a osudná moc tomu chtěla, abychom, ty tak sladká, a já pln synovské příchylnosti, nikdy nemohli žít bok po boku. Nevíš, když skrze zeď jsem tě slýchal plakati po našich truchlých přích, nevíš, jaké bylo moje zoufalství! Drahá matko, pouhou upomínkou tvé tváře stékají mi slzy. Kdybys věděla! Kdybys znala úpornost mé litoosti, prudkost mého hoře, myslím-li na tebe! Tys jediná osoba na světě, již miluji doopravdy. A nikdy jsem ti toho neřekl. A snad nikdy o tom nic nezvíš! Proč? Proč? Často přemítám, že mi tě bude ztratiti kterýsi den. Vidím se krácejícího za tvými pozůstatky, a tolik smutku mne tehdy drtí, že všechna odvaha mne opouští. Kdyby ti bylo odjít dříve než po-

slední slova, jež jsme si řekli, by byla smyta vylitím odpuštění, moje trýzeň byla by taková, že bych nemohl jí snést.“

Neodolatelnou potřebou útoku na nepokoj, který jej posedal, vyjel vlakem po poledni.

— Dostal jste zlou zprávu? tázali se ho.

— Ne, třeba mi navštívit matku. Maličkost... rodinná záležitost.

Vlak se vinul podletním venkovem, dřavě veliké dřímoty, jichž nerušil. Již tomu dlouho, co vyjel z nádraží, za udrobování a kratičké sudby mnohonásobných hřmotův. Když sebou trhl, pohledy těch, kteří zůstali na perroně se naň upialy. Beze spěchu, mohutně je protáhl, až tělo vyklonil, až slzám dal vyhrknouti. Pohledy se poddaly jako dlouhé tkáně prohnuté tíhou vzduchu, a záhy jeden za druhým se potrhaly.

Maličko na to, obluda radostně hvízdla dostihujíc prvních rolí.

Cestující, odstavivše v své paměti vzdálený již smutek odjezdu, pohlédali na sebe.

Vyměňující poznámky, omlouvající se, děkující, podávali si svá slova jako napřažené ruce. Ti, již odjížděli daleko a měli strávit noc ve voze, rozhostili se s pečlivostí, povstávající, otvírající vaky, ustavičně sebou vrtíce. Hovory záhy se

roztoulalý, scvrkly se na tři cestující, potom na dva. Několik slov ještě vyběhlo dveřmi, a již nebylo než pospíchání vlaku, hvizd, rachot kol, pák a brzd.

Muži a ženy podřimovali v ošklivé vlažnosti vozu.

Byl oním, jenž odpírá svých slov a uchovává pohledy upřeny na cestu, již mu vypravuje, nabírajíc dechu na nádražích, ubíhání vlaku.

Svity západní proměňovaly všelikou věc, any jeho oči opět jednou poznávaly staničku ztracenou v kraji. Nebylo ve zvyku přijížděti tímto vlakem. Raději jezdívali večerním, rychlejším.

Sám vylézal a nikdo nevstupoval.

Hlavy zvědavý se nakláněly v dveřích, a odnášel si několik kroků vzpomínku na tváře, s nimiž jeho pohledy se potkaly.

Nižádný vůz nečekal u východu. Tedy mu bude jíti dobrou hodinu pěšky! Zavřel oči vdechuje čistý vzduch, s nímž se opět setkával. „Pojďme!“ Vydal se.

Poslední růměnnost nebe zápasila s nesmírnými massami šeré fialové. Světlo, růžové a hynoucí, barvilo cestu, luka, zelená i čerstvě pokosená pole.

Cesta stoupala a sestupovala.

Bral se ničeho nevida až do chvíle, kdy osyknuv se v svě-
žesti večera, pozdvihl očí a nechal je potulovati se kamkoli
chtěly. Hbitě se dal s nimi. Byl na úbočí pahrbku, vinoucím
se nad údolím. Dole, na planině, na břehu potoka se zlatým
korytem, uviděl dvorec a jeho přístavby. Dým, sotva vidi-
telný, pomalounku se vznášel k nebi teď bledě modrému,
an neznatelný vánek odvlekl obláčky.

Byl jat. Jak jen daleko zrak i sluch se prostíraly, vystupo-
valo cosi úsměvného a pokojného s tímto průsvitným dý-
mem, vystupovalo, neb toto nebylo nic liknavého, jako tížící
spočívání na zemi, ale cosi živoucího, činného a slavného, co
dávalo sníti o pomalounkém a okázalém vznášení se. Všecek
vesmír již nebyl než na odiv prostřená krása kol této čin-
nosti. A stromy zdálo se že uchovávají, ve svém listoví za-
hrabánu, radost starou jako svět a nevyzpytnou.

Usedl si na svah, utrl bylinku a mnul ji. Potom jako by
byl zaslechl drkotání vozu, i vstal.

Prošel borovým hájkem, tak zachmuřeným, že ruce se mu
vyndaly z kapes, aniž na to myslel. Ohlížel se na pravo i na
levo. Žil zčista jasna jakousi přemírou, jež celého jej napl-
ňovala. Jednou se obrátil, ucho nastřaženo, mocně vzrušen.
Vyšel z lesa, když pozdvihna očí, uzřel na hřebeně lysého
pahorku osamělý strom, nesmírný, jenž prudce se odrážel
od části nebes, kde zmíraly poslední jasy, a jenž tragicky
vrhal své haluze všemi směry. Měl úzkostný dojem, a opět
uzřel preludy noci. Četby, v nichž se přetřásalo o předtu-
chách stvrzených pak událostmi, a jež považoval za dětinské,

opět mu přecházely duchem. Nesoudil těchto historií, nedovedly zaujmouti jeho myšlenky. Nadarmo se zjevovaly znenadání na povrchu jeho vzpomínek, již jim neskytal pozornosti, ale za idejemi, žijícími pod jeho čelem, blízko očí, nebo dále, o mnoho dále snad, věru ani nevěděl, existovala paměť, jež mu přitěžovala.

Noc se snesla. Ubíral se a myslel si, že člověk má více duše v tmách. Cit vážnosti a hlubokosti jej vzněcoval. Cítil se uvedena ve vznešenost, kterou, sliboval si, že od nynějška uchová. Litoval, že tak často býval nerozumný, ano frivolní. Kterak jen se mohl propůjčovati těmto daremnostem bez radosti? Myslel s nevolí a nechutí na lehkovážné druhy svých zábav.

Přibližoval se. To zde, poblíže toho mezníku kamž si sedával s čtením, ztratil nůžtičky, vzpomínka to na něj ulpěl, a kráčeje díval se na tmavé místo. Hlahol zvonů doléhal až k němu. Zachvěl se: byl už tak blízko! Tehdy se bál a hrud se mu sevřela. Naslouchal, sklíčen. Pohřeb nebo veselka? Nikdy nevíme. Když byl maličký, lokty opřen v okně často naslouchával těmto zvonům. Nebyl tehdy než dítko, a již jeho duše nebyla ukojena. Čelo na tabulkách, když noc se snesla, patřil na stromy (zvláště na akát, který všem jim vládl), na sady plné přítmí, a, pozdvihuje zraku, cítil, kterak nesmírnost uniká bez konce vůkol něho. Byl by chtěl zaujmouti všecek tento prostor jinak než myšlenkou, vznášeti se nad dálavami, a vepsati navždy svůj život v sám střed všehomíra, jež jeho oči a jeho pud nejasně umísťovaly tam nahoře, daleko, v hem-

žícím se nebi. Bylo mu zima smutkem, že je tak malinký uprostřed veškeré velikosti, již tušil. Matka ho zavolala; světlo lampy, tak lidské, tak přívětivé, pohled na zvyklý nábytek, rychle v něm upokojily trýzeň prostoru a večera.

Od té pak se rozhodl, potom si zvykl, zakazovati si marná rozjímání. Zvony měst sotva již ho znepokojovaly, a tvrdě se posmíval romantickému smutnění. Toužil-li přece občas po „zapovězené říši“, až tak, že na dlouho zapomínal na tíhu svého těla na zemi, bylo to v trvání jeho duše ve výši, v postupu jeho veškerého bytí, a proto, by s zadostučiněním opět našel, při každém návratu v sebe sama, poklad svého přítomného života.

Světla hořela před ním. Toto bylo městečko, jež jeho matka obývala. Hřadujíc na výšině, panovalo kraji rovin, potokův a bílých cest. Jeho domy byly jedno tělo se skaliskem, které je neslo. Kostel byl vysoko, co nejvýše: pokud možno nejblíže Bohu.

Prošel zahradou, kde bylo prostřeno prádlo. Bylo zde tolik hvězd, že stín byl průhledný a že bylo zříti všecky věci. Zaslých šumot. Pes, jehož neznal, vylezl z boudy, očmuchal jej a nezaštěkl. Veliká úzkost naň dolehla. Kdykoliv jeho oči

spočinuly, v této zahradě, jež mu bývala tak důvěrna, díval se jako se díváme v situaci výjimečné. Zdálo se mu tehdy, že věci žijí bytím zatajeným, podivným, a o němž nikdy by se býval nedomýšlel. Zarazil se, a v tom poznal, ve vší její šíři, nekonečnou pokojnost noci. Snad i byla moc této pokojnosti, jež zastavila jeho kročeje. Dlouze vychutnával pachy, kterým svěžest chvíle skytala nadpřirozené čistoty.

Když položil ruku na kliku vrat, všecka jeho bázeň opět jej pojala. Cosi mu přicházelo z druhé strany těchto vrat: jakási odpudivá přítomnost. Otevřel je, kráčel chodbou kde hořela petrolejová lampa, a vydal se do schodů. Pachy prachu a starého domu probouzely v něm množství vzpomínek. V prvním patře zaslechl smáti se děti a stanul, méně by naslouchal, než aby byl, alespoň na okamžik, tím, jenž dále nepůjde. Jeho srdce příliš mohutně bilo, a náhlá únava mu podlamovala nohy. Pomněv, že by mohl býti přistižen, stoupal výše. Druhá a poslední lampa byla zavěšena prostřed schodů. Že čadila, stáhl světlo. Jeho střevíce každým popojitím obtěžkávaly. Často se zastavoval a, ruku na zábradlí, pohlížel v schodiště, neb do sebe sama. Znovu prožíval sen té noci. Měl věru strach z tváří toho, co viděl. Posléze však opět nabyl moci nad sebou, a toužil-li opět uviděti svoji matku, bylo z důvodů cizích celkem oné událůstce noční. Jistota jej nyní svírala. Dozví se zdrcující novínu. Co? ... Co? ... Oh!

Přec však, ten poklidný dům kde se smáli, nezdálo se, že by obsahoval takovouto událost. Ale tento poklid, rušený pouhým dováděním dětí, nebyl-li novým svědectvím? Před-

stavoval si matčin příbytek v tomto okamžení. Cizinci chodili z jizby do jizby, tlumeně mluvíce ... potom kterýsi z obrazů, jenž jej trápil, opět se vynořil. Poslední stupně přeskočil po špičkách. Přitisknut na dveře, naslouchal. Tam dole smích tryskal na plno. Jeho hrud byla jako sevřena v příliš těsný kabát a hrdlo, staženo, jej bolelo. Prsty spíše zavadil o dveře, nežli že zaklepal. Bázlivé křídlo ani by se bylo nezatetelilo. Čekal. Nic. Byl tím spokojen jako poshověním. Protože jistotně se dozví, nebylo mu třeba chvátati. Sladce oddychoval, methodicky a labužně, tak jako ochutnáváme věc, již máme rádi. Bylo tma, pozdvihl-li však očí, viděl okenní tabulkou veliký kus hvězdného nebe. . . A rozeznal souhvězdí Kassiopeino. Jako voda kaskád a studnic ticho se snášelo bez konce ze čtyř dveří v poschodí, i prodlel zde, stoje a nehnut, pod řinutím sil nočních. Dobře věděl, že nebylo lze uslyšeti jeho zaklepání, ale ještě čekal, by prodloužil dobu, kdy pochybování bylo dovoleno. To trvalo sotva několik vteřin. Zaklepal rozhodně tentokrát, a zděsil se hřmotem. Hnutí, šel mu kdosi vstříc. Dveře se rozevřely a veliký čtverhran světla vylehl v stín. Matka stála před ním. Zajíkl se překvapen a nevypravil ze sebe slova.

„Ty!“ děla ucouvnuoc, a, že zůstával nehnut, hlavu sklopenu: „Nuže tedy! pojd.“

Nevyměnili dvacet slov.

Matka opět se ujala své práce a šila pod lampou. Ucho-

vávala zdrženlivost již jí velela živoucí obava, i očekávala slov, kterých zarytě nepronášel, jako čekáme nárazu. Sbírala svoje myšlenky k odporování.

Seděl daleko od stola. Lampa, jejíž kornoutové stínidlo ztlumovalo světlo, neosvětlovala než jeho ruce a kolena. Všec-
cek hořejšek jeho těla se ztrácel v přitmě, kteréhož neviditelný strop nezadržoval. A po chvilkách se utíkal v toto přitmě, tak daleko a tak dlouho, že, náhle se opět shledávaje v této jizbě, kde seděl, tváří v tvář předmětům a pravdivosti lampy, poznával údivy opravdového navrácení. Matka byla zde! Mohl se dívat na její klidnou tvář, na její krásné šedivé vlasy a do jejích jasných zraků, jež, ihned, dávaly všecku její duši. Z lampy vyzařovala němá blaženost, a, oči obráceny na ni, cítil se zaplavena neporovnatelným ukojením. Stiskl ramena, zkonejšen. Uviděl tváře svých přátel. Nikdy jich tolik nemiloval. Usmíval se na ně, jako by zde bývali byli. S kterakou radostí byl by podal bodrý stisk ruky na odpuštěnou člověku, jenž mu učinil tolik zlého. Jeho bytost se rozplývala v žádosti dobroty.

Zdál se mu v noci nesmyslný sen. Jeho matka! Jeho matka tak dobrá, a již tolik miloval! Díval se na ni neúnavně. Kochal se sobecky svým bezdůvodným strachem. Oddaloval okamžik výlevu, ano, neměl ani již tolik potřebí tohoto výlevu.

Otázkám, jež matka mu dávala, odpovídal rtoma, aniž by byl porušen běh jeho utajeného myšlení, jež se dále odvíjelo za jeho řečmi.

Ale v jednom okamžiku se odmlčel s takovou naléhavostí,

až matka pozdvihla oči, a, že nedovedl již zadržeti slz, že podmanivší si ho vzlyky mu vzdouvaly hrud, matka vztáhla po něm náručí. „Drahoušku! jest ti odpuštěno, neboť jsi se vrátil.“

A nepromluvil slova o snu, který měl.

Přeložil Bohuslav Reynek

N. Gumilev

K A P I T Á N I

Na polárních mořích i na jižních,
po ohybech zelených vln,
mezi čedičovými skalami i křišťálnými
šelestí plachty korábů.

Rychlokřídлых vedů kapitáni,
objevovatelé nových zemí,
jimž nebyly strašny okeány,
kteří jste zkoumali malstromy i mělčiny.

Jejichž hrudí, ne prachem zapadlých listin,
ale solí moře živená,
kteří jehlou na roztrhané mapě
vyznačují své odvážné cesty.

A, vstupuje na kolébavý můstek,
vzpomíná opuštěných přístavů,
setřásaje údery rákosky
chomáče pěny s vysokých rejtharských bot.

Nebo vzpouru na okraji lodi odhaliv
z pasu vytrhuje bambitku,
při čemž sype se mu zlato z krajkoví,
z růžových brabantských rukávců.

Ať třeští moře, ať šplouná vlníc se pokojně,
ať hřebeny vln zdvihají se až do nebes,
ni jeden před bouří se neřese,
ni jeden nesvinuje plachty.

Což zbabělcům dány byly tyto ruce,
tento pronikavý úporný pohled,
jež umějí na nepřátelské feluky
z nenadání vrhat fregatu,

Dobře mířenou kouli, harpunou železnou
stíhají obrovské velryby,

a spařítí v noci mnohohvězdné
ochranné světlo majáků?

2

Vy všichni, paladinové zeleného Chrámu,
nad pochmurným mořem pozorující rumby větrné růže,
Gonzalvo i Cooku, Laperouzi i de Gamo,
a ty snilku i caře, Janovane Kolumbe !

Gannone Karthaginský, kníže Senegambije,
Sindbale Morechode i mohutný Ulysse,
o vašich vítězstvích burácejí v diithyrambu
šedé vlny, vrážející na mys !

A vy, královští psi, flibustýři,
schovávající zlato v skrytých přístavech,
potulníci Arabové, hledatelé víry,
i první lidé na první pramici.

A všichni, kdo se odvažují, kdo chtějí, kdo hledají,
koho omrzely kraje domácí,

kdož směle se chechtají, posměšně hvízdají
naslouchající zákonům šedých mudrcův!

Jak zvláštní, jak skladko vcházeťi ve vaše snění,
utajenú vaše šeptati jména,
a náhle se dohadnout, jaké narkózy
kdysi rodila pro vás hlubina.

I zdá se, že ve světě jako dříve jsou kraje,
do nichž nevstoupila lidská noha,
kde v slunečných hájích žijí obři
a svítí v průzračné vodě perly.

Se stromů kde stékají vonné pryskyřice,
vzorkované listy kde šelestí: Rychleji,
zde rojí se a víří včely dukátového zlata,
zde růže krásnější než purpur carů.

A trpaslíci s ptáky prou se o hnizda,
a u děvušek nežný profil líčka,
kde jako by nebyly přepočítány všechny hvězdy,
kde jako by náš svět nebyl odhalen do konce!

Vstříc leskne se útesy skal
královský starý hrad,
když veselí námořníci
spěchají v známý přístav.

Tam v krčmě chopiv se meslu
řeč rozpřádá povídacý děda,
že sraziti mořskou hydru
mohl černým arbaletem.

Tam temnokožné mulatky
i oškliví si i je pojímají,
i šíří se vůně sladká
z chystaných jídel.

A v zaplvaných krčmách
od západu do jitra
pleskají karty nevyhrávající
lstivostí podvodníků.

Pěkné jest po dokách přístavu
se potulovat i povalovat,
a s vojáky z pevnosti
noční rvačky tropit.

Nebo u znamenitých cizozemců
drze vypoklonkovat si dva sous,
prodávat jim opici
s měděným kroužkem v nose.

A potom zlostí blednout,
amulet stiskat v půli,
vše prohrát v kostkách
na zašlapané podlaze.

Ale umlká vábení durmanu,
opilých slov nespoutaný let,
neb, hle! hlásnice kapitánova
již k odplutí vyzývá.

Jsouf ve světě jiné oblasti,
kraje v šerých svítech mučitelské luny,
z úradku vyšších mocí, vyšší vytrvalosti
na věky nedostižné.

Tam vlny bleskořají jak penízky a šplounají
v nepřetržitém tančení,
a tam letí skoky různými
koráb Létavce Hollandce.

Ni na jesep ni na mělčinu nevrazí,
by tak znamením neštěstí nebyl zastrašen,
jen ohně svatého Eliáše svítí a kmitají
posevše svými jazýčky palubu i lanoví.

Sám kapitán, klouže nad bezednem,
za klobouk drží se rukou jednou,
zkrvavenou, ale druhou, železnou
kola hřídele uchycuje.

Jak smrt bleďi jeho tovaryši,
u všech jedna a táž myšlenka :
Tak dívají se mrtvoly na požářišti
nevýslovně a zasmušile.

A jestli v průzračný, ranní čas
plavci na mořích s ním se potkali,
navždy je mučil vnitřní hlas
slepou předzvěstí zármutku.

Mnoho jest složeno historií
o flupách bujných a bojovných,
ale všech strašnější a všech tajuplnější
o smělých brázditelích moře —

O tom, co zove se v světě pomezím, okrajinou —
tam za obrátníkem Kozorožce! —
Kde kapitána s tváří Kajnovou
končí úděsná plavba.

Z ruštiny přepsal J. F.

Georgij Lukomskij:
Kostel Proměnění Páně v Kozelci.

GEORGIJ LUKOMSKIJ
UKRAJINSKÝ BAROK

Všecka velkolepost maloruské kultury domongolské periody, svědčící o vysokém na ten čas rozvitém vkusu na Rusi, ztrácí se v mračný věk tatarštiny. Divoké hordy letí jak uragan, ničí, sžehují a odvázejí s sebou to, co uniklo plamenům. Mizí lesk vzdělanosti periody velkoknížecí. Kamenné chrámy, plné mozaik, sloupů, mramorů, se rozpadávají, nejsouce nikým opatrovány. Následující pak pokolení pomáhají času ničit staré památky. I nyní mnohá kdysi kvetoucí města jsou jen hromadnými, zapomenutými hřbitovy.

Jen v 17. století rodí se pokolení s novými zálibami pro stavitelství. Kijevský metropolita Petr Mogila, první ujal se restaurace a obnovy cerkví maloruských. V jeho době neumělou opravou bylo pokaženo mnoho původních tvarů; ani jeden ze starších chrámův Černigova a Kijeva nezůstal bez oprav, přístavků, při čemž ony přístavky dávaly budovám

vzhled přiměřený vkusu času. Tak povstal i svérázný sloh jenž se jeví výsledkem smíšení dřevního ruského stavitelství s germanskou a polskou architekturou a místními zvláštnostmi, vzniknuvšími především z forem prvotního dřevěného stavitelství cerkví. Dřevěné ukrajinské chrámy, pozorujeme-li je jako památky, příbuzné dřevěným cerkvím domongolské periody, o třech neb o pěti kupolích, mnohohranné, křížotvaré i okrouhlé, vznikly zřejmě pod vlivem byzantským. Ono jihoruské dřevěné stavitelství mělo v sobě tolik národní trvalosti, že udrželo se do 18. století a působilo i na kamennou architekturu, dávajíc v polovici 17. století patrný rozkvět cihlovému stavitelství v Malorusku.

Cihlové stavitelství přimklo se k starobylým dřevěným formám (priluky) a formy, vlastní dřevěnému ukrajinskému stavitelství stávají se tak oblíbenými, že při restauracích je přidělávají i k starým chrámům domongolské periody. Mnohá speciální pojmenování ukazují na značnou vypracovanost a dávnost dřevěného stavitelství; takové cerkve sahají do 13. století a stýkají se s letopisnými zvěstmi.

Ale dosud není konečně rozhodnuto, pocházejí-li výstupkové části cerkví, mnohoúhlé i okrouhlé, z architektury východní (z osnov trojlistů a čtyřlistů), nebo ze západní architektury, jak ukazují badání některých učenců. Jisto je pouze, že podobné typy, stanovící charakteristický rys mnohých chrámův, zvláště doby Mazepovy, byly rozšířeny i na západě a sahají až k prvním věkům křesťanství. Příklady: Cellae cimiteriales v Římě a kostel Panny Marie v Kolíně n. R.

Takové jsou všeobecné vývody 14. archeologického sjezdu v Černigově, týkající se historie působení na útvar ukrajinského stavitelství a určující jeho hlavní příznaky.

V onom smíšeném slohu, kromě vlastního ukrajinského baroka, třeba rozlišovat: mazepinský barok s převládajícím vlivem germanským v detailích, ale vypracováním plánu připomínající západní basiliky, odlišující se od nich kupolovitou krytbou — a Naryškinský barok (doby Petra a Jana Alexejeviče), shodný se stavitelskými památkami téže periody v moskevské oblasti, odkud často byli povoláváni mistři, ale s typickým zpracováním oken, štítů a některých ozdob. Později za Anny Ivanovny a Elisavety Petrovny objevil se z Petrohradu ještě jeden způsob baroka, sloh Rastrelliho a jeho školy (zvlášť knížete Uchtomského). Sloh ten vyjádřen jest řadou staveb se švižnými liniemi, bohatšími ozdobami, štíhlými pilastry, mělkým rýhováním a pyšnými štíty (sobory v Kozelci, Brjainsku a j.).

S posvátným pocitem blížíš se sofijskému soboru v Kijevě. Spěcháš projít pod temnými klenbami zvonice, abys tím spíš uviděl staré stěny svatyně, abys nadšeně se zahleděl v jejich třpytné mozaiky, v teskné obličejy ikon se smutnými očima, nebo aby ses díval na utěšené fresky schodiště. A projdeš, nepozoruje nejkrásnější stavby, stojící na cestě k soboru, zvonice. . . Ohromná široká věž s tlustými zdmi, dvě krychle, jedna na druhé, osmiúhlý hranol na nich a ještě jeden, později nastavený, s neforemnou zlatou kopulí, taková jest campanilla starodávného sobora, postavená v letech 1735—45

za biskupa Rafaila Zaborowského. Třeba vhlédět se v onu těžkou massu, přistoupit až těsně k ní: pak nelze odtrhnout očí od toho světa výtvarných okras, začarovaných úžasnou pohádkovou fantasií, od zvonice. Tu úplná nepřítomnost obecného architektonického úmyslu, při pouhé jen již dekorativnosti, jest skvělou ukázkou toho, co jest to stavitelství v „budování okras“ a ne v „okrašlování budovy“. V tom pomalovaném perníku — stavitelství není; jest to spíše něco dekorativního: skříň, rám řezaný, ale zvětšený do grandiosních rozměrů. Sama massa věže, její tělo jest toliko záminkou k tvoření opravdu uměleckému, a k tomuto vážnou věcí jest jen jedno — nadšení, vedoucí mistry... Nalepené nebo namazané ozdoby sofijské zvonice působí dojmem bílého pomalování na podkladě neobyčejně bohatých a příjemně zelených odstínů. Jaká něžná hledanost dekorativního citu! Zdá se, skoro bílé azurové krajkové leží na hmotě pistaciového světla... Pilastry, štíty, přímé, zahnuté, protínající se, rozmarné vypukliny, výklenky s draperiemi, svatozářemi a věncovím, oválná okna, dlouhé sloupky s hlavicemi v podobě ptáků — štědře rozsypány po zakouřeně zelenavém poli, a zlatí orlové, podivné kresby, jsou stráží tomu světu fantastiky, již podobnou v Rusku možno nalézt jen v 13. století na stěnách georgievského sobora v Jurjevě polském.

Na druhé straně náměstí — rovněž zelený chrám: Michajlovský monastýr. Úplně zelený, (přebarvený nedávno za 700. ročnice monastýra — před tím byl bílý). Kupole jeho jsou složité formy, přinesené ze západu přes Polsko a velmi své-

rázného vypracování. Ony jakoby silnou umělou rukou vylepené, jasně bronzové, okrouhlé kupole s prodlouženými, ostře zakončenými vrcholy jasně odrážejí se na temně zelené masse „Zlatovrchého“ soboru; třpytí se na hranách a křížích s kruhy paprsků, úzká dlouhá okna na kopulových bubnech hrůzně vyhlédají zpoza vysokých střech. Jako bohatá koruna tympany s pyramidálními nástavky, sploštěnými zavilinami a pilastry, mezi nimiž planou červené fresky! Ale nejzajímavějšími na soboru jsou nikde jinde neviděné opěrací pilíře s dvojicí korintských sloupů, jako strážcové v zašpičatělých kovových helmách, stojící štíhlými řadami po obou stranách.

Ještě pyšnější jest fronton (štít) sobora Bratského monastýra v Podolí, se znatelnými stopami práce západně evropských a polských mistrův. Cítí se skoro katolický výraz i v celkovém obrysu frontona Kirillovské cerkve a v nalepených ozdobách portálů s nezměnitelnými amorky, spleti plodův a květův. Neméně podivínsky krásný jest portál a poboční vchody Nikolajevského vojenského sobora, Bratského monastýra, zvonice Kirillovské cerkve a Preobraženské cerkve na Podolí.

Doba „Naryškinského slohu“ — cerkví moskevských — s temně modrými kupolemi, bíle modravými stěnami a bílými ozdobami, cerkví Povolží (Nižnij Novgorod, Svijažsk) — se svéráznými věncícími trojúhelníkovými kukaněmi a ažurnými detaily — v maloruském stavitelství vytvořila architekturu trochu jiného výrazu. Neobyčejně prodlouženy byly všechny proporce, zvláště oken s jejich úpravou.

Dojemem skoro až k nevolnosti působí na úzké čtverečky

rozlinkovaná okna Jekaterino-Pokrovské cerkve (1715) v Černigově (známé víc svými podivnými carskými vraty), prořezávané jak hrubý ornament kříže, lomené frontony. A jak krásné jsou šedozelené temné, časem, jak rukou umělce pomáčkané kupole. Podobné cerkve známe ještě v Starodubě, Novgorod-Seversku (velmi zajímavý uspenský sobor z času Petra I.) v Perejaslavě Poltavském a j. Mnohé jiné cerkve Černigovské a Poltavské gubernie: Cerkev Vvedenskaja (1700) v Troickém monastýru, sobor Baturinského monastýra, zvonice Novgorodského monastýra (1660) ve vypracování svých části velmi blízko se podobají naryškinskému slohu, jehož detaily jsou společny jihu i severu Ruska.

K chrámům shora popsaného charakteru náleží i chrám Paraskevy Pjatnicy (v Černigově), jenž dlouho ležel v rozvalinách, nyní ozdobený bohatým tympanem. V jeden malebný celek slévají se s těmi budovami košaté stromy cerkev obklopující, dřívější stavení panenského kláštera, rybný bazar na náměstí, šeré střechy kotců, bílé oděvy a jasně červené šátky venkovanek, blýskající hvězdy-kříže . . . a za chrámem v uličkách prastaré domky s železnými dveřmi a přislepými okny... V Malorusi, která šla z rukou do rukou a trpěla od různých kultur a národův, často se stávalo, že předělávaly se cerkve (pravoslavné) v kostely (katolické) a kostely v cerkve. Cerkev Preobraženija v Kozelci, která byla dlouhý čas katolickým klášterem, blízko známého sobora, vystavěného Rastrellim (v letech 1752—63) a domu bývalých úřadů (v slohu mazepinského baroka), přetrpěla nemálo pře-

dělávek takovým přizpůsobováním. Oválná v půdorysu cerkev zůstává neporušena dosud. Bohaté jsou okrasy vchodu, před nímž jest typický, zvláště pro tvary dřevěného stavitelství 17. a 18. věku v Malorusi, dlouhý portik, na 3 párech teninkých sloupů. Takové typické přístupy se třech stran cerkve vidíme v cerkvi Nikoly Zagrebelného i mnohých jiných.

Různotvárnost maloruského baroka neobmezuje se na ukázané typy. Příklady napodobení a velmi představovaných tvarů Andrejevské cerkve jsou velmi četné na Podolí a detaily svými velmi zajímavé. Dle mínění zemřelého profesora N. B. Sultanova mnohé kijevské cerkve utrpěly v 17. stol. přetvořením v polském jezuitském slohu. S druhé strany sem třeba započísti velkolepé zvonice Troického monastýra v Černigově, Kievsko-Pečerské lavry, Kozeleckého sobora, některé stavby městské, jako dlouhý dům blíže Nikolajského vojenského sobora v Kijevě. Tu vidět sledy italské renesance, vyjádřující se mnohoúhlými růžicemi a některými ornamenty.

Dům Mazepy v Černigově, s podokenníky Naryškinského typu, okrášlen jest detaily vlastními germánské renesanci (pyramidové pilastry). Posléze již úplně katolického způsobu jsou církevní stavby Počajevské lavry a zvláště budovy města Kremence ve Volyňské gubernii.

V poměrech skoro divokých, v majetku nedůstojných potomků a často v zajetí majetníků nanejvýš nevědomých nacházejí se nyní památky stavitelské starobylosti. Na pozadí zlatých polí rezných s chutory, štíhlých topolů a bílých chat, na pozadí stinných starých sadů, chudého židovského městeč-

ka nebo současného žlutě cihlového, tramvajového, šumícího Kijeva, zdvíhají se jehlovité obrysy cerkví a mnohohranné kupole blýštící se červeným zlatem.

Ale uvidíš-li v městě s ulicemi travou porostlými, s dlouhými šerými ohradami, šedé staré stěny cerkovky; zalíbí-li se ti ostýchavě koukající z jasné zeleni březových lesíků bílé stěny monastýra, které snivě se odrážejí od rybníků pokrytých chaluhami — tu vždy si pomyslíš: ubohé památníky ruské starobylosti, hlasy vaše neztratí se v neobsáhlých prostranstvích Rusi! Přijdou vedle učených badatelů s chladnými srdci a vyschlými dušemi i jiní lidé a budou vypravovat všem o vašem okouzlujícím skromném, ale ryzím umění; a přijde čas, že budou vás mnohem pozorněji opatrovat, budou vás milovat.

Pozvolna takový čas přichází.

Z ruštiny přeložil dr. Fr. Odvalil.

Georgij Lukomskij:
Staré domy okolo kostela v Černigově.

L e o p o l d S t a f f

D Ě Š Ť K R V E A O H N Ě

**Děšť krve a ohně, Moci spravedlivé trest,
potřením záhubným zaplavil celou zemi!
Překypěla bezbřehé shovívavosti míra
a přerostlo hor štíty divé zločinnosti břemeno.**

**Vydána jsi v zmar za zlost svou utrhačnou
a v popel obrací tě soudu hodina,
Evropo zatvrzelá, ty nové Ninive!
A volá hromův burácení: Tvoje vina!**

**Zvykla's si choditi v nepravosti a ve lži ozdobě,
válela jsi se v hojnosti i v neřesti loži,
posmívajíc se nebesům, důvěřujíc v sebe:
„Máme Sílu i Zlato! Nač nám bázeň boží?“**

**A pomsty lijavec spadl s nebes baldachýnu
a vzrostly z něho na spáleništích tvé pýchy nestoudné
krvavé květy plamene, černé stromy dýmu
a pustil se ve vražedný tanec meč obojsečný.**

V pustinu proměněna jsou tvá pole úrodná,
města kamenná jak lněné vzplanuly stany,
a pobiti padli tvoji prvorození,
a ztroskotáno leží v rumech Tele zlaté.

Svět zlámaný v své pýše, jak větvička letorostka,
jí černý chléb zoufalství, pije víno zhouby,
a v dýmající zapeklé krvi broď se po kotníky,
pocituje konečnou v životě potřebu Zákona!

Lidstvo vzpamatovavší se, jež jeví se upírem
vlastní moci včerejší i přeludem strašným,
roztrhší šaty svoje, hřbet oblekší v pytel,
bedra svá přepasuje povříslm konopným.

A jako vdova černá, zřítelnice si protírá
a kajícími slzami rosíc vyzáblé líce,
skroušená hrabe v šedém popelu a sbírá
rozbité Desatera Příkázání Desky.

Ó Francie!

Ó, Francie! Revolucí ušlechtilá kolébko!
Zradila's myšlenku vlastní i nás během věku,
zbavujíc se nás opatrným vykrucováním, opouštějíc nás
zaslepená v pohodlí i zlatým haléřem.
Teprve dnes bratrstvím jsi věhlasná velmi
a vyznáváš volnosti všelidské víru,
kdy přes tvůj strach skácela se jalová dutá Telata,
kdy v prachu leží světa bůžci staří.

Říme Petrův! Ty, který sám jsi vzrostl obětí!
Nejednou jsi se nás odřekl, ač byls povinen
věčně sám ustavičnou býti obětní číší
a líti do ní krev pro pravdu z žil červených žlábků.
Dnes béřeš nás v péči vznešeně i srdečně
a dáváš nám otcovské své požehnání,
kdy volnost přiznati lidem — jest bezpečno
a jen nevolníkem jsi zdaru.

Ó Francie! Hlas výčitky to tvého bratra,
který, když byl utiskován knutou a železem,

trpěl sám, a dnes lásku má celého světa,
když milovat jest času užitečným rozkazem.
Církví Matko! Žal to věrného jest syna,
kterého kochati bála's se, když hynul v neštěstí,
a teprve dnes hruď tvá přivínuje mateřská
Syna-nuzáka, kdy již již vzrůstá na vítěze.

Z polštiny přeložil J o s e f F l o r i a n.

Tadeusz Szantoch

HŘBITOV SAD

Vesnický hřbitov při kostele
v závětrné hustině sadu skrytý...
zarostly hroby bujnou zelení,
ukryl mech náhrobní kameny.

V stínu a tiši spí nebožtíci,
nad nimi stromův ovocných vůně...
k zemi věčným snem přilnuli,
a země sadu kouzlo pohlcuje.

Když nad hřbitovem v slunci později
v ruměncích dozrají plody,
pomalované krví a zlatem, —
a v nejtemnější nikdo tu noci
nepřijde trhat jich, — vítr je střeše,
země je stráví kus po kuse.

— *V poli* —

U B Ě H L Á L É T A

Uběhlá léta: v mhle vyplakaná
krajina stromů bezlistých již,
opuštěného domu stěny,
déšť mží, v mhle vůně povadlých růží.
A jako by jakýs hlas daleký,
volání odkudsi, z neviditelných polí
i šum plynoucí parami řeky

— — —

ten v očích slzy, ten v prsou bol.

ODHALÍ SE JIŽ CO NEVIDĚT...

Odhalí se již co nevidět
na jitřních mších v pláčích vytoužená,
jako luna vychází
vyjde neposkvrněná
z kalicha, jenž dnes plný krve,
Hostie Lásky — Tělo i Krev Pána.

Nad spáleniště světa i pustiny
pozdvihne se jasnost soucitná,
Naděje, o níž se nám dnes sní . . .
A nepřítel nepříteli řekne: bratře,
smíří všechny jako vesna
Hostie národův — ovoce Krve.

Bogusław Butrymowicz

H O S A N N A . . .

Hosanna!... Hvízdají šrapnely!
Hosanna!... Vyjí děla.
Se smrtí královou na čele
pádí ohniví bachmati...

Trhá se ve dví zlo světa
a krev i žluč leje černou...
Hej! hej! do boje! do boje
za světa nového semeno.

Rozhrnuje se věkové bahno
a rozlétají se do světa Boží závitky:
„Ať pijí teď, kdož žízní prahnou!
Ať sytí se teď, kdož hladoví!“

Mohyl a křížů krajino,
„Hosanna!“ zazpívej nyní...
S touto krvavou světa hodinou
ostatní hřích s tebe splyne...

A byť bys nad samo peklo
černější neřestnicí byla,
krve tolik z tebe vyteklo,
že's bílou vzkříšenou archou...

Hosanna!... Zazpívej nyní
hroby poděravěná,
v té krvavé světa hodině
ostatní hřích se v tobě zničí...

A v bahně Styxu skoupaná
„Hosanna!“ zpívej, neb hle,
chvějí se trůny i králové
a letí v padol i bláto...

U tvojich mohyl Walhaly
čím dál tím posupněji, hřbitovněji ...
na čtyřech úhlech hoří
svět dojat tvou mukou...

Stráž ulekaná utíká
od náhrobkových veřejí
a „Běda!“ ... křičí jak zloděj,
který světlosti se bojí.

„Hosanna!“ řvou děla ...
Hosanna! ... hvízdají šrapnely,
napiati ohniví bachmati
se smrtí královou na čele.

Trhají se kraje, jak domky
z karet pod ranou pěstí,
co bylo celé, pryská v úlomky
a svět se mění v chaos.

Nad krví a slz oceanem,
Duch vznáší se Boží
a nad stvoření roztrhaným hávem
čas nový i svět se tvoří...

POHLEĎ, DÍTĚ,

toto jest žalostný kousek země, „Ničí“ zvané,
úzký, kopcovitý, jako Loutkové Alpy —

„Ničí —“, poněvadž se lidé pro něj rýči roz-
sekali, oči si vyškrabali — rudými srdci žen-
skými na sebe házeli.

Podívej se, dítě, už zde vyráží šfavnatá ze-
leň, šíří se v jasném vlnění, vrhá pozdravy zla-

tistým oblakům — neboť trávě dobře se daří na takovém hnoji.

Podívej se, jak pilně krtek vyhrabal svůj zámek — jak krásně vedl dlouhou chodbu, aby jeho panička se prošla. Náhle se ostře zatáčí, dál nemohl rýt, lidská kost mu navzdory uzavřela cestu. To jistotně krtka zlobilo, neboť jeho paní miluje právě chodby.

Zde viz, hezounká myšička, malá jak ty, dítě. Jak čtverácky se protahuje stébly — jak ulekaně jí bobtnají knoflíčky očí! Ještě nedovede toto myšátko utíkat. Nedotýkej se ho prutem, sice zhyne úzkostí. Vidíš, myška ví, kam — už jí tu není. Viděl jsi ji — zalezla do kulaté díry v kameni. Ne, to není kámen — člověčí lebka. Pohleď, jak půvabná, kulatá, hladká. Vezmi ji do své růžové ručky, tak. Takovou lebku má každý člověk, má tvůj bratr, má každý nepřítel. Čím tvrdší lebka, tím lepší.

Proč hledíš za motýlem, jenž v slunci poskakuje s paprsku na paprsek? Máš ho rádo? Ano, jest to též milé stvoření, jeho matka na-

kladla na zimu vajíček do kartáčové hlavně.

Nyní však přístup blíže, milé dítě. Buď způsobno a nehleď po motýlech. Víš, co to jest zde před tebou na zemi? To *byl* člověk. Před rokem, před dvěma lety možná. Člověk jako všeci. Běhal, jedl, spal, jistě se také modlil, psal možná knihy, najisto psaní. Miloval motýle i úmlaď. Před rokem byl zabit. — Zde leží, země ho nechtěla pochovat.

Víře nepodobno? Rok ovíval ho vítr, déšť ho líbal po celý rok, sníh se přivíjel blíže k jeho tělu, bouře ho kolébaly... Rok byl nad ním rozestřen baldachýn zpívajících střel. Rok bděl dvacet krokův před ním, dvacet krokův za ním příkop plný lidí, aby se nikdo neodvážil dřímajícího se dotknouti. Víře nepodobno.

Dej pozor, dítě: Toto jest hlava, jak jsi už tamo u myšky vidělo. Zde prsa, zde cáry ověšená žebra trčí. Na těch se nosívají modlíci knížky a matčin obraz. Do prsou lépe nepíchat, neboť bývají často tvrdá. Pod žebry

odpočívá také srdce. Má mnoho krve. Nevykrvácí tak náhle. Zde níže břicho. Jest tu jen jedna noha — druhá leží jistě někde jinde, opodál. Paže jsou tu, ale jedna ruka chybí. Ach, zde, dítě — zde leží druhá ruka — jak pevně ještě po roce svírá dosud násadu ručního granátu! Nevyplácí se odsekávat ruce a nohy — jest tak snadno nahradit je umělými...

W. z Hulewiczův.

Max Krause: Pérokresba.

R u d o l f K u r t z

TO SE VYSMÍVÁ NĚMECKÉMU LIDSTVU

To laská svoji žlutou hůlku. Její pravá noha lehce přehozena. Hluboko vystřižený střevíc odráží chabý odlesk. To na celé kolo se směje pod svým šedivým koženým kloboukem.

Modrá žena, krátká, jde mimo. Podle ní odměřeně se ubírá světle šedý žaket se zlatou šňůrkou u skřipce, jež koketně ubíhá za ucho. Vážné tulení vousy tupým úhlem protínají tvář.

„Studenou kávou se zkrásní!“ volá žena panovačně. „Takové domácí prostředky... takové...“

Blesk ji zasáhl. Její tučné paže chňapají po vzduchu.

„Edgare!“ vybuchují praskající její čelisti. „Edgare!“ její kůže zelenavě se vraští. Země znenadání pohltila všecky šelesty. „Edgare!!“

Funí ze všech pórů. Vojenský vysloužilce vedle ní bezradně se dívá do oblak. Do Toiných pevných smě-

jících se zubů blýská jedem nalitý pohled. Všecky motory se roztočily v modré ženě. S dušným vzdycháním se žene k východu. Bezradný pohled obstarožného pána smuten se snáší na To, jež střelou vyplazuje svůj veselý, jahodový jazyk. Ó jak zmrzá jeho pohled, kterak jeho kostnaté prsty mnou ježatá vousiska. Exaktním obratem spěje za svou chotí, jež mizí v dálce, malá modrá, rozžhavená kamna.

To vybuchuje v jasný, elektrický smích. Záříc tleská rukama. Všecky stromy jsou plny veselé, živoucí hudby. Načež To naprosto zvažní. Její modré oči široce se plní ohněm. Její tenká hůlka zle syká ve vzduchu.

Jako kletba vyráží:

Ó německé lidstvo!

V županu jsi pojato a na plátěných povlacích lenošek
zplozeno.

Sladké dubnové ohně žhnou v křehkých večerech,
do nichž plosce vaše nohy tlapají za křičícími kočárky
Hniloba se řine drahami vaší krve. děcek.

Vaše lebka jest koflík nečistých střev
zkaď pošpiněn vzchází každý, byť nejzářnější obraz.

Se svou zeleninou polykáte tučnou ctihodnost.

Po každém steaku přirůstá vám masivní vážnosti

A každá sklenice piva rozohňuje duši životní.

k jejímu jásotně vzněcovanému požadavku,

tisíci hlasy dobuřujícímu požadavku německého
lidstva.

Že kalendář vyplivuje den za dnem,
prázdný jejich oblysenou touhou.

Do zelených krajín modře lemovaných laškovnými
vodami lezou jezevčici s tlustými břichy: napříč tlam
nesouce deštníky v rovnováze.

Ó neplodné lenosti, již vnada osvěží teprv,
pakli vábí někde šilhající povržení.

Ó německé lidstvo!

Symbole žravého hynutí,

fanfáro, že u vítězoslávě nad modrými časy pozůstává
nad hnilobou něhy, nad mučivým zkomíráním krásna,
kamenný mozek šosáka apokalyptického!

Bahnité ticho věčného ztrnutí.

A nad ně

zoufalství a hnus v proudech vylévajíc po krajích,
tupá oškleba německého lidství.

Toina veliká tvář jest všecka bíla. Vzduch zteplel,
množství lidí jde mimo, děcka strakatě lezou po tráv-
níku. Dvojplošník energicky hrčí oranžovými oblaky.

Německé lidstvo celebruje svoje nedělní orgie. Tlu-
menost svátku poskvvrňuje ohnilými lyrismy. Bílé par-
níky vibrují znějící citovými korutanskými písnička-
mi. Za všemi lidmi otevřené jeviště: spořádaná jizba,
osvícená žlutým světlem lampy, a před hnědě červe-
ným sofem, na němž pokrývka, bílý stůl s mastnou ve-
čeří.

Ó perlové ostrovy v zeleném Okeánu, kde kol svítících požárů křepčí pestře blyskaví lidojedi, ochotní, každého jezevčíka roztrhati bílými zuby. Sne safírových obzorů, kde ušlechtilé putující sloni drtivě se směřšňují představu německého turnéra. Po zjizvených dřevěných lavičkách se roztahují mlaskající párky. Na šedém pobřeží jdu vedle To, jejíž širé oči směle odrážejí plachetní čluny. Vlny se hrnou, slunce odpočívá, zlaté břicho výparů, teple na laškujících vodách; a tvář ztrnule vzpiatu v fialově se odbarvující obzor, tmavá madonna z pralesa a orchidejí, stojí To...

Přeložil Bohuslav Reynek.

G E O R G H E Y M

P I T V A

Nebožtík ležel samotěn a nah na bílém stole v rozsáhlé síni, v tísnivé bělosti, ukrutné střízlivosti operační síně, v níž výkřiky nekonečných muk zdálo se že dosud se chvějí.

Polední slunce jej přikrylo a dalo na jeho čele procitnouti skvrnám umrlců ; vykouzřilo z jeho obnaženého břicha jasnou zeleň a odulo je jako veliký měch vody.

Jeho tělo bylo podobno ohromnému kalichu květiny měňavých barev, tajemné bylině z indických pralesů, již kdosi nesměle by položil na oltář smrti.

Nádherné rudé a modré barvy se rozrůstaly mu po bedrách, a v horku pomalu pukala nachovou brázdou veliká rána pod jeho pupkem, z níž se řinula děsná vůně.

Lékaři vešli. Několik přívětivých mužů v bílých halenách, se šrámy a zlatými skřipci.

Přistoupili k mrtvému a dívali se naň, se zájmem, za vědecké rozprávky.

Vyňali z bílých příhrad své pitevní náčiní, bílé skřínky plné kladiv, kostních pilek se silnými zuby, pilníků, strašné baterie plné pincet, přiborky plné ohromných jehel, jež jako zakřivené zobany supí věčně, jako by křičely po mase.

Ujali se svého strašného řemesla. Byli jako hrozní pacholci kati, po rukou se jim řinula krev, a potápěli je hlouběji a hlouběji do studeného umrlce, a vyndávali jeho obsah, jako bílí kuchaři, kteří kuchají husu.

O jich paže se ovíjela střeva, zeleně žlutí hadi, a kal jim kanul po halenách, teplavá, hnilobná tekutina. Probodli měchýř, studený moč v něm svítil jako žluté víno. Vylili do velikých misek; páchl pronikavě a žíravě jako čpavek.

Ale umrlec spal. Nechával sebou trpělivě smýkati, za vlasy cloumati sem i tamo, spal.

A zatím co duněly rány kladiv mu do hlavy, procitl v něm sen, zbytek lásky, jako smolnice, jež mu svítila v jeho noc.

Za velikým oknem se rozvilo veliké, širé nebe, naplněné bílými obláčky, jež plynuly světlem, odpoledním tichem, jako bílí bůžci. A vlaštovky putovaly vysoko, vysoko v modru, chvějíce se na teplém, červencovém slunci.

Černá krev smrti se řinula po modré hnilobě jeho čela. Vypařovala se vedrem v strašlivý oblak, a rozklad smrti pestrými svými drápy se škrabal po nebožtíku. Jeho kůže se rozplizovala, břicho zbělelo jako břicho úhoří pod lačnými prsty lékařů, kteří až po lokty brodili své paže v mokvavém mase.

Rozklad roztáhl ústa umrlcova, zdálo se, že se usmívá, dumal o blažené hvězdě, o vonném letním večeru. Jeho roztékající se rtové se chvěli pod jeho přeletným pocelem.

„Kterak tě miluji. Tolik jsem tě miloval. Mám ti povědět, kterak tě miluji? Když jsi se brala makovými polmi, sama vonící mákový plamen, vpila's všecek večer do sebe. A tvoje šaty, jež se vzdouvaly okolo tvých kotníků, byly jako vlna ohně v zapadajícím slunci. Ale tvoje hlava se nakláněla ve světle, a tvoje vlasy hořely ještě a vytryskovaly ze všech mých políbení.

Takto jsi se brala, a ustavičně jsi se ohlížela po mně. A svítlna v tvé ruce se kolébala jako žhoucí růže dlouho a dlouho ještě soumrakem.

Zítřka opět tě uvidím. Zde pod oknem kaple, zde, kudy se vylévá světlo svíc a mění tvoje vlasy v zlatý hvozd, zde, kde narcisy se přimykají k tvým kotníkům, něžně, jako křehká celování.

Opět tě budu vítati po všecky večery kolem hodiny soumraku. Nikdy se neopustíme. Kterak tě miluji! Mám ti povědět, jak tě miluji?“

A nebožtík maličko se chvěl blažeností, na bílém svém umrlčím stole, zatím co železná dláta v rukou lékařů vypačovala kosti jeho skrání.

Přeložil Bohuslav Reynek.

Ludvík Meidner

MODLITBA NA PODĚKOVÁNÍ ZA TO, ŽE JSEM ŽIV.

Znova se vynořuje den za stěnami oblakův. Já ještě bdím. Na své kreslicí desce zemdlívám, má tvář šera jako bouřlivý vítr a spánek, který mne provazy omotal, padá se mne bez hlesu. Kolem okenního skla chvěje se poslední úsměv hvězd. Najednou to jásá v tomto malém prostoru. Vměšuji se v to hlasitě a poděsil jsem se, když ty se nyní blížíš, nevýzpytná hodino díky. Já na kolena! Na kolena, světe! Probuďte se, tvorové, a chvalte se mnou živého Boha.

Nyní vím, v tomto pološeru zřím váš smysl, věci a vrcholy tam venku, perutě stromův, chladnoucí svědkové

noční, odhalují najednou tvé tak hluboké myšlenky, Pane. Klid se nyní, shone a pochybování, zoufalství a dlouhá tesknost; jesti pravda, co mi dole v srdci stále klepalo; nebyly to žádné přízraky, jichž jsem se pevně držel, když mne rány světa pálily, když mi lomož dne mátl tvůj moudrý základ, drahé Bytí.

Ach, jsem zde již dlouho na této rejně tribuně. Hlava mi olysela v hučení varhan podzimův; ale mé údy tkví pevně ve svých kloubech a jazyk, oči, ruce mají svou zpitou řeč, mozková schrána má své neohrožené myšlenky, hrudník své točivé melodie napořád. O můj zadržný jásote každého dne, jenž podél alejí se táhneš pod perutnými oblaky a pod tvými hejny ptákův, ty ohněm šumící obloho. Ach, a já s tebou vcházím, s tvou milostí, Bože, něžnou střechou přikryt, jarně zahřát a oblačné nebe nade mnou nebude pro mne nikdy holým a bez tónův. Ó, kterak jsou jazykoví řečníci chudi, když tvoje činy velebí, a jaký ubohý lotr jsem já, jenž se zde opovažuji tvá díla olůvkem napsati, ze svého suchého mozku vytlačit hymny, které mají sloužit k tvé chvále.

Ó bych jen měl tvůj daleko zvučící hlas, ty zelené zvonění v údolích světa, tvůj dech, ty oblakový plamen za večerního azuru... pak by mi má bídná maličkost neřezala tak do duše. Nebylo by mi třeba tak shrbeně se plížit a po travičkách šilhat, jež mocnými hlasy tvé jméno zpívají.

Kterak tě velebiti?! Kterak ti vykoktati dík za nespočetné básně, jež ve mně jsou; sympatii k tvým pichlavým magnetisujícím tvorům. Ó, Bože Otče, tys ponořil mladému člověku ohnivý kámen prahluboko do jeho nitra. I byl jsem tužbami upoután a světová horečka a bezdný jásoť obletovaly mne po všecka léta mládí.

Lásko, opojný hukot v proudu krve, ty znění kos za nocí vprostřed léta — ty jsi mi nasypala lásky na ony mé cesty mládí. A i když byla mnohdy potřísněna ohavností a nestydatou tělesnou žádostivostí — za její doby bylo také toťto slastí a bez konce zvučícím pohárem radostí.

Ty jsi mne pozdvihla z hanby, hladila mi v slzách koupané ručky. Ty má těšitelko, naplnila jsi mi hrud' srdce zpěvy, dala jsi humor, ironii, nadbytek, zmatek, fanatické vrhání se do dne, a ó — štětec a olůvko vtlačila jsi mi hrůzně do rukou jako dvě osudových korouhví. Bylo hodin — požehnání budtež, vy podstavcové — bylo nocí velikých inspirací bez počtu v mých rozvíjejících se letech. Když se hlava trhala od trupu, když mé vidoucí ruce daleko šuměly v blankytu, oblouky severní záře a smrště kolem mne vyly, tehdá hlučela z mého štětce tvá strašlivá moc. Tehdá jsem se stal tvým nedůstojným pijanem, motajícím se kolem dokola.

Že jsem za všech těch zářících dnův dýchal směl, že za těch nesčetných nocí krev jako s vichřicí déšť v mých žilách hučela, za nikdy neznávujících nocí skloněn nad

svým stolem, kdykoliv tvůj božský žár v mé kresby vskočil — toho nelze vymysleti, ni chváliti, ni tobě věností odplatiti.

Pane, dej mi sílu. Kolem mne padají a nevztahují již svých rukou do výše. Rouhání živých vyrůstají obrovsky z jejich hrdel, jako šerední hadové. Odpusť jim, Bože, jenž naše ubožáctví znáš. Dej své milosti dštití na vyprahlou zem. Nabídni každé ulekané duši svou spásu.

Pane, Pane, dej mi svou bouři; ve mně jsou proudové živé vody. Dopřej mi žít. Buď se mnou, pro jméno své. Neuváděj mne před časem do hrobu. Neboť jsem chud a zbloudilý. Mé srdce jest rozraženo ve mně, neb ještě nic jsem nevykonal. Uběhl jsem jako stín, který byl zaplašen a byl zahnán jako plachý psík. Dopřej mi žít. Chci vydechovat tvým dechem, tvou překypující dobrotou přetékat. Na žhavých plochách budu k tobě křičet. V mých milých obrazech bude tvůj Duch hlaholnými ústy mluvit. Pod máváním tvých křídel budu malovat bez ustání.

Pane Bože, zde přijmi můj dík na mých jektavých kolenu. Toť moje úpění nyní a mé nejvyšší umění. S pažema rozpraženými v písku, září veliké hvězdy denní blaženě poléván — před tebou, Pane, chci svou šírající lásku vyznávat.

Herwarth Walden

F R A N Z M A R C

Padl nyní umělec, jemuž nemožno padnouti. Jeho říše není z tohoto světa. Ale cítil se doma na zemi. Na zemi, jež plodí živé tvory, a živé tvory nosí. Jemu zářila země, jemu promlouvala zvířata, lesy a skály. Ti všickni nevědí, co činí. Jsou smyslem země a on jim dal obraz. Podobenství. Díval se nahotě čistým okem, protože si uměl hrát, protože byl umělec. Jeho nevábil člověk, jehož by mu bylo svlékati. Který stál teprve za věcmi. Viděl věci samy sebou, jež druzí teprve jsou nuceni si zbudovati. Stanul před skalami a skály se mu poddaly. Ubíral se stromovým a les si jej obstoupil. Jemu naslouchala zvířata, a on jim dával barvy své lásky.

Lásku svých barev. Kterak se milují, barvy, nerušíme-li jich. Kterak tvary se objímají, nelámeme-li jich. Nižádný oheň nespálí hořících.

Kterak ty hoříš, Franze Marcu. Kterak tvoje oči vssávají, co jest. Kterak Bytí žhne tebou žhoucným. Kterak tvůj požár ubíjí všeliké kouzlo, jež není divem. Kterak div tebou přichází na zemi, jež jest nyní bez kouzla a zdivena: velikýma, užaslýma očima dítěte nyní patří v svět, jenž se klene nad očima všech bojovníků. Viditelný pouze velikým, užaslým očím dítěte.

Nevyspívají, tito dospělí. Franze Marcu, kdyby věděli kterak umělec je má rád, tito slepci, jimž dává světla, všecek oheň by sám sebe ztrávil, než by sžral člověka jenž sám toliko jim všem jest otcem a matkou, milencem i milenkou.

Oheň nikdy nespálí hořícího.

Země jest údolí nářku, protože víme, co činíme. Vynalézáme, čeho nehledáme. Umělci a děti nalézají, čeho hledají. Vidí, slyší, cítí. Skotačí údolínou, vidí hory, slyší hlas a pocífuji Boha. Snad klopýtnou o kořání, kopnou do něho, že ho neviděli. Ale ptáče tamo jich pozdvihuje, i jsou jedno s zemí, poněvadž se cítí na světě. Nářek se stává hlaholem. Jásot má ozvěnu. Jejich jásot. Slepci nevstávají. Hluší naříkají.

Ale ty vstáváš, Franze Marcu. Tobě byla země domovem, ale tvá říše jest na světě.

Země žije z tebe. A strom vyrůstá, jako haluze obepínají zemi, jeho lupeny modře svítí v srdcích všech lidí, z jejich květů voní hlahol v duše všech lidí, šepotá z něho v myšlení všech lidí, zpívá z něho hlas světů, hlaholí z něho světů mlčení.

Údoliny kvetou v jeho stínu.
Miluji nepomíjející, jímž žhnu.
Kterak tě miluji Franze Marcu.
Kterak mi žhneš vstříc.
Kterak ti žhnu vstříc.
Tobě, umělče Boží.

Josef Pelíšek

J E D N O M U Z M N O H Ý C H

Hlas opojený snadným vítězstvím,
mně vyprávíte mnoho o ženách,
o malých dívkách, sotva poupatech,
o jiných, přes noc plně rozvitých,
o ženách rovněž, které na loktech
už dětí sladký život chovají.
Žen mnoho různých, mnoho povídek,
týmž hlasem však je vyprávíte vy,
neb stejné všude bylo vítězství.

Je podle jména sotva že jste znal,
když dovolená vaše dala vám
se s tou neb onou občas setkávat.

Čas vážný rád má bezstarostný smích
při číši vína stále dolité,
a pokaždé tu některá z nich jest,
buď malá dívka, sotva poupátko,
buď růže v červnu plně rozvitá,
buď žena, kterou možná právě teď
hlas tichý marně volá: Maminko . . .
Vždy některá — -- a v nocích srpnových
jak víno v sklénce hovor zajiskří,
navázán hravě vine se,
co neřek' pohled, úsměv dopoví.
A pak buď šepot: Zítřka k večeru!
neb nocí pozdní spolu jdete hned,
je tichý sad a tišší labský břeh,
kde v trávě vonné řeka šumí jen,
kde náhle těla žhavě splývají.

Tak vždycky jest, tak naráz stejně vždy,
i když je poupě sotva pučící,
i když je růží, i když matkou je
a dítě její doma volá ji.
Ne že to vy jste — jiný mohl být,
jak jistě byl už, jistě bude zas,
neb mnoho hezkých nocí život má
a mnoho žen a číši dolitou — —

Hlas opojený snadným vítězstvím,
mně vyprávíte, a já věřím vám,
vždyť jednoho vy neumíte: Lhát.
Vám naslouchám já, štěstí vašemu,
vám zpřímá dlouho hledím do očí,
jež zahořely ohněm vzpomínek
a je mi smutno.

Proč, Bože? Nevím. Chtěl bych závidět
vám jednokaždé snadné vítězství,
těl obětí bych láskou nazvat chtěl,
a silou zdraví, že tak snadna jsou,
a pokrokem, že mezi cizími — —
To všechno chtěl bych, když vám naslouchám,
a je mi smutno.

Víc nežli rozum instinkt říká mi,
že něco pevně zůstat musí přec,
když na vahách se dějin národ chví
i jedinec každý v chaosu:
Rodiny zákon. Kořen svatý ten,
neb jenom z něho roste budoucnost,
jen z něho strom, nad jeho korunou
se jednou bílé ráno rozsvítí.

Chci závidět vám, toužit stejně chci,
vždyť odříkání chladnou náruč znám,
leč — nemohu.

Nač myslím? Na zem, jež je vlastí mně,
i na jitro, jež má se rozbřesknout,
neb o stromu jen vyprávíte mi,
že shnilého má cosi v kořenech.
Víc nežli vás, víc vidím nežli ji,
víc než snad těla, jež se hledají,
když duše spí:
Mně není líto poupat urvaných,
ni růží, které řekly: Šlapte nás!
ni matky, pak-li marně zaznělo
pokojem prázdným dětské: Maminko.
Leč o budoucnost naši bojím se,
a je mi smutno.

Venkov, 1. září 1918.

JOSÉ JUNOY
JOAQUÍN SUNYER

„Sa main est celle d'un peintre, mais il a l'âme d'un poète.“

I

Básník i malíř zároveň, dovedl si vážit v přírodě onoho jedinečného a tajemného prvku, jenž se rozptyluje, jako vůně, po obrysech předmětův i ze-záření barev...

Sunyer obrazností vytváří zákon harmonie. Vyjadřuje ideje v své malbě — radostné a sladce zvlněné uchvácení svých vnitřních vidin. Ale tyto abstraktní ideje přetváří zavčas v drahocennou látku, důkladnou a přísnou řemeslnou práci.

Všecko jest mu posvátno, jako v prvotním šintoismu žaponském: skály a stromy, listí a ovoce, meze i všeliká zvířata země, i všeliké ptactvo v povětří s tisíci svými tvary a bar-

vami. — Nesmírný koberec, v němž se proplétají všeliké barvy a vzhledy světa.

Sunyer dává krajině se chvěti v svém duchu, dříve než ji přenesse na plátno. Procítuje sám v sobě, jako kdyby niternou ozvěnou se odrážela v duši, tetelení hor, které má před sebou. — A proto hora dýchá a jest živa, jako bujný prs, a jest šťavnatá, po svém, jako obrovský plod...

Jeho duch očisťuje a řadí a vyrovnává rozmanité vjemy, jichž mu donášejí jeho privilegované smysly.

II

Sunyer pojal vroucí a slastné proměnění středomořské přírody. Láskyplně zpronikal své ideje s přemnohými a rozličnými tvary, jež jej obklopují. A výsledkem byl organický a těsný vztah hmoty a ducha — asi tak, jako když bytnost a šťáva země vykrySTALLISUJE v představu.

Stejnoměrná průhlednost vzduchu. Rostlinstvo radostné a tiché, nassáté volnými rythy a smyslnými kadencemi. Půvabná a milá linie hor. Košaté rohovníky a stříbřité olivy, a svěží zeleň smokvoňů rýsující se na modrém moři, neb na oné prsti, rudé jako krev, kde révy se proplétají hudebními křivkami. — A ptáci přeletující se stromu na strom. A rozkošná skupina bílých a vlnících se jehňat, sladkého pohledu. A tuto nahá žena, chvějná a zvučná nota v pokojné symfo-

nii, jasných a čistých obrysův, — květ těla, který jako by tryskal z lůna země...

III

Sunyer s podobnou lyrickou a vybranou vroucností namaloval několik podobizen.

Mladice bíle oblečená. Plavá a smavá a růžové barvy. Chová na ruce žlutého ptáka. Naklánějí se kolem ní, v ušlechtilém rytmu, sytě zelené haluze citronové... Tato malba jest vlaha a slastna dotyku očí, i svěží a navinulá patru chápání.

A na jiném obraze jiná dívka rovněž bílá*, jež mírným a poklidným gestem pozdvihá — jako oběť, miskou plnou jablek. Barva zde jest pečlivě zhnětena, jako těsto. Rozličné odstíny se odlišují pomalým a líbezným řádem po pažích a po silnější, a po zdravé tváři, ohraničené souvislou houští vlasů. Barevné plody jsou plny šťavnaté a hutné hmotnosti. Mohli bychom je potěžkati na rukou.

IV

V malbě Sunyerově pozorujeme, že barva zřídka kdy jest přezrálá. Není tedy v jeho díle rozkladného zárodku, jež obyčejně pohotově v sobě nosí přílišná vyzrálost. — Jest jeho malba bohata i střídma zároveň.

* Hortensie. Náleží p. Barbazangesovi.

Zřejmé zájmy měřické, jež označují nejnovější jeho díla, jsou logickým a nutným důsledkem zvláštního vývoje jeho umění. Abstraktní bádání nedává proto umělci zapomenouti na „*son grand amour ingénu de la vie, des êtres et des choses pour eux-mêmes, source de tout art.*“ — Růže uchovává, i v geometrických obrysech, svoji přirozenou vůni.

Ze španělštiny přeložil Bohuslav Reynek.

JOSÉ JUNOY
JOAQUÍN TORRES-GARCIA

I

Malíř vybraného a čistého pojetí. Neužívá barvy jako rozkošnické, smyslové záminky, leč aby v přehledném rytmu odstínil rozličné roviny a výhodně ohraničil postavy v prostoru. Několikrátě přec však si zamaloval tučně, a dal aktům a krajinám viditelnou, hmotnou hutnost. Po čem však vroucně touží, toť rozptýlití pokojné a vyjasněné ideje čirou, křehkou a slastnou malbou — okřídlenou průsvitností jeho duchovních vidin.

II

Velmi zvláštní a význačno jest Torres-Garciovo období zvané *romantické*, s oněmi nyvými zahradami, v nichž modře a zelení hrají hudbou tolik důvěrnou i dekadentní. — „L'âme de Chopin dans l'air rôde et l'âme de Verlaine aussi. . .“

III

Ihned na to Torres-Garcia se poddal vlivu benátských komposic. Z šerých hmot křovisk plane jantar nahých těl i živoucí barevnost šatů, dle vzoru naučeného v Giorgineovi a v Titianovi.

IV

Ideje znenáhla se vyjasňují, jako jeho malba — krůpějemi chápání již čistými. Pozorujete větší poklid a tišší a odevzdanější rovnováhu v jeho obrazech. Barva, vždy očistěnější, již splývá s citem. Linie obrysů jsou zpronikány bytností myšlenek.

V jedné krásné komposici dvě zpola svlečených žen, u moře. — Strom, pomorančovník, zbudovaný pokojným rozložením listoví — připomínajícího starých koberců.

Celek má mdlou barvu měňavou a líbeznou — jako tunika serafínova.

V

Torres-García v posledních svých malbách patrně se vzpírá, a stroze, své bezbarvé a přejemnělé někdejší technice. Zobrazuje v drsných, hrubých a hranatých

rysech pokojné synthese venkovských prací. — Statné ženy naplňující u studny své džbány. Sedláci jdoucí s pluhem, jenž hladce projíždí tučnou zemí — jako nůž jenž ukrajuje černého chleba. U starého pařezu kmet pozdvihující ruky rhapsodovým gestem. A mužové i ženy česající plody se stromů s důvěrou plnou mízy a poklidu — jako vykonávající posvátný úkon.

Torres-Garcia mluví k nám v těchto obrazech tímž způsobem, jako v dřívějších svých malbách. Hlas je snad vážnější, a hlubší a lidštější všeobecný výraz. — Viditelnou strukturou je zdůrazněno, co prve bylo čistoty a božskou bledostí a ideálním souladem. Ale idea jest vznešená jako vždycky. Úsilí jest urozené. A styl, přes svoje mechanické nedostatky, jest povýšeně nadsmyslný.

Přeložil Bohuslav Reynek

LEKTÁNÍ V UŠI

Navštívení Panny Marie, 1918.

Vypravují mi domácí: Staroříšský farář P. Š. R. na svatého Petra a Pavla, kdy jest pouť v Nové Říši, vedl procesí lidu ze Staré Říše nikoliv do Nové, nýbrž do vsi Rozseče za P. *Petrem* S. Opatský kostel svatých Petra a Pavla v Nové Říši jest mateřským kostelem Staroříšského, jest hodinu vzdálen na pohodlné silnici, slavná velká opatská Mše konána byla skoro v prázdném kostele, jak dosvědčují ti, kdož přese vše tam putovali, a farář, premonstrát z opatství Novoříšského, vede lid do vsi faráře, premonstráta z téhož kláštera, jen proto, že se jmenuje Petr. Lid tam zůstal až do večera, „přes hostinu“, vysedaje na návsi a okolo chalup, čekaje na požehnání. A koruna „hostiny“: Když se již chystali na požehnání, jde farář Rozsečský P. Petr S. vstříc lidu ke kostelíku a s bolestnou tváří jim oznamuje, „co se mu ještě nikdy nestalo“; ztratil se mu právě klíček od svatostánku a nemůže jim tedy udělit požehnání. By tedy šli domů a požádali svého p. faráře o požehnání až doma ve Staré Říši. — Svatý Norbert, jenž zde zůstavil tuto premonstrátskou rodinu, byl

zvláštním ctitelem Nejsvětější Svátosti... Zdá se, že jim brzy odzvoní...

Z psaní jisté vyznavačky: „Víte-liž, že La Salettu si vypůjčil ode mne pan děkan, pravě, že mají od papeže zakázáno se o ní zmiňovati? Vrátil mi ji tak tichounce bez jakékoliv poznámky — po jednom děvčeti; byla jsem tomu velmi povděčna. Kráčím nyní tak nějak neohroženě vpřed za svojí sladkou láskou...“ — Papež zakazuje děkanům zmiňovati se o La Salettě! Nová fáse pokrytství těchto podvodníků!

„*Naše Řeč*“. Čtu ve Venkově charakteristickou anekdotu o správném mluvení:

Pan Emil Šolc jest mimo jiné i nakladatelem časopisu „*Naše řeč*“, v kterém se očišťuje jazyk český ode všech zlozvuků, germanismů a jiných špatností. Redakci listu onoho má v rukou kruh učených pánů. K jednomu z nich vypravil se p. Šolc po vydání prvního čísla „*Naší řeči*“, aby požádal ho o potřebný peníz na tisk atd. Přinesl s sebou zároveň exemplář onoho časopisu.

Učený pán vzal výtisk do ruky, přemrskl bystrým zrakem obálku a dole četl:

Nakladatelství: E. Šolc, Karlín. Zamračil se a ptal se přísně:

„Pane, čím je to nakladatelství?“

„Moje, prosím!“

„Nu — jak se jmenujete?“

„Emil Šolc —“

„Tedy je to nakladatelství Emila Šolce a ne Emil Šolc. — A kde bydlíte?“

V Karlíně —

„Nu tak! A proč zde stojí: Emil Šolc, Karlín?“

Pan Šolc se zapýřil a vykládal: „To my to máme už tak zanešeno v knihách —“

„Nic nemáte zanešeno!“ zahřměl učenec — „slepice zanáší — vy to máte zapsáno —“

„Ano, ano. Ale já to tehdy předal advokátovi —“

„Nic jste nepředal —, vy jste mu to odevzdal, svěřil — předává se jen hokyně —, když dává nazpět drobné —“

„Nu ano, ano, ale já bral ohled —“

„Nic jste nebral, to by vás zavřeli. Vy jste měl jen zřetel, hleděl jste k něčemu —“

Pan Šolc vypulil oči — a zmlkl nadobro. Pot se mu vychrlil na čelo —, bál se už promluvit. Ba ani o peníze si už neřekl. Smuten ubíral se domů, tam, kde je nakladatelství Emila Šolce v Karlíně, čili, jak je v knihách zapsáno: E. Šolc, Karlín.

Noe.

Vysokoškolští profesori státními zaměstnanci. — Píše „Venkov“ z 3. července 1918.: „Z Vídně 1. července. Ustanoveními úřednické a učitelské služební pragmatiky zlepšily se po mnohé stránce platové poměry těchto kategorií *státních zaměstnanců* . . .“ Věru, zdravě selsky vyjadřuje se tento agrární orgán. Zastupitelé bývalých „svobodných umění“, potomci slavných někdejších magistrů, honosících se svou svobodou, *erárními zaměstnanci*. A věrně mluví, neboť i my tak vidíme: z pánů doktorů a profesorů středních i vysokých škol stali se erární zaměstnanci!

Z dopisu 17. srpna 1918. — P. Prokop P. divné koná věci od té doby, co přijal k sobě A—i! Mně píše, bych „nepočítal na jeho přátelství“, že jeho „styky se Starou Říší jsou již dávno přerušeny“, že překladů našich nechce, „poněvadž originály jsou lepší“, že „se modlí, bychom se sjednotili s Církví svatou v duchu svatém“; to by ostatně nebylo to nejhorší, neboť takovými plky často nás častují zákonníci a farisejci. Ale on píše i takovéto mystické věty: „Já, její (t. j. A—in) zpovědník, oznamuji, že A—e, která byla v Říši, jest nečistotou Vaší, t. j. všech osob, co jsou v Říši, obtěžkána jako beránek.“ A píše tyto tajemné roztomilosti třetí osobě. Považte, že to mluví jako *zpovědník*, že mluví cosi, čemu naprosto neznám podkladu, ale co přece tak na

venek projeveno činí dojem, jako bychom si zde A—i jeden chlap po druhém podávali z rukou do rukou jako námořníci Marii Egypťskou před jejím obrácením, atd. Snad bez dlouhého psaní poznáváte obludností, jichž se dopouští P. Prokop, neopatrný a nezkušený, který po svém patronu má aspoň vědět, že ďábelstvu dlužno utíkat, nechci-li ho vymítat nebo neumí-li s ním *orat* jako svatý Prokop...

Z dopisu přítele: „Že P. Prokop P. byl vzat k vůli A—i ze Sv. Kopečka na Strahov, již víte? Měla totiž jakési vidění, že tamější probošt umírá nebo co nevidět umře, či tak nějak. Svěřila se s tím P. P. a ten se ani nešel podívat, je-li to pravda, vzal Nejsvětější Svátost a šel pána zaopatřit. Ten však patrně je rád na světě atd. a také se mu nic smrti podobného nestalo ...

Zápis o výsledku p. Jos. Floriana starostou p. Josefem Kvasničkou v záležitosti trestů uložených pro opětovné zanedbávání školní návštěvy a ve věci přípisu předsedy místní školní rady ve Staré Říši p. faráře Štěpána Rajdy.

Podepsaný prohlašuje:

I. K ustavičnému zbytečnému předvolávání a pohrůžce trestem podotýká, že dětem svým poskytuje podle svého svědomí řádného soukromého vyučování, k čemuž má své nezadatelné právo.

II. Osočení p. faráře Štěpána Rajdy, že by „*ostentativně*“ neposlouchal nařízení okr. šk. rady, odmítá, poněvadž jeho činy vyplývají z pevného přesvědčení a nikoliv ze vzdoru a pouhé zvůle.

III. Panem farářem podmítaný výrok, „že by *Jos. Florian přetáhl pana inspektora Ždímalu holi*“, zakládá se na této události:

Pan inspektor Ždímal navštívil nemocného Josefa Floriana a hovořil s ním. Když pak odcházel, řekl mu Josef Florian: „Škoda, že tu nemám hole.“ „Co je, zapomněl jsem si tu hůl?“ obrátil se pan inspektor ode dveří. „Ne, chtěl jsem Vás jen vyprovodit“, dodal nemocný ze svého lůžka. Na tuto příhodu se pan insp. Ždímal zajisté pamatuje a sám ji dosvědčí.

IV. Jos. Florian se nadobro nepamatuje, že by se o řízení okr. šk. rady vyslovil jako o „*komedii, které již má dost*“.

V. Pokud se dotýká onoho výroku, jakýchsi přívrženců, kteří mluví o slavné okresní školní radě jako o „*pánech, kteří by jim mohli vlézt na záda*“, k tomu může Josef Florian říci jenom tolik:

Žije nadobro osaměle a nevyhledává, aniž si je vědom přívrženců, kteří by se takto vyjadřovali. Ví-li snad pan farář Štěpán Rajda něco bližšího o této věci, nezbude úřadům, než aby se obrátili k němu. — Ve Staré Říši, 19. srpna 1918.

Josef Kvasnička,
starosta.

Josef Florian.

Z bezděčné korespondence. — „... Vážím si pana kanovníka proto, že nám dovolil ve svých archeologických pracích nahlédnouti do posvátných pokladnic našich předků. Ač bych to sám jinak vydával, přece jsem mu vděčen i za to. Ale ani za mák se mi nelíbí ono opovážlivé předělávání bible, o čemž jindy a jinde. Nelíbí se mi též ten chystaný bibliografický slovník a velmi bych si přál, a kdybych mohl, přičinil bych se, by tam našich edic nebylo zmiňováno. Zvláště však nelíbí se mi to zaryté požadování „krámských cen“ u našich knížek. Což jste nevypozorovali, že vydáváme — jak bych to řekl? — z milosti? Že „krámskými cenami“ bychom brzy dokleпали? Nebýti nadšených duší křesťanských, které postihly v našem podnikání něco více než jen pouhé vydávání knihkupeckého zboží, dávno bychom složili krámek a ustranili se z národa československého do odlehlých koutů země „mezi pokorná hovádka“. Onehdy mi poslala Marie Fil., vídeňská služka, 800 K! A to jest jako krůpěj do hrozných nynějších výdajů. Chcete mermomocí, abych „prodával“. Ale jak žíti? Prodám knížku za 10, 15 K, a za kus chleba, mléko atd. vydám sta; a kdyby člověk jen špetl nějakým ohrazením se proti tomuto strašnému vydírání, zhyne hladem. Jak tedy možno v takové době lpěti na „krámských cenách“? Namítáte mi knihkupce, jimž knihy „prodávám“. Ale zapomínáte, že jest rozdíl, prodávám-li bídou dohnán a prodávám-li dobrovolně. O-

statně potřebujeme knihy i jiné než jen své, proč si tedy nevyměnit? Věřte mi, důstojný pane, že nemám ani za mák úmyslu někoho „obtáhnouti“. Sám znám žádost knihy a jsem tedy povinen propůjčiti svých, u koho se s toutéž žádostí potkám, bez dlouhých zpytování peněženek.

Ale u prelátů jsme zvykli na bohaté důchody. Kanovník Mlčoch v Olomouci odkázal hrozné tisíce institucím zednářským. Z toho usuzuju, že takoví obročníci mohou časem pustiti nějaký groš chudým odvážlivcům, kteří se v národě odpadlém ujali málo výhodné práce nějaké aspoň roucho utkati nahotě Matky Církve, v našich vlastech tak zotročené.

Jak by bylo krásné, aby jeho Milost sáhla poněkud do zásuvky a bez velkého počítání, jak to právě nahrábne, vyklopila velkodušně „na podporu dobrého tisku“ hrstku těch nynějších znehodnocených papírků. Papír špatný za náš papír dobrý! Bylo by to pak opravdu z milosti, viditelné i neviditelné!

Nahlas do šeptů v zálohách. — O „družstvo“ jsme se již jednou pokoušeli a nešlo to. Což se na to zapomnělo? Ať z mínění dobrého (špatného nemohu podezírat) ať z vidění výhod sebe lákavějších, nikdy není dobře raditi se za zády „moci klíčů“. Či se hřeší již na moje „ležení“? „Moc v nemoci se dokonává“, praví svatý

Pavel a moje *ležení*, s pomocí Boží, jest ještě dobře *válečné*. Dnešnímu egyptskému světcí Pafnuciovi (psáno 11. září 1918) nevadilo vyříznuté koleno („et sinistro poplite exciso“), by bojoval dále proti Ariovi, a bylo to asi o to vzteklejší bojování, oč jsme my méně Pafnucii nebo Arii. Všechno, i zrada a spiknutí sesouvá se v jakési mrzáctvo, že nač jindy bylo „útrpné právo“, dnes stačí jen útrpný úsměv... Máte zdravý smysl a uchováváte si střízlivé vidění. Nestačí to sice k útoku, ale v záloze, jak vidím, jest to velmi dobré...

Vážený pane, Knihy Vám posílám, ale účtu, jak si přejete, nikoliv. Nemáme účetních. Kdo má peníze, rád nám pomůže, uvidí-li dobrotu Dobrého Díla. Neuvidí-li, knihy nám vrátí (nač by mu byly?), nebo je ukradne a prodá (aspoň tak nepřímou přec jejich cenu uzná!). A kdo peněz nemá, měl by býti zbaven toho, čeho si přeje, jako my si přáli? Právě pro tyto chudé, „kteří umírají žízní na březích proudů Ráje“, rádi vidíme, když někdo hlouběji sáhne do kapsy a dá více než bývá na krámku. Ale sami kapes neomakáváme...

Z polní pošty: — „Rád bych si doplnil Dobré Dílo a proto se k Vám obracím. Činím tak proto, že ačkoliv řadu svazků jsem získal prostřednictvím pražských

knihkupců, jsem toho mínění, že knihy takového rázu jaké vydáváte, tímto prostřednictvím mezi vydavatelem a čtenářem, kteří oba své knihy milují, jsou v očích obou vlastně znehodnocovány. Mám sice velikou úctu před tím ušlechtilým druhem obchodníků, kteří nezištně zaopatřují hladovící a žíznící lid duševní aprovi-
sací a při tom si zcela nevinně mastí kapsy, což jest vlastně životním povoláním všech rozumných lidí: ale vědomí, že na př. Život Panny Marie byl brán z ruky do ruky — a jaké asi ruce to byly! — a dryáčnický doporučován, nežli našel místo mezi mými knihami, — toto vědomí jest mi opravdu trapným. Ale bylo mou chybou, že jsem se neobrátil přímo ku prameni, a této chyby chci se alespoň pro příště vyvarovati...

Z téže výpravy za válečnými vavříny: ... Divíte se mé účasti na díle Vašem a Vašich spolupracovníků, ač tato není ničím zvláštním. Mohu-li býti členem spolku posluchačů strojního inženýrství a přispívati při vydávání prací a děl, které mají mi dáti vědomosti, potřebné k budoucímu povolání, tím přirozenější jest zajímati se o dílo, které podává bohatý materiál ke studiu otázek, jež považuju za nejvyšší a nejdůležitější problémy, jaké mohou zmítati duši každého myslícího obyvatele naší domýšlivé zeměkoule. A dílo vaše jest jedním ze vzácných...

Ještě v poli: — Též zodpovím Vaši otázku o polském překladu Zjevení a Bloye. . . Snad by se vděčné úlohy té ujala sestra mé přítelkyně, která jest učitelkou v malé vsi mezi Rzeszovem a Sanokem a pokud vím, i literátkou, sice skromnou a tichou, ale povahou i smýšlením hodící se za překladatelku jmenovaných knih. Zeptám se a budu hledati; obrátím se ještě na některé své vhodnější známé, kterých mám dosti mezi Krakovem a Lvovem, i v Lublíně.

V této době, kdy v nešťastné Polsce řadí tisíce exemplářů Ewersovy „Alrauny“, úžasné, perversní pitominy, kterou v polském rouše předložila svému národu paní Jadwiga Przybyszewska (úvodní omáčku uvařil k tomu její satanický pan manžel, který tu germánskou slátaninu chválí — proč a zač, ví jen on sám), v této době bylo by dílo Bloyovo jistě útěchou vyvoleným a bodem obratu pro četné z myslících zvědavců.

Snad by tam nalezlo Dobré Dílo více čtenářů než v naší zbříděné inteligenci, která sice zná Bloy, Hella a jim příbuzné autory, — neboť neznati jich není moderním, nehledě k tomu, že připomenouti si ve vhodné chvíli dvě jména dovede každá paměť — ale čísti je, tomu se bezděčně brání, neboť v jejich dílech skrývá se náboženství, které, přes to, že jest živlem, s nímž naše pokrokářské století již dávno súčtovalo, zůstává postrachem těch, kteří „se osvobodili od předsudků a pověr“.

„... ale čisti je, tomu
se bezdečně brání.“

„Ctěná Miluše S. Seznamu knih nemáme. Naší orientační edicí jsou tato Nova & Vetera.

Vzadu ve svazečcích jsou mezi jinými i lístky o knihách Dobrého Díla. Že jste marně hledala po časopisech, nedivím se. Vyhýbáme se veřejnosti, bychom se nestali „dušemi veřejnými“, proti nimž jest z části naše podnikání namířeno. Co tu a tam v časopisech o nás zmíněno, jest od neznámých dobrodinců, jimž příliš vděční nejsme. Podepisujete se „dcera starosty města L.“ Pobídnut tímto slibným zaměstnáním rozjímám: Starosta města L., ah, toť zajisté velký pán! Vzpomínám maně z římských dějin oněch vzácných patricijských dcer, jež přes svou vznešenost rodovou byly dosti chudy, by potřebovaly Krista, a věru přál bych Vám, byste i Vy objevila v sobě tolik žízně duchovní, byste námi nepohrdla ...“

— — —

Písmo svaté kterýmsi prorokem varuje *doufati v člověka*, ale kterak osuhlejší jest *doufati v buržou*!

Hilaire Belloc
od Ernesta Marriotta.

Paul ERNST

Paul ERNST, **PRINCEZNA VÝCHODU**. Novely. Přeložil Bohuslav Rejnek. Dobrého Díla sv. 51. Ve Staré Říši na Moravě. Vytiskl dvojí barvou Fr. Obzina ve Vyškově. Formát 12 X 15 cm, str. 192.

„... V moderní době platila novela pro svou krátkost za kusý výstřih života nebo za popsání nějaké citové epizody. Naproti tomu Ernstovy novely vždy obsahují celý osud člověka, vždy celou báj života zhuštěnou do několika stránek. Tím se stává, že novela nepopisuje života, nýbrž znamená jej, skorem jako symbol; vždyť každá báj, která kdy v lidstvu vznikla, je jako symbol nebo věčný obrazec života nebo některé lidské vášně. Ernstovy novely nejsou tedy jen příkladem snahy po pravidelné formě, nýbrž i dokladem návratu nového básnictví k věčně čisté činnosti bájivé, jež byla v minulém vývoji literatury nahražována jinými cíly...“ — J o s e f Č a p e k.

Codex Juris Canonici

CODEX IURIS CANONICI Pii X. Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus. Praefatione, fontium annotatione et indice analytico-alphabetico ab Emmo Petro Card. Gasparri auctus. Romae. Typis Polyglottis Vaticanis MCMXVII. — Formát 17X26 cm stran 780. Cena mimo Itálii neváz. 20 fr., váz. 22 50 fr, v kůži 25 fr, v perg. 26 fr.

Plných dvanáct let pracovala komise o kodifikaci církevního práva. Potřeby církevní kázně vyvolaly bez počtu konstitucí papežských a dekretů církevních sněmů, které se dle dob, osob a vztahů doplňovaly, rušily a měnily. Na popud papežův nebo z potřeb a úsilí soukromého bývaly svaté kanony čas od času sbírány, srovnávány, kodifikovány. Ale i sbírky už tak vyrostly a zákony tak se proplétaly, že ani zasvěcenci jich plně neznali. Proto už se všech stran voláno do Říma o kodifikaci univerzální. Svatý Otec Pius X. ji podnikl. Kardinál Gasparri, v němž se soustředila činnost komise, vypisuje v předmluvě Kodexu, jak pomocí nejvýtečnějších právníků a celého episkopátu sestavena kázeň církevní ve 2414 jaderných kanonův. Benedikt XV. právo uveřejňuje a ustanovuje zvláštní komisi na jeho vykládání.

Jest pozoruhodno, že toto vyvrcholení psané kázně objevuje se v době vyvrcholení nekázně, v době náboženství vylidněného, plemene Satanova nejhoršího. Jistě na vyvážení žádosti Boha po kázni dokonalé.

chování dítek

Dnes večer, když Johanna vložila mi do náručí Magdalenku, upozornil jsem ji, kterak jest prospěšno nositi na blízku srdce některé z těchto nevinnátek. Jest, jako byste chovali ostatky mučeníků. — Leon Bloy, *Můj Deník*, 19. května 1897.

Georg MUNK

Georg Munk, *Die unechten Kinder Adams*. Ein Geschichtenkreis. Leipzig, Inselverlag, 1912.

Dobrá a hutná epika. Dílo poctivé.

odvolání k Svaté Stolicí

Codex iuris canonici, *Benedicti PP. XV auctoritate promulgatus*. Canon 1569.

§ 1. Primátem Římského velekněze má každý věřící v celém katolickém světě plnou volnost svou při, buď soudní nebo trestnou, na jakémkoliv stupni soudním a v jakémkoliv stavu sporu vznést k Svaté Stolicí k prozkoumání nebo ji u ní zavést.

§ 2. Ale rekurs podaný u Svaté Stolice nepřekáží nikak soudci, který již při projednávání začal, vyjma hylo-li apelováno, v užití soudní moci; ten tudíž může vésti soudní řízení i vynést pevný rozsudek, ač nebude-li známo, že Apoštolská Stolicí při potáhla na sebe.

Ivan CANKAR

Ivan Cankar, *Tři povídky*. Přeložil dr. Bohuš Vybíral. „Pestré Květy“ sv. 8. V Praze u Neuberta, 1918. Svazek (17 cm × 12 cm) o 270 stranách, za 5 K 60.

I nábožným křesťanům četba velmi užitečná, poučná; neboť Cankar trpí pro spravedlnost a miluje chudé, opuštěné, nemocné, nešťastné. Kromě toho Cankar jest umělec jemných rukou a vzácných vynálezů. Pozoruhodný jest v něm živel národní. Učili jsme se o Kraňsku v zeměpise, četli jsme o tamnějších krajinách a lidech u jiných spisovatelů, ale teprve z Cankarových povídek pocítíte vlastní púvaby země slovinské a závan domácího vzduchu. Z některých obrazů jakoby na vás dýchla celá století její minulosti. — Překlad jest velmi věrný slovinštině a velmi dobrý češtinou

Vladimír ŠINDLER

Vladimír ŠINDLER, **LETNÍ NEDĚLNÍ DOPoledNE**. Olejová malba
37 cm X 40 cm.

Průčelí domu s přívratím. Bílé tyto zdi svítí zpod košatých stromů a dívají se jedním oknem, jež zrcadlí svými horními tabulkami blankyt nebeský a v dolních chlubí se nachovými květy bazalek. Jest žlutě zarámováno. Slavně rozložitému, oranžovým ornátem vrat zakrytému romanskému výklenku assistuje menší výklenek s dvířky rovněž oranžovými. Toto okno, vrata i dvířka jsou zavřena a dobře zastupují k oživení obrazu nepřítomné domácí, usebrané teď na mši v kostele. Za ně na venek tento dům v letním slunci a stínech žije svátečností a odpočinkem s veškerou okázalostí. Ani psa neviděti před dvířky, ani drůbeže, ani nářadí. Před domem jest toliko kus prázdného návsi s trávníkem a kus holiny bez trávníku, narůžovělé jako pleť umyté tváře země. Tmavě fialové stíny splývají s kaštanu a třepí se na zameteném předdomí a opírají se o bílou zeď jako fialové noty šumařských partesů nedělního pokoje. Skutečnost takto zbásněná, tato úmyslná volba neživých věcí, by se jimi vyjádřila slavnostní stránka života, jest krásným snem. který přenáší diváka do těch uplynulých dob, kdy celý týden se pracovalo proto, by se mohlo v sobotu ukliditi na svěcení příštího dne. Tomu arci již dávno a obrazu porozumí jen několik nostalgických snílků minulosti.

František KOBLIHA

„Dnes, stojíce před souborem dosavadní Koblihovy pilné práce dřevorytecké (v Rudolfinu), neubráníte se hořkému pocitu rozčarování (proti ranným jeho dílům). Všude též tvarný výraz: stejně členěné, drolivé shluky temných skvrn a pečlivá soustava rovnoběžných bílých vrypů. Krasově holé, příkře se svažující skály, stejnoměrně zvlněná krabatina dále, strohá, jakási bezcharakterní kulisa stromu, mátožné, lidské silhouety povážlivé anatomické skladby, prudký efekt bílé, rozstříklé skvrny měsíce nebo vody — toť tvarová zásoba, v níž se vyčerpává tvarová fantasie... Citovost Kobliha hraje na jediné struně, kovově chladného zvuku, ještě přitlumeného dusítkem, struně bezúčelného smutku. Zazněla ryze v prvním díle „Pozdě k ránu“, dnes stejně svěžím a přesvědčivém. Měříme-li jím pak ostatní práci, není v ní růstu ani do hloubky, ani do šíře, je nikoli rozmnožením, nýbrž rozmělněním nesporného, ale úzce omezeného uměleckého fondu...“
(Josef Marek ve „Venkově“ z 3. července 1918.)

kouření

Rozhodnutí již nekouřiti. Obětuji za duši kteréhosi zemřelého tento zvyk, tuto vášeň třiceti pěti let.

(Nemyslím, že by bylo možno podrobiti se tvrdšímu pokání. Sestara jsem se tímto nesmírným úsilím. Po šesti letech ještě tím trpím. Jsem u s t a v i č n ě k u ř á k e m, ano i kuřákem vášnivým; jenže jsem nevykouřil cigarety již více než dva tisíce dní. P r o s i n e c 1903.) — Leon B l o y, *Můj Deník*, 16. prosince 1897.

protestanti

Karakteristické rysy protestantů, ať si náležejí kterékoliv sektě. Nenávisť pokání, láska ke všemu, co je snadné, obludná lhostejnost ke všemu, co jest krásné. „Kouřiti svou dýmku před Tváří Boží!“ pravil mi kterýsi profesor Grundtvigský. Jejich snášelivost, ostatně klamná, není než neslýchanou nepřítomností; Absolutna, ďábelským opovržením Podstatou. — Leon B l o y, *Můj Deník*, 6. března 1899.

sebevražda

... „Sebevražda jest nejen hříšna, ale hříchem v naprostém absolutním smyslu. Jest nejzazším zlem, odpírati účast na bytí; odpírati přísahu věrnosti životu. Člověk vraždící člověka vraždí člověka. Kdo však vraždí sám sebe, vraždí všecky lidi; on, co na něm jest, vyhazuje svět do povětří. Jeho čin jest horší (symbolicky uvažován) než jakékoliv násilné smilstvo nebo dynamitový atentát. Onť ničí všecky stavby; on znásilňuje všecky ženy.. — G. K. C h e s t e r t o n. *Orthodoxie*. (Prapor světa.)

nervosita

Často jsem si myslel, že nervositu, s níž se teď všude setkáváme a jež má takový ráz mámení ďábelského, bylo by třeba vymítati exorcismem. Uhynutí vůle, časté puzení k sebevraždě, jakž nepoznati Nepřítele po takových známkách a též kterak neviděti, že tento neduh, tak zcela neznámý před rokem 1864, rozplěmenil se zvláště od démonického zavedení r o z v o d u ? — Leon B l o y, *Poutník Absolutna*, 31. srpna.

Richard SEEWALD

Richard SEEWALD, **RUHENDER STIER**. Radierung 13,5 × 16, 30 nummerierte Drucke. Voll bezeichnet, 1917. (U Goltze v Mnichově r. 1918. výtisk umělcem podepsaný za 50 M.)

Spodní polovinu obrazu v celé šíři vyplňuje mohutný býk, pokojně ležící mezi šťavnatými lupeny pískních zelin. Nad ním v stínoví rovněž velikých dužnatých rostlin hoví si telátko. Vzduchem obrazu proudí tichý větřík, ovívající hovádka a čeřící traviny, kymácející stonky a ohrnující čepely srdčitých listů.

Tímto „Odpočívajícím býkem“ dospěl Seewaldův styl při kresbě zvířat své krásné zralosti. Jest to dokonalé zornamentisování přírody, nikoliv ve smyslu dekoračním, nýbrž jakožto výraz spořádané živoucnosti, která v nazírání přírody vyrůstá jako umělecká pravda. Přímý a přesvědčující účinek suché jehly spočívá na takto vyvozené rovnoměrnosti pohyblivého života přírodního. — Jest to vynikající kus moderní grafiky. Bylo tištěno 30 číslovaných výtisků, na krásném rýhovaném holandském papíře s širokými okraji.

Gilbert K. CHESTERTON

Gilbert K. CHESTERTON, **PROSTOTA OTCE BROWNA**. Z angličtiny přeložil Antonín L. Stříž. Svazek (16 cm × 12 cm) má 284 stran. Titul a obálka tištěny černě a modře. Na listě mezi titulem a patitulem dřevoryt. Upravil Jaroslav Benda. Dobrého díla svazek 49. Vyšel ve Staré Říši na Moravě v srpnu 1918.

Otec Brown jest katolický kněz, zvláště vynikající v pastorači těch, kdož mají něco s pátým přikázáním: vrahů, přímých, strůjců vražed, i sebevrahů. Jest v těchto otázkách jaksi odborníkem a tam, kde nejzchytralejším detektivům stojí rozum, osvětlí záhady prostota Otce Browna. Jeho methodou jest právě prostota, odlesk milosti dle katolického učení, jež zastupuje. Neboť takový jest paradox: Positivní lidský duch oddává se rád fantastům a romantismům při spletitých kriminálních událostech. Otec Brown však byl od přirozenosti tupý a obyčejný jako hnědé haleny Trenčínského drátaře, ze sukna přírodního barvení, odhalí zločin právě tím, že zůstává on sám a zavede i ostatní na stanoviska rozumného pozorování, ukazuje tak, že pozorovati a tím vědecky pracovati umí správně jen katolík a to z povahy věčných principů svého náboženství, na nichž jsou zbudováni základové země i společnosti. Že i jiné hlubiny jsou zde otevřeny netřeba poznamenávat.

Erich HECKEL

Erich HECKEL, **KINDER AM OFEN**. Lithographie 1916, 28 × 22 cm — 30 Abzüge, voll bezeichnet. (U Goltze v Mnichově r. 1918, výtisk umělcem podepsaný za 60 M. —)

„Děti u kamen.“ Není zde někdejší útulnosti „na peci“. Není zde někdejšího kachlového krbu, vrhajícího široké záře na stěny. Jsou zde jen moderní litinová černá kamna, hrubého továrního díla, s ohněm zavřeným, s dlouhou nastavovanou troubou, která nevkusně protahuje se jako had od kouřivých kamen celým prostorem světnice až do komína. Kromě kamen jsou zde dvě chatrné židle a stolek. U ohně trouby pak stojí a zhřívá se chlapec se stařeckým výrazem v tváři. Nejdojemnější částí na této lithografii, pracované schválně jakousi „bědnou“ technikou, jest skupina tří děvčátek, vytepaných bídou do vzácné něžnosti. Trpícími tvářičkami prokmitá blahé uspokojení z ohřívání, byť tvrdým sálavým teplem ze sprostých litinových kamen. Jest to chvíle zapomnění, jakési „vyvlastnění“. Nezkrášluje, čeho nelze zkrášlit, ale unikají dětskou fantasií do jiných vlastí a nudné a šeredné okolí rozplývá se jím a prchá jako dým...

Vladimír ŠINDLER

Vladimír ŠINDLER, **KOVÁRNA NA VEČER**. Olejová malba 26 cm × 35 cm. V srpnu 1918.

Motiv (ze Staré Říše) jest zcela prostý. Táhlý dům s třemi okny, k němu přilehlé vedlejší přístavky, kolničky a branky; přes fialově ztemnělou střechu vykukuje rudá kopulka radniční věžky. Vše to, odvracejíc se od navečerního nebe, opalujícího nažloutlou jasností „po žních“, zamýšlí se již do šerých stínů soumraku, odtud z kovárny kradmo se rozlézajících po celé dědině. Mimo takové věci chodíme denně, celý život, a nevidíme, co kouzla tají se v prosté skupině zdí a střech. Jest třeba objevitele skrytých krás zastrčených uliček a zákoutí, žijících svým životem a odívajících se měnlivými půvaby s postupem slunce od jitra do večera, a takovým objevovatelem jest skromný autor tohoto díla.

ROZHOVOR

J. BARBEY d'AUREVILLY, *Myšlenky uvolněné*.

XCIX. Kníže de Ligne nazýval rozhovor největším půvabem života, a měl pravdu. Jest to jediná věc, které bych obětoval vše.

Zajisté! Vladař ten — k němuž cítím nejzbabělejší náklonnost přes jeho zločiny, jež počítám na prstech, a mám pro něho snad i jedenáctý prst, jako Anna de Boleyn, — zajisté! Vladař ten znal se v zábavách, neboť zkusil všech a říkával:

„Jediná věc, která vyváží strast života, cit, který zůstává svěží jako červánky, když všechno zvadlo na všech červáncích, na nichž jsme si pochutnávali, toť rozhovor s člověkem duchaplným, který umí rozmlouvat.“

Missionář HUC

Leon BLOY v denníku „*Čtyři Léta Zajeří*“, dne 28. dubna 1901:

„Líbezná a posilňující četba *Cesty po Tatarsku a Tibetě*, od missionáře Huc-a. Myslím, že není mravní strasti, která by potrvávala v přítomnosti této neobyčejné knihy.“

A v „*Starci s Hory*“ dne 1. února 1908:

„Čtena Hucova *Cesta po Tatarsku*, moje poslední útočiště, když umírám nudou.“

O český překlad se pilně pracuje
a vyjde v Dobrém Dile.

LUTHER

LEON BLOY, *CHUDÁ ŽENA*; část I., kap. XXII.

Luther měl tu svrchovanou výhodu, že byl Špindírou, očekávaným patriarchy severního žebráctví. Vtělil se, by v extasi uvedl zhovadilost, nevědomost věcí hlubokých a hnijící pýchu všech pijanů kravských chca-nek. Byl proto přirozeně zbožňován, a celý sever Evropy přispíšil si zapomnutí na Matku Církev, by vešel do lejn tohoto zdivočilého selete. Toto hnutí postupuje skoro čtyři století, a filosofie německá, již právě tuto přesně vystihuju, jest nejnabubřelejším sviňstvem, vydělaným protestantismem. To právě se jmenuje bádavým duchem ...

FILOSOFIE

LEON BLOY, *CHUDÁ ŽENA*; část I., kap. XXII.

Jsou toliko dvě filosofie, chceme-li se již přidržeti tohoto nízkého slova: křesťanská spekulativní, totiž theologie Papežova, a papírová na vytírání. Jedna pro Jih, druhá pro Sever. Chcete, abych vám podal ve dvou slovech tyto dějiny zhnušení? Před vaším Lutherem nebylo již příliš skvělého ve světě germánském. Když pravím *vaším*, rozumím Luthera tohoto obžerného národa. Byla to neovládnutelná babylonská směs pěti nebo šesti set státek, z nichž každý představoval hemzoť nízkých, zatemnělých hlaváčů, světlem neproniknutelných, jichž potomci nemohou býti spořádáni nebo zkázněni leda ranami klacků. Duchovní autorita byla na tom jako včela na hnojišti.

Tristan CORBIÈRE

René Martineau, *Tristan Corbière*. Essai de biographie et de bibliographie avec deux portraits de Tristan Corbière. Paris, Société du Mercure de France, 1904. in 8°, 150 p. — 3 fr.

Il a été tiré de cet ouvrage: Dix exemplaires sur papier de Hollande, numérotés de 1 à 10, et dix exemplaires sur papier Jonguille, numérotés de 11 à 20.

Karikaturní podobizna, kterou kreslil sám Corbière, jest v barvách.

MAZEPPA

Lord Byron, *Mazeppa*. Přeložil Antonín Klášterský. Sborníku Světové Poesie svazek 76. Nakladatel Alois Wiesner v Praze 42.

Kdo neumí anglicky, ať si vezme aspoň tento parnasistický překlad a poučí se o Mazeppovi, jenž v této slavné básni žije a bude i dále žít.

Německo v XX. věku

René Schickele: *Hans im Schnakenloch*. 21. výstup ve IV. jednání: „Hans: Přece však vám nezávidím. Ať si vaši generálové vyhrají v nejkrásnějších bitvách, vaši geniové nahromadí div na div, — ze všeho toho vaši školometi udělají slabikář pro dospívající mládež. Dokáží vám, že jste zvítězili, ne proto, že jste měli lepší zbraně, lepší děla, prozíravější vůdce, ne proto, že jste byli hodnější a tím si zasloužili vítězství. Němcům tvorstvo, toť škola, a Bůh pan učitel, jenž rozděluje dobré a špatné známky.“

H. ŠPOLC

H. Špolc, *Historky okřídleného kola*. Kypr, Pardubice, 1918.

Cechové železniční povídky o lidech od dráhy, jak se žení vechtři a liní zřízení železniční. Též takové události, jichž se doslechnete při delší jízdě vlakem. Šťastné i nešťastné, jak se kola točí. Proč však se to spisuje, nechápete.

Láska

„... Prostě postaveno, láska jistotně znamená jedno z tohoto dvojího — odpouštět činy neodpustitelné nebo milovat lidi nemilovatelné.“ — G. K. Chesterton, *Orthodoxie*. (Paradoxa křesťanství.)

Štěstí

... „Dokonalé štěstí lidí na zemi (přijde-li kdy) nebude něčím plochým a solidním, jako spokojenost zvířat. Bude přísnou a nebezpečnou rovnováhou, jako rovnováha zoufalého románu. Dlužno, by člověk měl dosti víry v sebe, aby se vrhal v dobrodružství, a zrovna dosti pochybnosti o sobě, aby se jimi kochal.“ — G. K. Chesterton, *Orthodoxie*. (Věčná Revoluce.)

Liturgie katolická

Pocituji Liturgii jako jisté bytosti velice vnímavé pociťují změny v atmosféře. — Leon Bloy, *Můj denník*, 21. ledna 1900.

Liturgie

Stává se Veronice, jako její matce a mně, často, že přišedše se mše, kde si povšimneme nějaké podoby nebo slova liturgického, že se s nimi shledáme v četbě ihned na to. Není to zjevení, jest toto pro všechny lidi, ale toliko jasně vidoucí to zpozorují a potom? ... Potom, toť velebné. Vzkříšení Lazarovo jest historie všech lidí, uzdravení slepého od narození, hluchoněmého, šlakem poraženého či deseti malomocných, všechny zázraky Evangelia jsou historií všech lidí, ale nikdo toho nepozoruje. — Leon Bloy, *Neprodajný*, 7. února 1905.